

P 11
34

An. VIII nr. 11-12 ; an IX nr. 1-4.

Noembrie 1942-Aprilie 1943

APOSTOLUL

Revista Asociației Învățătorilor din Județul Neamț

Redacția : Casa Învățătorilor - Piatra-N., str. Petru-Rareș, 54

APOSTOLUL

REVISTA ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR DIN JUDEȚUL NEAMȚ

Director: MIHAIL AVADANEI

FONDATORI:

C. LUCHIAN, V. GABOREANU, V. S. RIPCARU, EUFR. MANOLIU
V. ANDREI, C. TURCU, AL. GHEORGHIU, MIHAIL AVADANEI
† D. HOGEA, TEOFAN MACOVEI, M. STAMATE, I. RAFAIL, † I. STROIA

COMITETUL DE REDACȚIE:

CONST. TH. PRICOP	PETRU BUTNARU
VASILE SCRIPCARU	M. DAVID-GHINDĂOANI
D. A. GHEORGHÎȚĂ	(CONSTANTIN TIȚA

SUMARUL:

<i>Mihail Avadanei</i>	Învierea	pag. 1
<i>Al. Lascarov-Moldovanu</i>	Cuvinte pentru învățătorii nemțeni	" 4
<i>Virgil Dobrescu</i>	Mijloace pentru ridicarea satelor	" 6
<i>Aurel A. Rotundu</i>	Inceputuri	" 12
<i>N. A. Badea</i>	Înima de răzăs (teatru sătesc)	" 32
<i>Arhim. Darie</i>	Îeri amenințări de noaptea. Ați alungat de- parte. Luptăm și pentru alți (versuri)	" 39
<i>Maria D. Bogdan</i>	Muncă plină de spor pe ogorul școlii	" 40
<i>Virg. M. Hariton</i>	Colindă de viteji Crăciunul (versuri)	" 42
<i>Aurelia Gh. Andreescu</i>	Desvoltarea gustului de frumos și cură- țenie la elevi	" 43
<i>Maturiade</i>	Problema cărții	" 46
<i>Credința Coteleanu</i>	Un vis neimplinit	" 48
<i>Florica Florea</i>	Când ceru zâmbește unui ostaș	" 52
<i>Veronica Chiribău</i>	Gând de primăvară (versuri)	" 54
<i>Anița Ro.</i>	Profesoara de Icoană	" 55
<i>Veronica Chiribău</i>	Vasul sfânt (versuri)	" 59
<i>M. David-Ghindăoani</i>	† Mihai Grosu	" 60
<i>Mihail Avadanei</i>	† Gh. Teodorescu-Zănești	" 62
<i>M. Z.</i>	† Maria Moțoc-Tg Neamț	" 65
<i>Victor Andrei</i>	Note de drum transnistriene	" 66

Fapte, oameni, idei, discuții.

Prof. Har Mihailescu: Un cântăreț al muntelui moldovenesc: Ca-
listrat Hogaș. *Maturiade:* Pe marginea noii reforme școlare. *Gh. Gran-
cea:* 90 de ani de la deschiderea școlii domnești nr. 1 de băieți „Gri-
gore Ghica Vodă“, din Tg. Neamț. *N. Gheorghieasa:* Învățătorul și pro-
tul ca factori de îndrumare și ridicare a satelor. *M. A.:* Gruparea învă-
țătorilor scriitori † C. Tanasă-Teiul.

Cărți, reviste, publicații.

Maturiade: Solidaritatea, organ de publicitate al Asociației învâ-
țătorilor sorocenii. *N. B.:* Mihail David-Ghindăoani: din problemele școa-
lei primare. *M. A.:* Const. Nonea: Comoara nefermecată (povestiri mol-
dovenesti). Octav Sargețiu: Cântece în singurătate. Căminul Cultural
(revistă de cultura poporului)

Primite la redacție.

Buletinul Asociației Învățătorilor din județul Neamț.

P. Butnaru: Învățătorii eroi din jud. Neamț (cuvântare ținută la
comemorarea dela 18 Aprilie 1943). Adunarea generală, etc.

P. 11
34

Nu se împru-
mută acasă.

An. VIII nr. 11-12 ; an. IX nr. 1-4, Noembrie 1942-Aprilie 1943

APOSTOLUL

Revista Asociației Învățătorilor din Județul Neamț

Director : MIHAIL AVADANEI

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ
Fond „G.T.K.”

ÎNVIEREA

Clopotele vestesc pământului că, după scriptură, cel răstignit de oameni a înviat. Domn al cerurilor și a toată lumea, primise chip după asemănarea noastră ca să ne poată înălța pe culmile spiritualității, de unde viața noastră zilnică ne trage spre pământ.

Din inima pământului, toți germenii de viață se trezesc și năzuesc spre înălțimi, reînviind de fiecare dată cu sărbătoarea Învierii.

Cerurile-și deschid larg porțile și pământul greoi își saltă neputințele spre zari, înfrățindu-se sub semnul strălucitei sărbători, care a pecetluit definitiv esența divină a învățătorilor Domnului nostru Isus Hristos.

Omul și întreaga fire devin strune pe care se cântă imnurile dumnezeiești ale creștinătății reînviată.

Plin de sensul sărbătoririi, gându-ți fuge înapoi pentru a aduce împreună amintiri și fapte în seara Învierii, undeva în sat, după ultimele palșăeli ale focurilor din livezi, clopotele cheamă lumea pentru clipa cea mare a învierii. În strae nouă și cu lumânarea de ceară curată, de mult timp pregătită, strânsă cu evlavie în mână, strigând unul pela altul, gospodarii se adună și mai cu sfiat decât oricând intră în biserica satului, de care-și au legate cele mai însemnate clipe din viața fiecăruia.

17586
3523

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORASUL PIATRA NEAMȚ

în parte. Intunec și tăcere. Doar un glas timid de cântăreț mai îngână ultimele stihuri.

Deodată se aude: „Veniți de luați lumină!” Ca niciodată, nu se aude nici un pas, nici un foșnet și cu toate acestea toți au trecut pe dinaintea altarului de au primit lumina. Pare că și respirația este oprită de măreția clipei. Apoi sufletele-și deschid larg intrările, toate patimile parcă se topesc în fiecare; se îmbrățișa cei mai aprigi dușmani și cu fruntea senină încep a vesti în toate părțile: „Hristos a înviat” „Adevărat a înviat!” Intreaga vieată a satului este impresionată de măreața sărbătoare: cântă cocoșii, sbieară mieii și cel puțin 6 săptămâni după aceasta, satul trăește sub puterea stăpânitoare a Invierii Domnului.

Uși închise alte ori, se deschid acum în lături și ochi care se săgetau, acum se privesc frățește. Inimi împietrite, se înmoaie și guri legate se desleagă. Credința adevărată, fără fățarnicie și neroasă de viermele îndoelii, face minuni. Cât de siguri pe ei pășesc toți cei ce nădăjduesc cu toată puterea în Domnul!

Sărbătoarea Invierii are asupra sufletelor hrănite de virtuți creștine, sens de reînviere și reîmprospătarea elementelor pe care-și sprijină temelia așezarea creștină a lumii.

*
*

Departe pe câmpii de pustă, în care Hristos a fost cândva stăpân, feciorii cei mai dragi ai neamului și bisericii noastre luptă cu acei care s'au crezut în stare să alunge pe Dumnezeu din sufletele oamenilor. Poate că de când nu se mai slujește în Rusia învierea lui Iisus la biserică, nu s'au mai îmbrățișat provoslovnicii frați cu acea căldură, cunoscută de noi din povestirile lui Tolstoi, Gogol sau Turgheniev. Poporul rus are acum sufletul pustiu și sensul luptei noastre de astăzi, este și aceasta, de a reda spiritualității creștine, poporul cel mai numeros din Europa, pe care l-a robit materialismul ateu.

Fiii și frații noștri acolo au stat și stau de veghe ca să împiedice colosul fără de lege să se rostogolească peste Europa și să readucă în sufletele poporului nefericit, mângăetoearea nădejde creștină.

Ei se luptă acolo pentru dreptatea noastră, pentru civilizația Europei și pentru legea strămoșească. Atâția dintre ei au căzut eroic în luptă și câți nu au suferit și vor fi mai suferind, barbariile unui popor care nu mai are nimic de respectat. Pentru toți acești scumpi fii ai Patriei ca și pentru noi, sărbătorile Invierii din anii din urmă au avut și rostul de a ne chema la luptă împotriva întunericului, sub care s'au săvârșit cele mai groaznice masacre din câte s'au văzut vreodată.

Vrem să domnească în lume dreptate și cuvântul Domnului Hristos să fie viu în sufletul tuturor oamenilor.

De aceea toată dragostea noastră azi este către Răsărit

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos

îndreptată, spre luptătorii și eroii noștri. Le slăvim jefra și-i îmbrățișăm de ziua Învierii, cu căldura care să topească toate greutățile în lupta pentru biruința definitivă, adresându-le creștinește „Hristos a înviat!”.

Mihail Avadanei

Cuvinte pentru învățătorii nemțeni...

Cu teamă și cu cutremur deschid și cartea în care sunt trecute jertfele învățătoresți din Neamțul Moldovei. Câți de mulți se înșiră și aici. — ca și la Argeș, ca și la Dolj, ca și Putna — ca peste tot !.. E atâta de mare jertfa pe care învățătorimea românească a dat-o și în acest război, în cât nu putem afla cuvinte prin care să aducem cuvenita preamărire...

Adeseori neînțelesi, — de multe ori huliți, — nedretățiți de atâtea ori, — învățătorii noștri, de nimic nu s'au lăsat obosiți — și când chemarea cea mare s'a făcut, ei, din conducători de copii, s'au făcut, cu mare vrednicie, conducători de ostași.

I-am cunoscut îndeaproape în războiul celălalt; i-am văzut mai osebit în lungile luni ale refugiului în Moldova muceniciilor — și, pe urmă, la Nămolosa — și în tot locul. Și știu cât de mult s'au dăruit și atunci patriei lor, patriei copiilor pe care ei îi creșteau în micile și depărtatele școli ale satelor noastre. Fusesem întotdeauna prietenul lor dezinteresat și, cât am putut, și apărătorul dreptelor lor năzuințe, — dar războiul a pus între noi legături de neuitare.

Pe urmă, vreme de un sfert de veac, i-am întâlnit în lucrarea culturală a satelor — și, din nou, am stat față la atâtea nedrepte învinuiri, la care ei au răspuns cu un solidarism profesional din cele mai impresionante. Peste tot locul am aflat așezămintele „Asociației” lor, cum și alte lucrări care dovedeau, toate, un sănătos duh de bună tovărășie profesională, garantatoare, la rândul-i, a unei temeinice ridicări a școlii românești sătești.

Și iată, în lunie 1941, miile de învățători care au îmbrăcat haina ostășească, în care, mulți, foarte mulți din ei, aveau să primească suprema slavă a morții pentru Patrie ! I-am întâlnit și prin spitale în cătimi fără isprăvire, într'o proporție zdrobitoare față de celelalte îndeletniciri. Și n'am găsit pe unul care să fi primit răsvrătirea în sufletul său, — ci pe toți i-am aflat senini și smeriți, fără macar a-și lăuda rana (adeseori gravă) căpătată în viforul groznic al înclăștărilor cu fiarele fără Dumnezeu din răsăritul însângerat și întunecat. Și în sufletul meu le mulțumeam pentru marea lecție națională pe care o dădeau astfel tuturor, — și mie.

De curând am pășit prin ținutul nemțean, înprospătându-mi în suflet vechi amintiri, din mijlocul cărora nu lipseau și unele de învățători.

Și am aflat și aici, admirabilele arme ale lucrării lor culturale în viața, cea atât de des neînțeleasă, a satelor noastre, — cum și câtimea considerabilă a jertfei lor în acest mare război.

În fața amândurora, mă descopăr, — mă descopăr cu geana înlăcrimată, dar cu sufletul prins de senină mândrie românească, rugând pe Dumnezeu să țină tari pe cei ce lucrează și luptă atâta de frumos pe front și acasă, — iar sufletele celor jertfiți să le așeze în cortul dreptilor Săi, ca pe niște fantome tutelare ale Țării și Neamului nostru, — amintirea lor rămânându-ne pe veci.

Al. Lascarov-Moldovanu

Mijloace pentru ridicarea satelor *)

Satul este pentru noi, Românii, unitatea socială cea mai caracteristică și care face să se deosebească mult viața noastră de a celorlalte națiuni. Satul are o formă de viață proprie și durabilă și este singura așezare umană specific românească, în opoziție cu orașul, care a fost de multe ori străin de rosturile noastre naționale și care constituiesc în cele mai dese cazuri centre de viață izolate, lipsite de înțelegerea nevoilor și frământărilor regiunilor în care se găsesc și care le-au înlesnit dezvoltarea, streine de viața colectivității etnic autohtone.

Satul românesc, prin locuitorii lui, care constituiesc peste 80 la sută din populația țării și prin faptul că aceștia sunt, în majoritate zdrobitoare, români, spre deosebire de oraș, unde străinii se găsesc în mare număr este realitatea socială care are o importanță capitală pentru viața noastră națională.

Așa cum va fi viața celor peste 15.000 de sate cu peste 14.000.000 de locuitori ai lor, așa va fi și viața de stat și națională a României.

De aceea societatea ca și statul românesc au datoria ca, fără nici o precupețire, să găsească cele mai bune mijloace pentru o acțiune serioasă și puternică prin care, în cel mai scurt timp, să ridice viața satelor noastre, fiindcă ridicând satele, ridicăm națiunea întreagă.

Dacă aiurea problema aceasta s'a pus cu mult înainte și a fost soluționată în parte — la multe popoare, pentru binele și prosperitatea lor, la noi din cauza împrejurărilor vitregi ca și condițiilor geografice în care a trăit și s'a dezvoltat neamul nostru, viața satelor s'a desfășurat fără ca să fi preocupat prea mult pe conducători.

Târziu, când poeții și scriitorii noștri au atras atențiunea asupra frumuseților literaturii populare, asupra tradițiilor și obiceiurilor satelor și când, entuziasmați de comorile sufletești ale poporului nostru dela sate, au ajuns la concluzia că satul este singurul

---

*) Idei dintr'o conferință ținută la Radio Moldova în ziua de 16 Octombrie 1942.

svor de viață românească, s'a pus problema unei acțiuni pentru înălțarea lor din starea mizerabilă în care se găseau.

Majoritatea încercărilor și a acțiunilor care s'au îndreptat, de multe ori cu multă căldură și bunăvoință, nu au dus la realizări prea însemnate. Ele au tins, sau la o îmbunătățire economică a satelor noastre cum a fost acțiunea unui Mihail Kogălniceanu, care a rezolvat prin reforma agrară, situația grea a sătenilor clăcași, sau la alte țeluri parțiale și s'au pornit fără o cercetare serioasă a problemelor și deci cu mijloace insuficiente.

„Poporanismul”, ca și Semănătorismul, n'au fost decât acțiuni cari au scos în evidență nevoia de a ne preocupa de viața satelor.

Membrii Căm. cult. «Episcopul Melchisedec» Gârcina - Neamț

Spiru Haret se pare că a încercat o ridicare a satelor, bazat pe o concepție mai serioasă și cu rezultate demne de menționat.

Războiul din 1916-1918, a fost un prilej care a dovedit tuturor Românilor că viața noastră trebuie organizată pe alte temelii, că avem nevoie de o acțiune puternică și serios pregătită, prin care să realizăm o mai mare dezvoltare socială și să contribuim la formarea unei națiuni viguroase și conștientă de menirea ei, la un stat sănătos și puternic, care să oglindească aspirațiunile adevărate ale neamului nostru.

Și nu putem să nu semnalăm că la Iași, orașul de unde au pornit atâtea acțiuni mari de înălțarea Patriei, în 1918, când ospitalitara capitală a Moldovei adăpostea toată intelectualitatea și con-

ducătorii țării și când clocoteau aci tot felul de tendințe și încercări de reformă, într'o lume care se găsea în prada unei puternice crize morale și a unei desorientări tragice, câțiva tineri specialiști în științele sociale, în frunte cu prof. D. Gusti, au întrevăzut calea și au dat semnalul de alarmă

Când recitim astăzi apelul lansat la Iași, în 1918, pentru constituirea „Asociației pentru Studiul de Reformă Socială în România”, nu putem să nu constatăm ce intuiție puternică a viitorului au avut acești tineri și cât de clar anticipau acțiunea și mijloacele de realizare a idealului națiunii noastre.

„Astăzi”, începea apelul, când în urma evenimentelor externe și interne se decide soarta națiunii și a Statului român, s'a întemeiat o Asociație pentru Studiul și Reforma Socială a României cu împătritul scop : de a cerceta toate laturile vieții sociale românești — în mod desinteresat și fără nici o prejudecată și tendință științifică și politică — de a propune reformele care isvorăsc în mod firesc, logic, din aceste studii, de a lupta pe toate căile de propagandă pentru ca aceste reforme să se înfăptuiască și, în sfârșit, de a contribui în largă măsură la educația socială a masselor”.

Și apoi, continua acest apel : „De bună seamă că lipsa unei cunoașteri adâncite și aprecieri juste a realității sociale românești a fost una din cauzele puternicelor sguduiri din temelie ale Statului nostru ; — amintim numai dintre cele ivite în decursul ultimelor decenii — revoluțiile sociale din 1888 și 1907, criza financiară din 1930 și extrem de dureroasa situație în care ne găsim”.

Aci se schița concepția care trebuie să stea la baza unei acțiuni de ridicarea satelor, concepția adâncită și pe deplin încheată mai târziu de Asociația amintită, transformată în Institutul Social Român și devenită apoi doctrina „Fundăției Culturale Regele Mihai I”, folosindu-se de experiența îndelungatelor studii a satelor și de experiența acumulată de școala sociologică a prof. D. Gusti.

Această doctrină și-a stabilit principiile și prin adeviziunea miiilor de învățători și preoți anonimi din lumea satelor și a muncii de îndrumători și animatori a profesorilor : Nicolae Iorga, Simion Mehedinți, Rădulescu-Motru, Ion Simionescu, care neconținut au întreținut curentul de redeşeptarea satelor și de ridicarea lor printr'o acțiune serioasă și perseverentă. Nu putem să nu pomenim aci și de activitatea desfășurată încă de mulți ani în Ardeal de Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român „Astra”, care a adus o valoroasă contribuție la fundamentarea doctrinei și care a activat și realizat atîta pentru satele ardelen.

Această doctrină afirmă că acțiunile de ridicare a satelor, cunoscută sub numele de „Culturalizare a satelor” și ofensiva „culturală”, întreprinse de „agenți culturali” și diverși „propagandiști” sau „misionari” chiar când au pornit din bune intenții și s'au des

vășurat cu bunăvoință și entuziasm, au fost inoperante, fiindcă se pornea dela o concepție greșită a culturii.

Satele noastre au drept la cultură. Nu din milă și din compătimire trebuie să înfruptăm poporul cu valorile culturale ale timpului. Satele au drept la o cultură proprie și pot cere să li se pună la îndemână uneltele de cultură și să li se creeze condiții favorabile care să facă să se nască acea cultură.

Satele nu trebuie să fie culturalizate ci ajutate și îndrumate să-și creeze singure o cultură: *munca culturală nu poate năzui să împartă tuturor o aceeași cultură, ci de a da puțința fiecăruia a desfășura o cultură proprie, lăuntrică, cultura adevărată neputând fi generală, populară extensivă ci numai intensă, o cultură a poporului, glăsuește această doctrină.*

Ne trebuiește, înfârșit, o cultură potrivită trebuințelor popoului și la baza oricărei acțiuni culturale, trebuie să începem prin *cunoașterea nevoilor poporului.*

Acest lucru se dobândește numai prin cercetările monografice ale satului.

Și, înfârșit, tocmai cercetarea monografică a satelor ne arată că ele au nevoie de o cultură *totală*, care să cuprindă sănătatea, munca, sufletul și mintea țaranului român.

Pentru a realiza acest lucru, doctrina „Fundației Regale” propune organizarea tuturor puterilor creatoare de cultură într-o uneltă de lucru, Căminul Cultural, care trebuie realizat în fiecare sat și formarea conducătorilor firești și luminați ai satelor prin școli speciale țărănești.

Aceasta este doctrina care s'a impus și care în ultimii zece ani a format ideile călăuzitoare ale tuturor intelectualilor și cărturarilor țării, care au muncit și muncesc și astăzi la ridicarea satelor noastre.

* *

Cunoașterea satelor noastre a dus însă la constatări din cele mai dureroase.

Campaniile monografice începute de Seminarul de Sociologie etică și politică depe lângă Universitatea din București, începute din 1925 și continuate în fiecare vară de către studenții aceluși seminar, conduși de profesorul lor, D. Gusti, au adunat un imens material și au înfățișat, printr'o acțiune largă, la care s'au adăugat și munca echipelor regale studențești ca și acțiunea „Serviciului Social”, aspectele satelor noastre. Cercetările acestea, parte publicate în „Arhiva”, parte în „Sociologia românească” cum și marele lucrări de monografie care au apărut și sunt pregătite ca să fie tipărite, ne înlesnește cunoașterea satelor noastre.

Am luat și eu parte în campania monografică din Vrancea în comuna Nereju, în anul 1927. Și azi am trează emoția ce am

simțit-o la dureroasele constatări ce le-am făcut cu acest prilej.

Neajunsurile biologice și sufletești a acestor locuitori, care păstrau totuși conștiința și mândria originii lor, ne-au mișcat mult pe noi toți care pornisem să cunoaștem unul din satele noastre.

Bolile sociale, în special sifilisul și tuberculoza, rod trupul mândru al vrâncenilor; exploatarea economică a acestor locuitori îi slăbesc sufletește și peste tot se constată semnele unei decăderi culturale.

Aceste constatări destul de dureroase, ne-au silit la acțiune.

Chiar în timpul scurt cât am rămas în această comună — deși am fi vrut să arătăm pricinile și vinovățiile care au dus la decăderea unei mândre așezări românești, să spunem întreg ade-

Cimitirele de eroi sunt îngrijite în fiecare primăvară

vărul și să arătăm conducătorilor, datoria lor, ne-am pus totuși pe lucru.

Infiriparea unui dispensar în care se dădeau consultații gratuite și se făceau tratamente bolnavilor, îngrijirea unei biblioteci, organizarea de șezători, influențarea gospodăriilor prin acțiunea studenților din echipa monografică, etc. au fost primele începuturi.

La fel de dureroase constatări s'au făcut și în alte sate cercetate.

Trebue să mărturisim că, sub raportul biologic, satele noastre se găsesc în deficiență. Deși până acum, forța vitală a poporului român e echivalată cu civilizația și mijloacele de traiu ale popoarelor din apus, totuși situația nu poate rămâne astfel, fără ca viitorul neamului nostru să nu se resimtă.

Iată ce constată în raportul prezentat Consiliului sanitar superior, la 18 Iunie 1942, d-l Dr. Stoichița, secretar general al Ministerului Sănătății, un mare iubitor al ridicării satelor și un mare animator al școlilor țărănești de gospodărie, în Ardeal, în cadrul Soc. Culturale „Astra” : „Natalitatea, a cărei stare înfloritoare constituia pentru noi un titlu de adevărată mândrie națională, clasându-ne între popoarele cu vitalitate excepțională, se găsește într-o continuă și accentuată scădere din an în an, marcând în 10 ani o diminuare dela cifra medie de 35,0 la o mie din 1930, până la 26,5 la mie în 1940, această diminuare ajungând pentru unele provincii și județe, chiar la limite catastrofale”.

Și după ce arată că mortalitatea mai ales cea infantilă, se menține la fel, la un nivel ridicat, continuă : „situația pe care o constatăm este mai mult decât îngrijitoare, ea trebuie să ne alarmeze pe toți și să ne determine la luarea de măsuri urgente și la întocmirea unui plan vast de acțiune viguroasă și energică, în stare să ne redreseze de pe povârnișul fatal pe care am apucat”.

Aceste constatări oficiale ne prezintă gravitatea problemei sănătății neamului nostru și în special a satelor noastre.

Bolile sociale slăbesc vigoarea neamului. iar mortalitatea infantilă e îngrozitor de mare.

Nici sub raportul sufletesc satele nu stau mai bine. Ignoranța, superstițiile, vrăjile și descântecile, lipsa unui sentiment religios puternic, pierderea tradițiilor morale și luxul sunt tot atâtea factori care slăbesc sufletul sătenilor noștri.

Biserica se pare că nu mai are autoritatea necesară, după cum școala e privită de săteni ca o instituție nefolositoare.

Desigur că timpul nu ne permite enumerarea tuturor relelor și suferințelor satelor noastre.

Oricare ar fi ele, cum le înlăturăm ?

Experiența celor care au lucrat în această direcție ca și doctriina „Fundației” pe care am expus-o, ne indică mijloacele.

Acțiunea de ridicare culturală totală a satelor noastre nu se poate face decât prin „Căminul cultural”.

El trebuie considerat ca un organ — care alături și cu sprijinul celorlalte instituții din sat să dea o nouă viață satelor noastre și mai ales o nouă organizare prin propriile lui mijloace.

Căminul trebuie să fie o școală a solidarității. O solidaritate a sătenilor, o solidaritate a tuturor, autorităților și intelectualilor, cu satul și nevoile lui, o solidaritate a așa zisilor „fii ai satului” astăzi cu situații deosebite la orașe, cu satul lor de origine și în sfârșit o solidaritate a satului cu intelectualitatea românească de pretutindeni, care dorește ridicarea satului.

El trebuie să fie în mic o pildă de o măreață solidaritate na-

țională, ¹⁾ Ca să poată realiza aceasta, căminele cu nevoie de conducători pricepuți și entuziaști și de membri lămurii și pregătiți prin școli anume înființate și sprijinite de cămine.

Doctrina Fundației Culturale „Regele Mihai I” și făuritorii acesteia ne pune la îndemână mijloacele cele mai bune pentru această acțiune. Trebuie create „*cursuri țărănești*”, „*școli țărănești*” și „*școli superioare țărănești*” care să pregătească pe membrii căminelor și pe viitorii conducători ai satelor noastre. Asemenea școli — sub impulsul „Fundației” au luat ființă de mulți ani în urmă, în multe părți și rezultatele sunt apreciabile.

Pentru ridicarea biologică a sătenilor, trebuie să se înceapă în primul rând cu educația igienică. Nu prin vorbe și conferințe, ci prin fapte, așa cum se încearcă de actualul guvern, prin d-l Dr. Tomescu, ministrul sănătății, care în vara trecută a chemat la cursuri de pregătire 3000 de învățătoare, ca să le pregătească în vederea acestei acțiuni.

Ele urmează ca să fie întrebuințate la conducerea unor școli de igienă și gospodărie, care trebuie să ia ființă în toate satele noastre pe lângă Căminele culturale, școli în care să fie instruite tinerele noastre țărance în problemele de igienă și gospodărie. Asemenea școli ființează încă de mult — în Ardeal sub conducerea „Astrei”; iar în celelalte părți ale țării, conduse de „Fundație”.

Remarcăm și minunata școală de gospodărie dela Topoloveni, creiată din îndemnul și cu ajutorul d-lui I. Mihalache.

Apoi munca săteanului nostru este simplă și primitivă. Nu se cunosc foloasele îngrășămintelor, nu se lucrează bine pământul, nu se selectează semințele, nu se utilizează multe mașini agricole bune, nu se îngrijesc vitele, dar mai ales, n'a pătruns în satele noastre spiritul de cooperatie, care să ajute satele din punct de vedere economic.

Căminul prin cursurile țărănești pot aduce o transformare a satelor și locuitorilor lor.

Alături și în colaborare cu celelalte instituții, Căminele trebuie să pregătească o Românie care să-și aibă un loc de frunte în Europa de după războiu.

Fiii noștri au înscris și înscriu încă, cu sângele lor, cea mai măreață epopee a neamului nostru, în înclăștarea pe viață și pe moarte din Răsărit.

Noi cei rămași aci, avem o sfântă datorie: Să transformăm satele noastre și prin acțiunea noastră să fim la înălțimea faptelor lor.

Virgil Dobrescu

¹⁾ *Vezi, Știința și pedagogia națională de D. Gusti.*

Inceputuri . . .

Nu bine se oprise baci Gheorghe Rotopanu, cu olle pentru iernat, la perdeaua dela Ștefanești, lângă apa Prutulul, că l-a și ajuns din urmă vestea să porceadă de sârg înapoi la Buhaceni, unde soața domneli-sale se vâlta în chinurile face-rii, a șaptea oară de când le pusese popa cununiile pe cap.

— Na, că de asta-mi era acu!" — sburli el vorba printre musteți.

Apoi îndreptându-se către argatul ce venise după el cu șarabana, îl mustră plin de năduf:

— Puteai să stai acasă, nu să alergi după mine pe coclauri. Așa cum a făcut șase, l-a face și pe al șaptelea. Că doar nu eu am să-l fac.

— Poi, vezi d-ta, baci Gheorghe, că eu n'am venit de capul meu. M-o mânat cu zorul; că zice că nu se poate ușura dacă n'at fi acolo. Așa o spus, zău și Baba moașă; eă, zice, îi cu primejdie..

— Așa zice? întreabă îngrijorat baci Gheorghe.

— Așa. Și m'o mânat să te aduc, musai.

— Bine, așteaptă.

Dădu atunci semn din corn, de s'au adunat clobanii la sfat și poruncă.

— Ați venit toți?

— Venit! răspunseră într'un glas, după ce s'au cercetat din ochi unii pe alții.

— Atunci, iaca ce-l: a vrut Dumnezeu ca'n la-sară să-mi aducă soața prunc nou. Argatul alsta spune că ar fi treabă cu primejdie și trebuie să flu față. Cată dar să mergem. Voi s'aveți grijă de ol Stuh aveți, pale slat, lân este. Durați perdele de stuh și colbe de pate înspre partea moscalului. Să nu vă prindă sloata și iarna cu olle'n câmp.. Eu am să vin cât de degrabă, dac'a vrea Dumnezeu.. M'ați auzit? întreabă, proptindu-și cușma pe ceafă.

— Auzit!

— Așa... Ioane, gata-i șarabana?

— Gata, baci Gheorghe.

— Atunci, cu bine și sanatate.

— Cu bine și sănătate!

Stăpânul se înalță în picioare, cu un cap mai lung decât toți.

— Cât oțu lipsi, porunca la fecioru-meu, Leon.

— Înțeles!

— Tu, Leone, să vii la mine, colea, lângă leuca șarabanel, să-ți mai spun una alta cât m'otu învăli în poclăzi.

Cu glas scurt bacl Gheorghe dădu cele de cuvîntă poruncii feciorului cel mare. flăcău de douăzeci de ani, aproape cât tată-su de înalt. Ceilalți clobani stăteau deoparte, tăcuți. Stăpânul își făcu o cruce mare, mai aruncă o ochire către târta nelsprăvită și poruncii, scurt:

— Mână, Ioane!

Calii s'au opintit în ștreang și roțile au pocnit în cîlsa umedă.

Dinspre mlază-noapte venia întunericul și udesla văzduhului, de-a-lungul apelor din Prut. Omul, strâns în poclăzi, cu căciula infundată pe urechi, tăcu, în vreme ce Ion îndemna calii la drum, cu glasul și biciușca. S'au lăsat pe nesimțite întunecimi adânci, cu ceață neagră și deasă. Numai calii mai ghiceau drumul, cu acel simț pe care l-au primit moștenire de la trăgătorii dinaintea lor, ori dela strămoșii mai îndepărtați, care au avut aceeași indeletnicire.

Căruța înalța în pasul lor, pe când călătorii se lăsar furați de o amorteală soră cu somnul. Bacl Gheorghe însă, în această înfățișare liniștită, ascundea și o frământare de gânduri care mergeau înaintea lui, acasă, unde femela se trudea.

Cine știe ce cumpănă-l acasă? Doamne ferește de primejdie!.. Dar, iarăși, se gândea că poate nu-l cîne știe ce; ia niște spalme de femel. Doar nu-l acu întâia dată; a mai făcut șase...

Dar dacă...

— Mai Ioane, ia mai indeamnă, măi!

Ion, tresărind din proteală, învărti biciul pe deasupra capului și crol calii deacurmezisul spluării. Porniră mai repede.

Bacl Gheorghe începe să depene amintiri, sub cușmă. Aceste amintiri vin de departe, tocmai din munții acela dela asfințit, ce se chiamă Zarandul, unde stăpânește un neam de oameni cu musteți mari, pe nume Unguri. De-acolo s'a răzlețit și el, acu douăzeci și cinci de ani, cu oile, la ținutec spre răsărit la apa Prutulul, cale de câteva săptămâni, ca să scape de foametea oilor și de zeculala grofilor. Inapoi nu s'a mai întors de atunci. Poate din pricina oilor, poate și din alte pricini; poate că unde a găsit aici o fetișcană, moldovancă bădănă și blajină de care l s'a lipit înțina... Deci mergând la popa

Grigore. Dumnezeu să-l ierte, și-au pus prostiile pe cap, iar țârla oilor au durat-o pe holmul Buhăcenilor, la apa Jiției.

De-atunci, la doi trei ani, moldovanca l-a făcut câte-un băiat, iar el s'a văzut nevolt, tot cam la atâta vreme, să-și îndolască mereu numărul cârlanilor. Acum are șase și, dac'o vrea Dumnezeu, șapte suflete de inzestrat. Poate chiar că acesta al șaptelea să fie fată și atunci trebuie zestre mai mare, nu numai de oi, dar și de pământ. Căci din cele zece fălci de arătură și din cele o mie de oi tot nimica nu s'alege când vine vremea la împărțeală. De aceea trebuie, musai, să albă toate în vedere... Numai de-ar lua seama Leon la treaba de pe Prut. Să nu deie dihanțiile, ori vântul cel muscălesc, să se prăpădească avutul...

Noroc că nu-l prea departe. După ce-o mântul treaba la Buhăcenii fugе el iar la țârle și la perdele. Iaca, de pe holm încep a se zări scântel de lumină în sat. Cam lăptoase ele, prin ceață, dar asta înseamnă că lumea încă n'a trecut în așternutul.

Oare nevasta ce face? A fi scăpat?

— la dă-l, măi Ioane, dă-l mai tare!

— Ha? făcu argatul care adoarmise de-a-binelea în chelna căruții. Apoi, luându-și seama, pocni vrăjmaș cu biciul.

— Da pe semne că n'ai dormit ast'noapte? îl iscodi bacii Gheorghe.

— Da cum, boalele. să dorm! Că de as'noapte numai pe drumuri: ba după moașă, ba după apă, ba după... Doamne iartă-mă...! mogorogi Ion, învărtind cu ciudă biciușca.

— Va-să-zică de as'noapte o'nceput?

— D'apoi.

Bacii Gheorghe se îngrijorează. Mare-l mânia lui Dumnezeu! Auzi d-ta, să ne chinulască atâta!

— Da'mână, măi! Las'că-l dormi acasă.

— Că mân doar...

Au intrat în sat, pe drum bătut și repede au ajuns la poartă. Încă de acolo urechea lui bacii Gheorghe a prins svonul unui scâncet...

— Să știi că-l fată, — zâmbi pe sub musteață, — că prea-l gureșă. În sinea lui se bucură și se simte fudul. Prea ar vrea să albă și un pul de femele pe lângă atâția flăcăi.

Baba moașă l-a simțit și l-a leșit în prag:

— Hai, baciule și-ți primește odrasla.

— Hai-hai!

A intrat în casă bucuros:

— Fată-l?

— Da'că băiat nu și-a plăcea!

Omul simte un fel de părere de rău, amestecată cu ciudă.

Dar văzând nevasta sleită de puteri, pe pat, zâmbi îngăduitor :

— Bun ș'asta ; că l-olu pune la păscut cârlanli. Dar nici o fată nu strica... Ce zici tu, mai Ileană, mt-l face și-o fată ? — glumi către nevasta ofilită de caznă.

Ea zâmbi doar a râde, dar nu putu mai mult.

— la uite la el, — sări moașa cu gura, — abia o scăpat femeia cu zile și el.. Iaca așa's bărbații !

Dar bacî Gheorghe n'o aude. A apucat mâna nevastei și o strânge incetșor cu palma lui aspră, privind-o în ochi.

— Și, a fost greu tare, Ileană ?

Femeia clipi cu înțeles și zâmbi iară, de data asta mai viu. Parcă trecuse putere nouă în trupul ei istovit din trupul bărbatului. Alături se svârcolea țâncul.

— Alsta-i ?.. Măi cârlane, mai cârlane ! Când te-l face mare te-olu pune la păscul cu ceilalți cârlani, dela ol... Dar ce nume-l punem, nevastă, că, mai că am gătit călindarul cu atâția baleți ?

— Dar cum, Doamne iartă-mă, — sări moașa iar. Că doar n'al atâția câte zile's într'un an și câți sfinți sânt. Și unde mai puî că uneori ia câte doi trel ; ba chiar și patruzeci. Cât despre asta să n'al grija ; n'al decât să ei călindarul dela început... dacă te ține curaua, bacî Gheorghe...

— Atunci, să'ncepem de azi.. la tragi fuga la părintele ori la dascălul, că-l mai aproape și vezi ce sfânt avem azi.

— Apoi, că chiar îi și nevole, că parcă eu nu știu ! Azi, că se chiamă că am trecut de miezul nopții, când a venit flăcăul pe lume, îl sfântul apostol Anania.

— Atunci... Anania ? întreabă el din ochi pe femeie. Și cum ea nu z'ise nici da nici ba, bacî Gheorghe ridică de pe lașă acel boț cu ochi și-l gădii cu musteața :

— Apoi să ne trăiești, măi Anania și să trăiască și mă-mucă-ta care te-a făcut. Și să ne trăiască și oile ca să ai tu ce păzi, ce mulge și ce tunde și să ai ce primi de zestre și ce lăsa moștenire când ți-a veni sorocul.

* * *

Așa a venit pe lume Anania Rotopanul, cel de al șaptelea fecior a lui bacî Gheorghe, într'o noapte de toamnă, când dinșpre mieză-noapte, peste apa Prutului la țârle și peste apa Jijiei, la salașul statornic al oierilor, coborau vânturi prevestitoare de iarnă, care l-au mânat înapoi pe stăpân la turmele sale.

A rămas, de aceea, până la primăvară, numai în grija mamei, care l-a'nșdrăvenit ca și pe ceilalți șase de mai'nainte,

încât atunci când baci Gheorghe a întors oile la varatec, l-a găsit volnic și dolofan cum îi pepenele.

— Ce mai bani am să fac eu dintr'însul, măi nevastă! a hotărît el atunci cu mulțumire. Cumătra Ileana, ca de obicei, n'a zis nimic, dar parcă a zâmbit a neîncredere.

Și în adevăr n'a avut noroc baci Gheorghe să-l vadă pe Anania baci. Căci pesemne atunci când s'a născut pruncul, ursitoarele l-au croit altă zodie, pe care, cum îi treaba ursitoarelor, n'au dat-o pe față dintru început. Și poate tocmai de aceea, ca să'l impace, în primăvara următoare l-au adus ursitoarele o fată voloneașă, cum cerea inima baciului.

Cât despre Anania, după ce s'a sburățacit, și-a început ucenicia de cioban cu... găștele. Că avea cumătra Ileana mare dragoste pentru acest fel de orătăni, precum baci Gheorghe avea patima cărlanilor. De aceea, îndată ce a prins a fi oleacă mai răsărit decât un gânsac, și-a început slujba pe toloaca Jiștel, având canon să nu lase găștele să între în ogoarele oamenilor, să stârnească ispașă.

Iar când anii s'au implinit zece la număr, baci Gheorghe l'a înaintat paznic al cărlanilor pe care îi lăsa la iernat în Buhăcenți și nu-l ducea pe valea Prutulul, la perdele. I-a ales atunci o sută din cele mai frumoase mloare și, chemându-l la sine pe Anania, l le-a arătat cu mândrie.

— Flăcăule, alasta-l zestrea ta. Cum îi-ți păzi și îi-ți crește, așa îi-ți avea. Frăținii tăi tot așa au pornit-o și, laca, acu Leon îl la gospodăria lui, om cu stare și cu cinste, Vasile așisderea, Ion îl pe cale și el, iar ceilalți își fac ucenicia la stână, până le-o veni și lor vremea să rotască. Ține-le, stăpânește-le și înmulțește-le.

Luându-l în brațe, l-a ridicat până în dreptul musteșilor, pecetluind această înzestrare, cu buzele, pe fruntea copilului. Cumătra Ileana a lăcrămat încetșor din pragul ușii.

De-atunci a scăpat Anania Rotopanu de huletul găștelor și a început treaba la olerit. Baciul Gheorghe, trudit de o jumătate pe veac, a început a sta mai pe lângă casă. A împărțit oile între cei trei feciori mai mari, dându-le în grăjă să poarte și socoteala zestrii Mândișii, ultima născută din neamul său, al Rotopanilor.

S'a apucat deci mai mult de treaba câmpului și de nevoile satului. Era om chlabur, cu scaun la cap, deci cum îi mai bun pentru asemenea îndeletniciri. Tocmea lucrători, strângea roade, umplea coșerele și, când era prețul bun, pornea carele și lua calea Botoșanilor, de unde aducea acasă chimirul plin de rublele.

Din acești bani mulți, multă lume s'a folosit, mai ales sfânta biserică din satul Buhăcenților. Că baci Gheorghe nu

era om strâns la pungă și când era vorba de-a mulțami lui Dumnezeu că l-a ajutat în toate și l-a dat belșug, apoi nu strângea balerele chimirului. Pentru asta avea el o vorbă a lui :

— „Că doar n'am să pun brânza'n șip și s'o scobese cu fusul !

De aceea a început părintele Costache Antoneanu a-l pomeni tot mai des în biserică pentru darurile făcute acestui sfânt locaș : ba sfeșnice de alamă, ba candelile de argint, ba perdele scumpe, de mătase, la ușile împărătești, ba clopote de aramă, noi și mari, ce se auzeau, ca o vestire minunată, până departe, de-a-lungul văii.

Iar într-o toamnă, stând de vorbă, pe prispa bisericii, cu părintele Costache, a prins sfînșia-sa a zice o vorbă de încercare :

— Ce-al zice d-ta, baci Gheorghe, dacă am face noi o școală în sat ?

— O... ce ? întreabă mirat omul.

— O școală, baci Gheorghe, o școală în care să învețe copiii oamenilor carte.

— Adică, părinte, cum vine asta ? se făcu a nu înțelege

— Apoi bine ; să învețe a ceti, a scri, a socoti... Că în alte sate sânt școli, dar la noi nu.

— Ilira, părinte, că multe-ți mai trec prin cap ! D'apoi de asta-l nevole ? Că eu, Iaca, n'am știut carte și despre asta...

— I-adevărat, I-adevărat ; numai că acum s'au schimbat vremile. Fără carte-l greu azi ; și are să fie mai greu.

— Nu te potrivești, părinte, că dacă omu-l vrednic, n'are nevole. Iaca eu...

— Știu, știu, dar vezi că lumea s'a mai prefăcut. Înainte vreme vorba era vorbă. Dacă, de-o pildă cumpărai d-ta o sută de oi, era destul să te legi pe cuvânt și era treabă sfântă. Azi s'a schimbat. Poate s'a făcut lumea mai rea, poate, știu eu, mai păcătoasă. Vorba nu mai este vorbă ; zboară, fuge, se prăpădește. Numai ce-l scris rămâne ; pentru ori ce fel de învolală trebuie hârtie cu scrisoare la mână. Las'că asta nu-i ceva nou, că a fost de când îi lumea. Numai că pe aici, prin Buhăcenii, s'a prăpădit sama scrisorii ; dar aiurea să ține mare socoteală. De aceea cred că n'ar fi rău s'o începem și noi...

Baci Gheorghe tăcuse. E adevărat că auzea ce spune părintele Costache, dar în mîntea lui se frământau și alte gânduri. Auzise el că în sat la Dângenii era școală, de mergeau copiii la învățătură de carte. Numai că acel copil, în loc să deie o mână de ajutor la treaba gospodăriei, rupeau încălțările fără folos. Că după ce ieșeau din școală nu numai că nu știau mai nimic de treburile părinților, dar și cartea o uitau, multă

putină cât învățaseră. Iaca, dacă-l pe aceea, mai mult folos a adus Anania, care a păzit găștele, iar de doi ani paște cărțile pe toloacă. Se vede ceva depe urma lui..

— Ei, ce zici, baci Gheorghe ? fi intrerupse gândul părintele Costache.

— D'apoi de, părinte, sfințita-ta ; eu nu zic nici așa, nici așa. Că eu ce știu ? Mi-am trăit tratul și, vorba ceea, mi-am mâncat mălăul. Bătești, ca să-t mai învăț carte, mulțumesc lui Dumnezeu, nu mai am. Că, ce-am avut s'au făcut, nu fie deochi, mari și s'or trece fără carte cum m'am trecut și eu. Și, slava Domnului, numai rău nu mi-a mers..

— De asta așa-l, baci Gheorghe ; dar vorba-l că se ridică și alți copii și poate că avem datorință pentru aceștia măcar de acum înainte.

Baci Gheorghe iar frământa gândurile lui. Oare nu cumva părintele vrea să-t ia și lui vrun copil la școală ? A, nu, asta nu se mai poate, că ai lui is mari. Doar pentru alții de-acu. Bine că ai lui au trecut de vremea școlii. N'are decât să se facă și școală, dacă așa socotește părintele Costache. La urma urmelor s'a vedea ce-a ieși din toată povestea asta. Cu toate acestea Anania are numai dolsprezece ani ; se chiamă că-l tot copil. S'ar putea să l-l ia... De aceea încearcă și altă vorbă :

— Apoi, părinte, dacă zici, să facem ; eu nu mă pun împotriva. Numai că și făcutul ăsta-l cu socoteala lui. Mai întâi de toate, de unde profesor, că alștia, după câte am auzit eu, is lucru mare de rar..?

— Despre asta, baci Gheorghe, vom căuta. Până una alta, pentru'nceput, chiar eu mă prind să'nvăț pe bătești.

Baci Gheorghe simți că se prăvale din fața părintelui pledica ce-i pusese. Totuși încearcă să o sprijine cu îndărătnicie ;

— Bine, acum să zicem că asta n'ar fi mare lucru. Da-l vorba, cine are să-ți plătească pentru treabă ?

— Mie nu-mi trebuie plată, — răspunse zâmbind părintele Costache ; până s'a găsi un învățător am să fac eu, fără parale și fără părere de rău. Ba cred că are să-mi fie de-a dragului.

— Și asta-l bună, părinte, sfințita-ta ; dar eu iar mă'ntorc și zic : unde-l școala ?.. Unde au să'nvețe băteștii, că doar n'ai să-l fii în drum, sau pe sub pereții bisericii ?

Părintele Costache îl privi furib, zâmbind nevăzut pe sub musteață.

— De asta n'ar fi nimic, chiar dacă aș învăța pe copii în tinda bisericii. Că doar în vechime așa era : școala era ia biserică și preotul era învățător. Acum însă, — continuă sfințita-se zâmbind mai deschis, — cunosc eu un om care are să dea și casă pentru școală..

— Adicătelea cum? întrebă nedumerit baci Gheorghe — Iaca bine. Ştiu eu aici în sat la Buhăcenii un gospodar care, precum mă vezi şi te vezi, are s'o facă şi pe asta cum a mai făcut şi altele.. Că a făcut danii bisericii şi l-a adus clopote tocmai dela cetatea de scaun a domniei..

— Ce vrei să spui cu asta, sfinţia-ta? sări baci Gheorghe, muşcat de o bănuială.

— Da, așa-l cum spun. Acest om pe care-l cunosc eu a cumpărat ast'primăvară o casă dela vadana lui Toader Mândruță, chipurile s'o facă zestre fetel. Dar până l-o crește fata, s'o mărite şi s'o înzestreze, cântă cucuvelele în acea casă pustie şi-o rod degeaba plote, carii şi paragina. Până atunci n'ar fi rău să-l pomenească pe acest gospodar copilii că le-a dat casă pentru adăpostul şcolii.

— Ba asta n'oi mai face-o, părinte! făcu pripit baci Gheorghe, care pricepuse însăşi unde vrea să aducă vorba sfinţia-sa.

— „Nu zi vorbă mare, baciule, — zâmbi iarăşi preotul, — că, iaca, să ştii că m'am făcut şi eu baci ca domnia-ta. Eu am pus acum chiag în laptele domniei-tale.. Şi dacă am pus chiag, apoi caş trebuie să lasă. Lasă-l să se închege şi-l vezi mâine cu răspunsul. Acuma dute acasă, că ţi-a pune cumătra Ileana lingurile în brâu.. Văd că mie preuteasa îmi şi face semne pe după zaplaz..

...Toată noaptea baci Gheorghe s'a tot învăţit în cojocă şi l-au hult în cap vorbele părintelui Costache. Le-a întors şi pe o parte şi pe alta până când să-şi închege anume socoteli ale lui, în care intrau cu mare măsură şi gândul plăcut că nu mai are băleţi care să-şi plardă vremea pela şcoală. A adormit târziu, mulţumit de aceste socoteli făcute cu trudă, încât l-a prins ca nici odată răsăritul soarelui pe prispă, acolo unde se deprinsese să hodiească, încă de multă vreme, până ce cădea omătul. Las'că nici cine ştie ce treabă n'avea, că era spre Duminică şi până la liturghie mai era vreme.

L-a trezit glasul părintelui Costache, care trecea către biserică:

— Bună dimineaţa, baciule! Ei, s'a'nchegat caşul, ori am stricat laptele de-a leşit numai zer?

— Sărutăm dreapta, părinte, — zise gospodarul sărind repede în pictoare; cred că s'a prins.. Numai că am şi eu socoteli mele..

— Şi care's acele socoteli, mă rog domniei-tale?

— Apoi, dacă nu ţi-l cu grabă, ţi-olu spune.. Ulte cum îi părinte; vă dau casa, cum ai zis sfinţia-ta... Numai, un lucru: să nu-mi smoniţi pe bălatul cel mic, pe Anania şi pe

intă, pe Mândița. Că eu am să-l las așa cum am fost eu. Anania a ținea socoteala oilor și a cârlanilor cu răbușul, dacă nu l-a ajuta mintea să o ție în cap pe de-a rostul. Cât despre Mândița, las-o să'nvețe a coase, a împleti și a pune cloște, ca m-a-sa. ...Bun cuvânt, părinte ?

— Bun, cum nici nu se mai poate, baci Gheorghe și-mi pare bine c'am putut să ne'nțelegem. Să vii la biserică. Vom vorbi de-acum și cu oamenii, să vedem ce-i de făcut și de dres.

— Am să vin îndată, părinte.

Și după ce sfinția-sa se depărtă pe drumul bisericii, baci Gheorghe, mulțumit, răsturnă găleata dela fântână în căușul palmei stângi. își frecă amândouă mâinile și-și răcori fața :

— Ca Pilat din Pont, cum ar zice sfinția-sa — gândi vesel că a văzut încheiată și această tocmeală.

Așa s'a întâmpiat că în toamna aceea s'a pornit școala în sat la Buhăcenii.

Numai că tocmelele lui baci Gheorghe n'au ieșit chiar așa cum le socotise el, decât pe o parte și anume în ce privea pe Mândița. Cât despre Anania, aici socoteala a ieșit cu sminteală. Căci, aflându-se el cu păscutul cârlanilor pe tolocă, urstioarele cele dela naștere l-au adus aminte că l-au giuruit în alt chip. De aceea, lăsând cârlanii în paza altui flăcăuș, s'a coborât pe nesimțite către școala părintelui Costache, privind cu jale la cei vreo cincisprezece băiețel cu care stătea de vorbă sfinția-sa.

— A cui ești tu, măi țică ? îl întreabă preotul dând cu ochii de el.

— A lui baci Gheorghe, părinte, răspunse săltându-și desaga de pul de cloban.

— Ei taci ! Chiar a lui ?.. Și ai venit și tu la școală ?

— Dacă nu mă lasă tătuca !..

— Dar tu, vrei ?

— Ihi !

Ce-or fi vorbit atunci, în taină, părintele Costache cu Anania Rotopanu, nu se știe cu amănântul. Atâtea doar că din ziua aceea cârlanii lui baci Gheorghe stăteau în paza Domnului pe holm, de dimineață până seara. Drept că vechiul pășitor căzuse și el la o tocmeală cu alt bălat, să nu le lase să se prăpădească, dând pentru asta drept simbră câte-o prescură pe care Anania Rotopanu o căpăta zilnic dela părintele Costache. Cât despre pulul de cloban, își umpluse desaga cu sare și plăcuță date tot de părintele, pe care, seara, când, chipurile, se'aturna cu turma de pe holm, le ascunde cu feșcă mare, sub streșina șurii.

Cu chipul acesta era toată lumea mulțumită. Dar numai până'ntr-o zi când, ivindu-se sloată și nevenind cârlanii acasă

cum era porunca pentru asemenea vreme, s'a dus bacul singur să vadă ce face diavolul de bălat de nu mai vine..

Diavolul, ia-l de unde nu-l ! Drept este însă că a găsit cârlanil în bună rândulală. Prescurea își dovedea și în această prilej sfințenia el..

— Da unde-l Anania, măi bălete ? întreabă ciudos dar îngrijat bacul Gheorghe.

— La școală, unde să fie, răspunse liniștit ilăcănașul.

Să-l fi dat cineva atunci bacului cu maful în cap și n'ar fi rămas mai năucit ca de această veste, care-l răsturna toate vechile socoteli.

— Unde, mă ? !

— La școală, n'auzi ! Mie îmi dă o prescure ca să-l păzesc și cârlanil lui.

— Las'că-l dau eu lui școală ! îngână omul, pornind către sat cu pași rari și apăsați. Numai dracul de popă, — Doamne Iartă-mă, — să știi că mi-a făcut-o asta, gândi el cu năduf.

S'a întâlnit în poarta școlii cu părintele Costache, care ieșea cu droaia de copii după el. Anania Rotopanu, când a văzut și a'nțeles după anume încruntare a sprincenilor, primejdia, s'a ferit ca o șopârlă într'o tufă de câtină unde nici nu sufia.

— D'apol bine, părinte, așa ne-a fost tocmeala ?]

— Care tocmeală, bacule ?

— Cum care tocmeală, părinte ? ! D'apol ai uitat ? Nu ți-am spus eu că-ți dau casa numai să nu-mi smonești bălatul la școală ?

— Așa-l, da...

— Apoi dacă-l așa, ce fel te-ai ținut de vorbă ? Aveai dreptate, părinte când îmi spuneai că azi vorba nu mai este vorbă... Auzi, să-mi lese el mie cârlanil pe lmaș și să vie la sfinția-ta la școală !.. Așa ne-a fost învolala, părinte ?

— Bacul Gheorghe, degeaba te mânii pe sine, că nu eu am stricat-o... Ce să-ți fac dacă'ai făcut băleți care se trag la carte, nu la ol ? Află că nu eu l'am smonit, cum zici ; el singur a venit. Și am crezut că-l cu voia domniei-tale.

— I-olu da eu o involve, părinte, de l-olu face ferfelă nădragil ! Că eu am treabă cu dânsul la cârlanil, ne la școală...

— D'apol că de-acuma ai cam mântuit-o cu cârlanil. Iaca a'nceput să ningă și-l gata cu păscutul. Poți să nu te mai amărăști. Abia nu ți-a ședea bălatul degeaba pe hornul sobei toată iarna. Lasă-l să vie la mine, dacă are tragere de inimă pentru asta. Măcar cât îl iarnă, că dela primăvară...

— Ba nici gândesc, părinte. Mie plod cu capul stricat nu-mi trebuie.

— Ce cap stricat, baci Gheorghe!.. Eu, să-ți spun drept, nu socot așa. Că într'o săptămână bălatul a învățat cât nu învățaseră ceilalți în trei săptămâni. E cel mai bun dintre toți, cel mai căpos, dacă vrei să știi. Are ștofă de cărturar, asta-l lasă și-o spun și te rog să nu-ți faci pacat și să ponosești copilul, închele cu oare care hotărîre în glas părintele Costache.

— Ba pe copilul meu eu is stăpân, părinte, și eu știu ce trebuie să fac dintr'nsul, răspunse omul cu îndârjire.

— Bine, baci Gheorghe, treaba domniei-tale, fă ce știi, dar eu și-am spus.

S'au despărțit mânșoși Anania Rotopanul, tupilat în călănă, asculta totul, cu inima cât un purice... Ce-l de făcut? Acașă, musai îl așteaptă o bătăie ca aceea. Alurea, unde să se ducă? De aceea a început a scânci în legea lui până s'a înopțat bine. Luând-o atunci încetșor pe după garduri, s'a îndreptat către casă, hotărît să se strecoare nesimțit între cărlanți, să doarmă acolo, cu ei. Poate mâne s'o face vreme bună și, căud s'a crăpa de ziuă, va leși din nou cu ei, pe holm... Școala... dele focu'ntr'ansa, dacă-l atâta supărare...

A isbutit să se furișeze în grădina. L-a simțit numai cămele care-l ținuse de urât la păscut cărlanți.

— Ssst, Modruz! Tac! să nu m'audă tătucu... N'am noroc, măi, cu școala. De mâne mergem din nou la cărlanți, nu mi s'acheuna degeaba.

Modruz, a clătinat încetșor din coadă auzind de această tocmeală și l-a urmărit în șură, unde-și ascundea de regulă stăpânul cartea și plăcuța, acele lucruri ciudate pe care el nu le văzuse la niciun cloban altul până atunci.

Bălatul s'a apropiat de locul știut, a mângălat încetinel cu degetele acele lucruri ce nu-l mai erau de trebuință și le-a pîșit sub streșină.

— „Na, mânânce-vă șoarecii, dacă-l vorba să mânâncă papară pentru voi!

Dar pareă tot îl doare inima că se desparte de ele. Mai ales că auzise și vorbele de laudă ce spusese părintele... Ia să le mai vadă odată, să le mai pipăie... Intinse mâna, dar greșind prin întunec mîșcarea, plăcuța a căzut jos pocnind ca din pușcă, de s'au speriat cărlanții și s'au bulucit orbește tocmai în cealaltă parte a șurii. Anania Rotopanul a incrementat locului, mai ales auzind glasul gros a lui baci Gheorghe:

— Nea, boalelor! Da'ce, a dat lupu'n voi?

Și cum cărlanții priveau cu spaimă către șură, baci Gheorghe, apucând un par, s'a dus să vadă ce-l. Anania, înghețat în partea șurii, a simțit că parcă i s'apropie sfârșitul...

— Tu erai, de spării cârlanți, diavole?! răcni baclul, găsindu-l acolo. Ia vină'ncoace...

— Nu mă mai duc, tătucă... merg de-acu cu cârlanți... Iartă-mă, tătucă, scânci copilul.

— Vorba !.. Mergi în casă, că te judec eu !

Anania a plecat capul între umeri, parcă s'ar fi așteptat să-l pălească din urmă. A luțit pasul și a intrat în casă :

— Mămucă, nu mă lăsa că mă omoară tătucu ! se rugă el trecând în dosul mamei. Și dacă n'ar fi pus ea obrazul și spatele pentru dânsul, nu se știe de câtă bătăie ar fi știut ia seara aceea spânarea lui Anania Rotopanu. Așa însă a scăpat numai cu vreo doi ghlonți și încă și acela nu prea indesați, căci cumătra Ileana, ca mamă ce se afla, avea grijă să'mpingă la vreme mâna clotoaroasă a baclului Gheorghe.

Peste noapte Anania a adormit anevole, trăgând cu urechea la sfatul părinților, din care sfat și șoapte, prinse cu greu, a priceput că mămuca l-a luat apărarea și l-a înduplecat pe tătucu să-l lese la școală numai până'n primăvară, așa precum zisese și părintele...

Deci, lumtânându-se de zină, Anania Rotopanu se și afla în polata gălaltor, cotrobolind prin cuibare. Luând de acolo patru ouă de pasăre, călduțe încă, le-a strecurat în sân și sărind gardul pe după casă, nu s'a oprit decât la dugheana lui Dudel, care ovrel, din toamnă, adusese marfă nouă pentru satul Buhăcenilor : plăcuțe negre și plumburi de platră, numai bune să fie repede stricate de către școlarii părintelui Costache.

Tărguindu-și deci, cu ouă albe, acea plăcuță neagră, Anania a pus-o în locul celei sparte din desagă și s'a grabit către școală, unde l-a găsit sfinția-sa scriindu-și lecția, cu așa de mare încordare că scosese și limba din gură, umezindu-și de jur împrejur buzele uscate de arșița lăuntrică...

De-atunci a fost școlarul cel mai neîmpit a părintelui Costache. Mai degrabă lipsea uneori sfinția-sa, luat de treburi parohiei. Iar atunci Anania Rotopanu, care prinsese taina șlovelor, asculta și învăța el pe alții, mai bicusnici la pricepere.

Din primăvară însă, și-a reluat treaba la cârlanți. Numai că mult se minuna bacl Gheorghe ce boală va fi dat între el de nu prind carne. N'a avut de unde afla că Anania îi păștea tot pe lângă școală, de se făcuse pământul gol c'am drum. Abia în postul Său-Petrului, când a socotit părintele Costache că trebuie să închidă școala, cum se făcea și la Dăngeni, au început a prinde viață și cârlănașii...

Cam așa s'au petrecut treburile vreme de patru ani, până s'a mântuit de viață și părintele Costache, rămânând bălești fără învățător. În acest răstimp însă, cu toată paguba mirolilor, ajunsese Anania Rotopanu de cetia în cărți mai bine de-

— Băiat dascălul Irîmla. Baci Gheorghe se mai oțăra, el, câte o-
leacă, dar parcă tot simțea în coșul pleptului un fel de fudu-
tle, seara, când, la para opațului, îi cetia băiatul din Visul
Mucii Domnului, ori din Viețile Sfinților. Se ulta atunci când
la sfăcău când la cumătra Ileana și parcă ar fi grăit:

— Nu ți-am spus eu? Cetește mai diha! decât popa!

De aceea nu s'a mai pus de cine știe ce pricină, să lase
pe băiat să termine și clasa cincea, în satla Dăngeni, la școala
domnului Grigore Filăpescu. Așa că această parte de învăță-
tură a făcut-o Anania Rotopanu plecând dimineața cu desaga
plină de cărți și calete, între care se tușia și un urs de mă-
măliga cu brânză, bine rument pe cărbuni de mămuca Ileana.
Domnealui, domnul Grigore Filăpescu era mulțumit foarte de
școlar, care aproape nu mai avea ce învăța din taina știlnțel
domnelei-sale. De aceea într'o bună zi l-a și spus:

— Măi Ropotane, măi, tu ești croit pentru carte. Tre-
buie să te ducl mai departe la învățătură.

— Dacă nu mă lasă tătuca! — răspunse el cu părere
de rău, ca altădată părintelui Costache.

Din ziua aceea însă domnul Grigore Filăpescu a început
a da cu vorba pe lângă baci Gheorghe, de câte ori îl întâl-
nea, să-și trimită băiatul mai departe la învățătură.

Omul se punea tot de atâtea ori de-a curmezășul aces-
tului plan:

— Las' dom' profesor că l-l destul. Are, de-a-puterea-fi,
șaptespreze ani și-l cum îl mai bun pentru treabă. Ce, vrei
să-l apuce armata prin școli și să nu mai am nici un folos de
pe urma lui?

Alteori baci Gheorghe se supăra mai tare:

— Nu-l deajuns că l-ați stricat capul băiatului până acu?
Nici mămăliga pe care o mănâncă nu și-a plătit-o, ca frații
lui. Numai năduf în suflet mi-a pus cu școala... Când l-olu
mai auzi că vrea școală am să-l lău cu harapnicul de dinapo!

— Bine, — făcea domnul Grigore Filăpescu domol, —
așa să fie, baci Gheorghe.

Iar odată, după un anume sfat ținut cu Anania Rotopanu,
s'a rugat de baci să-l lase peste vară băiatul să-l ajute la
scrie la școală, că domnia-sa nu mai dovedește singur. Bătră-
nii s'a lăsat înduplecat și Anania s'a pus pe învățat în mare
tihnă, pentru școli mai înalte. Iar când s'a vestit toama și au
început a se paște miriștile, domnul Grigore a mai stricat o
vorbă despre dus la învățătură, dar tot fără folos.

— Bine, baci Gheorghe, numai să nu-ți pară rău; că
băiatul îl bun și ți-ar face cinste pe unde s'ar duce.

— Cinste are să-mi fie cu dânsul când l-olu vedea gos-

podar aici în sat, la casa lui, ca și pe ceilalți băieți, — a răspuns hotărît baclul.

De aceea într'o bună dimineață, pornind Anania Rotopanu să ajute la scris domnul Grigore Filipescu, avea dea-ga plină mai tare ca până atunci. Căci pe lângă cărți grămădise acolo, în mare taină și câte donă rânduri de priminele scoase de cu noapte din lada cu schimburi. Și pentru că era hotărît de drum mai lung, cu cheltulală, pentru care n'ar fi fost deajuns cele câteva ouă de prin culbare, făcuse Anania și o altă ispravă. Dibuind anume o rățușcă de lut după horn, în care rățușcă, printr'o crăpătură, strecurase mămuca Ileana crețari mărunți, strânși cu fereală de bacii Gheorghe, o luă cu mâni înfrigurate de osânda păcatului ce săvârșea. Și mergând cu dânsa după casă, a sfărâmat-o cu'n pletroiu, numărând cu grabă mare cel trei franci și o băncuță, câți se aflaseră a fi sloboziți din acea taină.

După aceea, luându-și rămas bun dela părinți, a plecat repegior, gata parcă să fugă, să nu-l ajungă cineva din urmă. Abia pe muchea holmului dinspre Dângenii s'a oprit răsufând greu și s'a uitat înapoi spre casa care rămăsese tuplă în vale, între meri. S'a așezat jos și a privit îndelung la acea așezare părintească, unde crescuse laolaltă cu cârlanul... I s'axmulat ochii albaștri de lacrimi și parcă ar fi vrut să fugă înapoi, să cadă în genunchi înaltea lui bacii Gheorghe și a mă-mucăi, să le mărturisească tot păcatul ce săvârșise...

Sosiră însă pe nesimțite ursitoarele cele vechi, care l-au croit zodia vieții ... Impins de ele și de cel șaptesprezece ani pe care-l număra, Anania Rotopanu s'a înălțat în picioare și în loc s'o ia către casă, a făcut semnul crucii, cătând încă odată printre genele împânzite de o umezeală fierbinte către satul copilăriei, și a plecat înainte...

Până'n seară, bine dăscălit de domnul Grigore Filipescu și purtând în sân, învelit într'un ștergar, atestatul și alte acte pregătite dinainte, a plecat și din Dângenii, mergând tot către răsărit, pe calea drumului de fier ce se alcătuiseră atunci, spre târgul Iașului, unde era școala de învățători.

A pășit repede peste prunduri și traverse, uneori cătărându-se pe vre-un vagon ce căra piatră, alte ori rugându-se de vre-un chirigiu ce mergea cu marfă pela negustorii de pe valea Jițel să-l țele o postată de drum.

Peste trei zile l s'a luit înaltea ochilor minunea de-a mirării, nu târg mare cum nu mai văzuse, cu biserică multe și mari, cu palate de domni și de boieri. S'a oprit cu frică în drum și parcă s'ar fi întors iar la Buhăcenii. Dar iarăși s'au luit nevăzute ursitoare și, luându-se după îndemnul lor și după îndrumările date de unii și de alții, a ajuns la țintă. A intrat în ograda

geolii aceleia mari cât un palat, plină de copilandri, unii mărunți, alții mai rășăriți, care au privit cu nedumerire pe acest doborâș cu desaga plină.

* * *

Baci Gheorghe și cumătra Ileana au tot așteptat seara să se întoarcă băiatul de la Dângenți; dar au trecut multe zile și n'a mai venit. Luându-și deci bătrânul un toleget potrivit a plecat-o la drum, hotărât să pule capăt holnăreilor lui Anania. Aflând dela domnul Grigore cum că încă din seara aceea plecase către Buhăcenți, a rămas plin de nedumerire.

— Am spus eu că învățătura l-a stricat capul! — zise baci Gheorghe plin de năduf. Iaca mi-am prăpădit băiatul!

Întorcându-se acasă, ostent de umblet și cătrănit la inimă, a statut pe prisă și n'a scos o vorbă, privind în ogradă ca într'un pustiu. Abia târziu dădu glas greu:

— Nevastă, de-acu pe Anania l-am prăpădit!

— Ce spui, omule?! și începu a bocli incetșor, — cum l-am prăpădit?

— Apoi îl ca și prăpădit. A plecat în lume, răspunse baciul cu vorbă plină de obidă.

În asfințit se pălea soarele în roșu, coborînd după holm.

— De-acu nu-l mai vedem! rosti iarăși baci Gheorghe.

Au rămas așa, amândoi, unul tăcut, celălalt suspinând. Ochi lor nu văd nici vitele care se întorc dela cîreadă, nici cărănași mănăși printr'un nour de colb de-alungul ulișii, nici mămligă pe care Mândița a răsturnat-o pe măsufa rotundă de sub nuc. Gândul lor aleargă rătăcind pe drumuri neștiute, caută o urmă ce nu se vede nicăiri. Țânțarii bâzâte pela urechi cerînd o țară de sânge pentru tainul zilei; dar ei nu-l aud și nici nu le simt înțepătura flămîndă.

Dela porțișă le ajunsese totuși glas de om:

— Bună seara, baci Gheorghe! Ți-am adus o scrisoare strigă străjerul satului!

Bătrânul sări drept în picioare. Ce era asta?! El nu primise niciodată așa ceva. Era o noutate nemai pomenită în viața lui.

— Ce spui, cumătre Tosdere? Ce fel de scrisoare?

Se repezi la porțișă și primi cu mîna tremurînd acea scrisoare îndoită în patru colțuri ca o plăcintă cu poale'n brâu. El privi pe toate părțile ca pe o ciudățenie, nepricepînd nimic din acele semne curioase pe care abia le ghicea în negura inserării.

— D'apoi ce să fac eu acuma cu scrisoarea, dacă n'o pot citi?... Dacă ar fi Anania acasă..

— Poate că-l chiar dela dânsul — făcu mămuca Ileana, cu o tresărire de nădejde în glas.

— Cum? — îngăimă baci Gheorghe, — dela dânsul?!

Scrisoarea începu să-l tremure între degete, iar glasul l se innoda în gâtlej. Il era parcă sete.

— Mergeți la dascălul Irimia și-ți vedea — dădu cu părerea paznicul.

— Că bine zicci, cumătre! — sări repede baci Gheorghe, trecând pe porțiță și luând-o repede pe uliță. Cumătra Ileana abia se ținea, cât ici cât colo, după dânsul.

Dascălul Irimia, potrivitându-și anevie ațele ochelarilor pe după urechi, desfăcu încetșor plicul și prinse a ceti cu glas tremurat, așa precum se desprinsese la strana bisericii:

— Vă sărut mâinile mămură și tătucă,...

— Il dela dânsul! strigară amândoi odată, privind-se cu ochii umezi de o bucurie nestăpănită.

... „Mal întâi de toate doresc să vă găsească sănătoși a-seastă scrisoare a mea. Aflați despre mine că și eu sunt sănătos și am ajuns cu bine în târg la Iași...”

— Văi de mine, tocmai unde-i! se vâlcări mămuca Ileana.

— Ssst! — o țistui baci Gheorghe

... „Vă rog tare mult să mă lertați că v'am făcut supărare, că am plecat de capul meu. M'am gândit că am să vă fac cinste odată și odată, măcar că acum v'am făcut mare grijă și supărare...”

— I-a stricat capul; nu ți-am spus eu? oftă baci Gheorghe.

— Las' să cetească—se rugă nevasta.

... „Aflați deci, dragă mămuică și tătucă, despre mine că m'am dus la școala de învățatori. Domnii de aici m'au întrebat toate ce-am învățat la noi la școală și toate le-am răspuns bine...”

— Sărăcuțul de tine! suspină mămuca Ileana, ca și cum ar fi aflat că feciorul i-a fost pus la cine știe ce cazne.

... „După ce m'au ascultat și eu am răspuns, mi-au spus că mă primesc în școală. Să nu fiți îngrijați de cheltuielă, că am spus că-mi dau halne și cărți și dormit și mâncare, numai să învăț așa cum am învățat până acuma...”

— Ai văzut, măi nevastă? se îndreptă din șale baci Gheorghe.

Nevasta însă nu mai vedea nimic: plângea de-a binelea cu fața în broboadă.

... „Așa să știți, dragă mămuică și tătucă, că mie mi-l foarte dor de dumneavoastră; dar de acu doar la vară dac'am să pot veni acasă, că-l tare departe de aici până acolo. Dar eu am să vă scriu cât de des voi putea.

Și tare v'ași ruga să-mi scrieți și mie ce mai faceți: sunteți sănătoși, ce fac frații noștri și Mândița și oile?. Că de toți mi-l dor și ași vrea să știu cum o mai duceți. Și tare te mai

rog, mă-nucă să nu te superi de rățușcă; dar alt chip n'aveam și mă jur pe sfânta cruce că atunci când am să ies învățator am să-ți dau bani îndoiți și înzeclți. Așa te rog, dragă mă-mucă, să nu te superi.

Și-l mai rog și pe tătucu să nu se scârbească prea tare că n'am rămas la oi; dar când m'olu face învățator, mă leg în fața dumisale și a lui Dumnezeu și Maicii Domnului că am să tin și eu oi la casa mea și am să le cresc așa cum le-a crescut și tătucu.

Altceva nemaî având ce scri, rămân al dumneavoastră fiu care vă dorește și vă sărută mâinile,

Anania

— Asta scrie, făcu dascălul Irimia mântuind de cettit.

— Bine scrie, saracul! zise baci Gheorghe cu glasul mulat de anumită tremurare lăuntrică. Să trăiești, dascăle Irimia, că mare bucurie ne-al făcut.

În seara acela au stat bătrânii îndelungă vreme la para focului, întorcând pe-o parte și pe alta scrisoarea feciorului, parcă ar fi căutat să mai afle multe și mărunte, așa cum multe și mărunte gânduri și simțiri le cutreerau mințile.

Iar peste o săptămână, după ce a rânduit în grabă treburile de toamnă, baci Gheorghe, inhămând calii la șarabană, a clădit acolo desagi cu brânză și mere, neuitând și un ulcior cu smet de pădurețe de care-l plăcea lui Anania. Cumătra Ileana adăugat și ea o bocceluță cu schimburi noi, cusute cu flori, mănuși și clorapi de lână, grămădind acolo și un pulșor tomatoc de gălnă, rument la jaratec, pe țigla.

Plutindu-se anevole în căruță, baci Gheorghe și-a luat rămas bun dela mămuca Ileana și dela feciorii.

— De-acu mână, măi Ioane, la leș!

* * *

Când s'a împlinit sorocul mântuirii școlii, Anania Rotopan, cu atestatul, în buzunar a plecat cu o strângere de inimă pe drumul apostolatului învățătoricesc.

A fost rânduit să meargă la o școală săracă, în satul Mogoșeștilor. I s'a părut totuși că vleața abia atunci începe pentru dânsul, când a coborât pentru întâia oară în acel cătun sărac, dar plin de livezi și vii.

A muncit mult până să găsească o casă pentru școală, dar mai cu seamă a muncit și mai mult până să hotărască pe oameni să-și trimeată copiii la învățătură. Asta nu l-a supărat însă, căci îl aducea aminte de baci Gheorghe, care și el era să-l sonească în bătaie acum zece ani când se dăduse de partea părintelui Costache.

Ceace l-a durut însă tare pe Anania Rotopan, a fost

că a dat în satul acela al Mogoșeștilor peste un preot mult departe de sufletul părintelui Costache dela Buhăcenii copilăriei. De aceea după un an de muncă, grea și plină de neajunsuri, s'a hotărât a se trage către apa Jijiei, unde trăise anii nevinovați ai prunciei, unde păzise găștele, păscuse cârliții și unde prinsese meșteșugul slovelor.

Dar cum în sat la Buhăcenii venise un alt învățător cu doi ani mai înainte, luând și sfatul domnului Grigore Filipescu, și-a cerut mutarea în satul vecin al Albeștilor.

Pornind deci din Mogoșești, s'a abătut prin târg, pe la Iași, cercetând anume duhjeni cu mărfuri felurite. Din unele n'a cumpărat; din altele însă, după anumite chibzuleți făcute mai din înainte, a târguit din bani adunați în acel an de slujbă.

Apoi, înainte de a se așeza la munca sa, în Albești, a mers acasă, la părinți. S'a oprit ca și altădată pe muchea holmului, privind cu tremurări de inimă satul din fundul văii. Iată colo, casa bătrânească, îmbătrânită și ea, după atâția ani de vreme... Imprejur însă s'au durat așezările noi, ale fraților și ale Mândiței. Râd în asfințitul soarelui, ca puțin împrejurul cloștel. Uite, mai departe către marginea satului, școala; baci Gheorghe a făcut casa dante... Oare unde mai este tufa de câțină, în care a stat tupilat să nu-l vadă tătuca, atunci când s'a certat cu părintele Costache? Săracul părintele! Iată, colo, pe celălalt holm din spatele bisericii, hodinește în țintirim. De-un an a trecut lângă sfinția-sa și dascălul Irimia... Il vine să zâmbească: oare tot la strană cântă și acum?

Câte s'au schimbat! oare cum mai arată oamenii din sat? Câți n'or mai fi, câți alții s'au născut în loc?..

Coborînd în vale, Anania Rotopanu simte, totuși, că parcă se'ntoarce la vleața de altă dată.

L-au primit toți cu bucurie. Simte însă la ei și oarecare sifală, după chipul cum cată la balnele lui nemțești și la geamandanul de piele, greu și umflat. A sărutat mâna bătrânilor și s'a rugat să-l sărute cu toții.

Apoi așezându-se pe prispă în mijlocul soborului de părinți, frați, cumnați și cumnate, a rupt tăcerea care lupta să-l cuprindă și a grăit:

— Îți aduci aminte, mămucă, de rățușcă?... A venit vremea să-mi plătesc datoria... Ține, mămucă dragă.

Și scoțând din pântecul geamandanului l-a înfățișat o casăncă de mătase, împachetată bine. Deschizând faldurile casăncii, a scos afară capul o rățușcă de lut, sunând a bănuși de argint...

— Hai, nu plânge, mămucă! Îți datorez mai mult decât îți pot da eu..

După aceea, întorcându-se către baci Gheorghe, Anania îl apucă mâna și-l trase aproape.

— „Dragă tătucă, ți-aduci aminte cum m'al lertat că am fugit dela cârlani și m'am dus la acoala părintelui? Ai fost bun și m'al lertat mereu. Iaca, poate de aceea ți-am adus acest chlmir clobănesc. Il făcut acolo, departe, la moșii din țara Zamandului; poate a lucrat la el vreo rubedenie de demult... Ține-l și-l poartă cu sănătate. Iată are și cuțit bun, cu stricnele. Eu nu mai știu să umblu cu dânsule și să iau sânge berbecuților; dar ai să găsești acolo, în chlmir simbrila pe care ai plătit-o celui ce-a păzit cârlanii în locul meu. Pentru celelalte supărări ce ți-am făcut însă, n'am cu ce plăti acum și te rog umilit de lertare.

Se aplecă deasupra mânil aspre și o sărută cu evlavie. Baci Gheorghe îl sărută pe frunte stăpânindu-și anevole un mohott;

— Dragul tatel!

— Și-acum, — continuă repede Anania Rotopanu, — ca să-și ascundă anume clocotire lăuntrică, — vouă, celorlalți. Ție, Mândiță, și se cuvine asta. Vezi că ai acolo, în ce ți-am adus, lucruri ce vor să trebulască nepotului ce ești pe cale să-mi faci... Să mi-l dai mie să-l învăț carte.

Apoi împărți pe rând, fraților, tot ce adusesese la fiecare: munca lui de un an, până ce se golî geamandanul.

— Da ție ce ți-a mai rămas, dragul mamei?

— Mămucă dragă, mie nu-mi trebuie nimic. Eu acum imi încep vleața. Imi pare bine că v'am găsit pe toți grămadă și sănătoși. Aș fi dorit să rămân și eu aici în satul nostru. Că mi-a fost dor de voi și numai eu știu cât m'a durut câte odată inima că m'am depărtat de rosturile vleații de aici. De-acu...

Au stat târziu, la lumina lunii. Mai mult au tăcut decât au vorbit. Grăia însă inima flecăruia.

A doua zi Anania Rotopanu, luându-și geamandanul în care flecare a pus câte ceva bun și urcându-se în șarabana lui baci Gheorghe, a plecat la Albești, către vleața pe care o începea atunci...

Iar peste doi ani, trimițând trăsura lui cea nouă, a încărcat pe mămuca Ileana și pe baci Gheorghe, aducându-l în legănări de arcuți, în fruntea alaiului de frați, cumnate și cumnași, la nunta mare; Anania Rotopanu se'nșura cu duca Vișulca, fata părintelui Vasile...

Și iarăși, când s'a împlinit anul după aceea, când crugul vremii se afla în zodia cumpenii, s'a făcut grabnic, botezul unui prunc, pe numele său Amedeu Alexandru Rotopanu, cărui urăstoaarele, cum îl treaba urăstoaarelor, l-au menit să poată face toate, numai cântare să nu poată săvârși.

T E A T R U S A T E S C

Înimă de răzăs

Inscenare patriotică din viața Basarabiei

P E R S O A N E L E :

Simion . . . . . răzăs bătrân
Vera . . . . . soția sa
Maria . . . . . nora lor, nevasta lui Mihai, deportat
Solomon . . . . . evreu, presedate (un fel de primar)
Un căpitan de infanterie
Un caporal
Preotul satului
Invățătorul
Cățiva săteni

A C T U L I (Ocupația)

Ațiunea se petrece într'un sat răzăsesc din Moldova Răsăriteană. Scena reprezintă un interior sărac și puțin aranjat. Pe perețele din dreapta se văd cuiile care susțin un cadru de icoană. Deasub, o candelă fără pahar. E Duminică 22 Iunie 1941 :

SCENA I

Simion. (deabia intrat, aruncă pălăria pe pat, se așează la masă cu capul între pumni, se uită la icoană, oftează, apoi :)

Doamne, ce bejenii mi-a mai fost dat să trăiesc ! După ce mi s'a ridicat avutul, pe care l-am muncit din geană și până'n amurg, mi se ia și libertatea de a mă închina Dumnezeului meu strămoșesc, Să nu am mângâierea unei rugăciuni și să mă lipsesc de datina dulce de a mi închina nepoții în legea bunicilor !

(Scoate din sân o icoană păturită. Se închină... dă din cap... tresare o hotărîre).

...oare brațul acesta răzășesc mi-a fost dat să șterg lacrimi? (apăsător) Nu. Știu bine că nu. În el mai sloboade sânge din vița lui Decebal. (Ridicându-se, cu glas puternic) Atunci, bătrâne Simioane. decât argat pe ogorul tău, de o mie de ori mai bine îngropat în el.

SCENA II

(Intră Vera cu fața plînsă și cu o naframă în mână. Simion o măsoară îndelung).

Simion. Ce este? De unde mai isvorăsc atâtea lacrimi?

Vera. Știi tu prea bine ce este și nu pot ascunde grija care mă pălește.

Simion. (îngrijat). Ce mai poate fi? Ai mai auzit ceva nou-tăji triste?

Vera. Da. Din partea turbaților iștia de Ruși care nu se mai astîmpără. (După o mică pauză) Umblă vorba prin sat, că la noapte, se vor ridica dousprezece familii din cele mai avute. Și cred că nici noi n'am fost păsuși depe listă.

Simion (între vreme a pus icoana la locul din perete). Nu-i nimic. (calm). Ce noroc ne-o purta Steaua. (Aparte, înciudat) Li voi primi cum merită.

Vera. Simioane, pentru noi, tot una-i. Dar când mă gândesc la copiii orfani ai fiului nostru, atunci mă înec și numai lacrimile de mamă mă mai pot ține.

Simion. Femeie, nădăjduște'n Domnul!

Vera. Prea adevărat, bărbate, dar cum pot fi liniștită, când știu pe singurul nostru copil, Mihai, luat de nelegiuții de milișieni *) și dus în nesătulul pustiu Siberian! Când dau cu ochii de tânăra lui nevastă, a cărei vieață e numai lacrimi, sau de copilașii în jocul cărora Mihai e mai aproape ca oriunde, mi se coboară o căldură pe inimă și simt că-mi vine leșinul.

Mihai.. Mihai.. (Plânge. Se apucă de aranjat prin casă. Tăcere...)

Simion. (Vorbește rar și hotărît). Nevrednic bărbatul care se lasă rob. Și cu atât mai netrebnic cu cât e mlădiță dintr'un neam împărătesc și războinic. Oare cum alungau bunicii noștri vremurile de negură care se abăteau peste vieața lor? Cu crămăliuță și bocet? Nu. Cu pumn bărbătesc. Iși lăsau plugul pe brazdă și coasa în toboacă, apucau armele șiși apărau imășurile, limba și legea. (Ridică glasul).

Simioane, nemășug răzășesc, atât cât mai poți sprijini baltagul

*) Ostași din poliția rusească.

arma haiducilor și semnul bărbăției, nu-ți pleca grumazul, nici nu-ți întinde mâinile cătușelor robiei. Hotărăște-te să-ți primești cumsecu-vine musafirii de noapte care vor veni să te ridice. (Scoate de sub pat un baltag) Ah! vechi prieten de nevoi al Neamului Românesc, îmi vei da cinstea de gospodar și de stăpân (așeză baltagul într'un ungher).

SCENA III. (Intră Solomon)

Solomon. Hei-hei! tovarășe Simioane, am auzit că ai început să-ți arăți nemulțumirea pentru gospodăritul tovarășului Stalin!

Simion (oarecum surprins). Eu, nu am prea mult de-a face cu ce sporovăiesc alții. De abia îmi pot căuta de căsuța și de petecul de grădină ce mi-a mai rămas.

Solomon. Ți-au mai rămas acestea?

Simion. Da.

Solomon. Nici aceste nu sunt ale tale. Ele ți-au fost date din mila lui Tătucu Stalin.

Simion. Nu-i destul că mi-ați luat un fecior cât un brad. toată nădejdea brațelor mele slăbite, mai doriți să mă despoiați și de acest cliv de pământ? Să rămân pe drumuri, așa chibzuiți?

Solomon. N'avea nici-o grijă. În Rusia comunistă căile se deschid numai celor ce nu au nimic. Și calea ta este deschisă spre i-nima Rusiei, raiul râvnit de atâta lume. Mulți români, basarabeni se duc de bună voie acolo.

Vera (aparte cu înțeles) Săraca lor bună voie!

Simion. Apoi, domnule presidate.

Solomon. (ofensat) Ce domn... domnul a trecut Prutul. Noi suntem tovarăși.

Simion. Domn, tovarăș, ce veți fi, dar știu că mi-ați fript inima de atâta durere și, drept să-ți spun, nu mai pricep ce fel de su-flet îți mai avea.

Solomon. Știam eu tovarășe că multe nu le pricepi dumneata și ai vrea să le descoși. Dar te vor lămuri la vreme oamenii ma-șinei negre. (zărește icoana) Oare aștepti poate vre-o mântuire de un-deva de te încumeți a fi așa semeț? (lovește cu bastonul peste i-coană, dărâmand-o) Hai, hai tovarășe! De câte ori ți-am spus să că nu se află niciun alt Dumnezeu decât Stalin! (ieșind) vom mai vorbi noi.

SCENA IV

Vera (după puțină liniște). Auzi, munca noastră de o vieată să fie a altora, să fie a tovarășilor! Ori capul nu mă slujește, ori nu-i nicio socotintă dreaptă cu tovarășia asta la folos. Și apoi cu cine tovarăș! Cu Solomon, un străin de lege, jigărit și ingheboșat

de rele, cu Buznea cel leneș, care doarme toată ziua pe haturi și țuge de treabă ca umbra de soare, cu Ilie cel zălud și alți de aceștia fără căpătâi, de te prinde rușinea a-i socoti oameni în rând cu lumea.

Simion. De atâta spun și eu, femeie, că a ajuns funia la par, m'a umplut traista de atâtea amaruri și vai de tovarășul în capul căruia va cădea sorocul să i-o răstorn.

Vera. Ei, nu, bărbate. Nu e bine să-ți pui în cârdus cu niște străie-brâu ca aiștia. Să ne rugăm și să nădăjduim. De când e lumea, la tot greul, Atotputernicul a trimis câte un semn de grijă zărilor sale. Și apoi prea s'a obrăsnicit Satana! (Se închină amândoi) Doamne auzi-ne!

SCENA V. (Intră Maria)

Maria (veselă și grăbită). Tătuță, mamă, o mare veste de bucurie.

Simion (a neîncredere). De bucurie...

Vera. Spune-o. Spune-ne-o!

Maria (mișcător). S'a purces rășboiul!

Vera. Cu cine?

Maria. Cu Rușii.

Simion. De unde poți ști aceasta?

Maria. Dela biserică.

Vera. Păi s'a slujit astăzi?

Maria. Da. Dar nu s'au mai tras clopotele să nu audă milițenii. Am fost vreo câteva femei care s'a întâmplat să prindem de veste. Părintele Vicol, Dumnezeu să ni-l ție ani mulți, la urmă ne-a șters lacrimile și ne-a oprit suspinele cu această știre de desrobire.

Vera. Sărmanul părinte, tot el ne mai întărește răbdarea.

Simion. Destul... destul de când altarele bisericilor noastre sunt dugheană jidovească și de când aurul și argintul icoanelor este vânatul neamului lui Iuda. Destul de când omenia și cinstea au fost lugărite de-acasă, și de când munca și dragostea au fost înecate în orhotul bolșevismului.

Ajungă-ne cât ne-a biciuit sufletul, ridicând pe cei mai buni blăcâi și aruncându-i în întunerecul săpăturilor din Urali sau în gelul siberian. Ajunge de când munca noastră sprijină lenea altora. Vrem răsăritul soarelui românesc, vrem bucurie de vieată creștină.

Toți. Mântuește-ne Doamne! (Se închină, ridică icoana și-o pun în cadră, pregătesc și aprind candela).

Simion. Rășboiul.. rășboiul.. mântuirea scumpei noastre Basarabii.

ACTUL II. (Răsboiul)

(Aceeși încăpere, în care lucrurile sunt frumos așezate, ca la o mare sărbătoare.

Candela aprinsă nu lipsește. Pe un perete se vede tabloul Regelui Ferdinand).

SCENA I

(La ridicarea cortinei Vera și Maria lucrează la definitivarea aranjamentului. Din vreme în vreme se aude câte un foc de armă. Femeile ascultă atente).

Maria. Da. Sunt ai noștri.

Vera. Ajută-le Părinte !

(De afară se aude o salvă puternică de foc și strigăte îndelungate de ura. E un asalt al ostașilor români)

SCENA II

Simion (vesel). Ai noștri au intrat în sat.

Vera. Și Rușii unde sunt ?

Simion. Unde sunt ? Au umplut câmpiile fugind, care pe unde apucă, către Ucraina.

Maria. Sunt alungați de tot deci ?

Simion. După cum le merită vrednicia.

Vera. Mare-i bunăvoința dumnezească !

Simion. Și la fel de mare, dragostea fraților de peste Prut.

(Se aud șgomote apropiate : împușcături, zângănit de arme. Un glas de ofițer : scotociți toate ascunzișurile diavolești ale inamicului).

Simion continuă. Grea-i bucuria ceasului de eliberare ! Putem trăi pe față de acum, în omenie și muncă, fără nicio teamă de duba Comisariatului Intern. E cu atât mai dulce ruperea cătușelor, cu cât prea amar au fost strânse pe mâini. Ce însemnare dumnezească ! Tocmai când orice răbdare ar fi fost o înfățișare de slăbiciune și când sângele îmi gâlgăia de răsbunarea atâtor deportări, Români ne dau mâna frățească și ne desjugă

Nu se poate o mai bună mărturie, că deasupra fiilor dintr'un neam, plutește același suflet ocrotitor și îndurător : al străbunilor. (după o mică pauză). Parcă am făcut prea puțin, pentru a primi împărtășania desrobirii.

SCENA III

(Intră un căpitan și un caporal).

Căpitanul. Bun ajuns la voi frați Români!

(Toți cad în genunchi și îndreaptă mâinile către căpitan).

Simion. Ah, vitejii noștri! Domnule căpitan, dă-mi voie să sărut pulpana plină de sânge a vitezei Armate Române.

Căpitanul. Sculați în picioare. (Cei din casă se ridică).

Simion (rugător). Domnule căpitan.

Căpitanul (il întrerupe). Nicio răsplată nu poate fi mai mare, ca mulțumirea de a împlini datoriile frățești. Și noi aceasta am făcut.

Simion. Cinstiți-ne casa, ședeți puțin pe scaun.

Căpitanul. Cu bucurie am face-o, dar nu putem poposi. (De afară se mai aud, rar, tocuri de pușcă. Femeile au rămas înmărmurite).

Simion. Domnule căpitan, îngemănat cu gândul tuturor gospodărilor din acest sat îmi îndoi genunchi în fața dârzeniei voevodale a frașilor noștri și mi aplec fruntea pe marginea atâtor morminte câte s'au deschis. Uricele de stăpânire românească pe care le-ați semănat dela Prut incoace și pe care le-ați pecetluit cu oase și sânge de viteji, vor fi îndreptarul cel mai sfânt al Moldovenilor Basarabeni.

Palma pe care rândunica de Românie o dă hultanului de Rusia este a nuștiucăta dovadă că moșia vechilor Daci nu suferă stăpânire nemernică. Este a doua alungare rușinoasă a hapsinilor stepei.

SCENA IV

(Întră preotul satului, învățătorul și vreo 5-6 săteni. Toți se descoperă și salută cu urări de bun venit),

Preotul. Am auzit că ați ajuns în sat și ne-am grăbit să ne înfățișăm dumneavoastră. Aici e învățătorul și o delegație de săteni.

(Căpitanul dă mâna cu toți și le urează bun găsit).

Învățătorul. Imboldit de inima de român, dar și de gura întregului sat, am venit să vă împărtășim salutul de bun venit și de bucurie cu care vă privesc încercații noștri săteni. Domnule ofițer, dați-mi voie să descopăr de silnicii omenești inima basarabeanului din ceasul desrobirii, ca să puteți gusta din adânc, datoria ostășească, cu care v'ați încununat.

Vor vorbi legendele și mormintele, despre încleștarea de basm a acestei răfueli.

Noi vă întindem pe tipsia de aur a rominismului, sufletul basarabenilor, simplu, dar călit în fierea atâtor obijdueli. În loc de pâine și sare, noi vă primim cu devotament de frați și cu admirație de desrobitori.

Preotul. Și biserica se roagă mereu pentru victoria armatelor desrobitoare.

Căpitanul. Părinte, domnule învățător și iubii săteni, n'am făcut altceva decât datoria de român. Am răbdat aproape un an lângă ștelul mort al armelor noastre, până când rânduiala regească ne-a

dat voie să le împrumutăm viața din piepturile noastre arzătoare de răsbunare. (De departe se aude marșul „La arme“ de St. o, Iosif, întâi încet, apoi din ce în ce mai tare).

Căpitanul (urmează). Prietenia Rușilor ne-a fost totdeauna dăunătoare. De când au ajuns ei vecinii noștri, mereu ne-au împricinat. Și noi n'am făcut niciodată altceva decât ne-am apărat ogorul.

(Cântecul se înfetește).

Auziți cum înaintează bravii noștri flăcăi. Sunt vrednici de moștenirea lui Ștefan cel Mare. (Cei din casă ingenunchiază).

Preotul. Doamne, întărește și apără pe arhangheliu cruzători ai legii creștine. (Toți fac cruce, cântecul încetează, oamenii se ridică).

Căpitanul. Oameni buni, mai rămâneți cu bine și nu uitați să zidiți în spatele frontului nostru — unirea românească.

Despre prmejdie nu mai aveți grijă, îi vom urmări până în pânzele albe. Și nu ne vom liniști până nu vom căpăta libertatea pentru toți frații noștri.

Preotul. Dumnezeu să vă poarte pe căile victoriei și să vă împlinească năzuințele. Amin. (Rămân îndureraji. Căpitanul iese).

Invățătorul (către oameni). Să mergem să adunăm oasele celor căzuți pe dealul din fața satului și să le înmormântăm sub salcâmi de la biserică

Oamenii. Să mergem.

Preotul. Sărman Neam Românesc! cu mult bilanț de vieți ti-ai plătit stăpânirea acestui pământ!

Invățătorul. Ca adevărați grăniceri la poarta răsăriteană a Europei, pe unde au râvnit să pătrundă toate hoardele insetate de distrugere.

Simion (care până acum a stat gânditor). Oameni buni, uitați-vă ce m'am gândit eu : Să plec la război. Sunt bătrân, dar inimă mă îndeamnă să mor așa cum se cuvine să moară un bărbat : în luptă. Mă duc după d-l căpitan și-l voi ruga să mă primească voluntar în compania sa. Nici-o grijă nu-mi poate alunga dorul de răsbunare. Mă duc. Trăiască România ! Trăiască Regele ! Trăiască Armata Română !

Toți. Ura ! Ura ! Ura ! (Simion iese).

Un sălean. Așa ar trebui să facem cu toții.

Altul. Dar, să nu uităm Transilvania !

(Toți cântă marșul Ardealul. Cântă și corul din culisă).

SFÂRȘIT

N. A. Badea
Invațător

Șestaci, Decemvrie, 1942.

Ieri-amenințări de nouri

*Ieri-amenințări de nouri,
azi-doar timp în necăcios
care — spălăcind ecouri —
putrezește totul jos.*

*Iată casele vieții
măcinate nceț-înceț!
Pulbere se fac semeții
cași gândul lumii-bief!*

*Draf ajunge totu'n groapa
de sub bolta fără graiu...
Putrezește chiar și apa
care mbie putregaiu...*

*...Mâini-vor fi lumini sprințare,
soare proaspăt și voinic?..
Ce folos?.. prăpădul mare
nu i-a mai lăsa nimic.*

Ați alungat departe...

*Ați alungat departe moartea
cu moartea voastră de eroi
și neamul tot își cere partea
vieții veșnice prin voi.*

*Lumină care nu se frânge
de lungul întuneric greu,
ați botezat cu foc și sânge
adâncuri fără Dumnezeu.*

*Și patria cum tot așteaptă
alin la chinurile-i vii —
cu gândul în nădejde dreaptă
se bucură că-i sunteți fii.*

Luptăm și pentru alții

*Furtunile de gloanțe
prin care răsbătând
am adunat speranțe —
sunt dincolo de gând.*

*Și cât ne tot bătură
ciocanele de foc —
am stat în bățatură
și nu ne-am dat din loc.*

*Ba mai umplând cu moaște
și-un alt pământ străin —
cu Dumnezeu i-om naște
un viitor mai lin.*

Muncă plină de spor pe egorul școlii.

Un suflu nou și îmbucurător s'a îndreptat asupra școlii, începând cu învățământul primar superior.

Strădanțiile depuse de conducătorii școlii, încep să ducă cu pași rezezi pe drumul către adevărata ei menire.

Programa nouă, îndrumătorul și mai ales metoda problemelor puse elevilor și care grupează în jurul lor și lecțiile și activitățile practice, au făcut-o să mai părăsească catedra, băncile și cei patru pereți ai claselor și să pornească în tactul vremii și a vieții reale și actuale.

Activitățile practice pe teren, precum și cunoștințele teoretice aranjate pe zile aparte, fără a fi întrerupte, vor aduce mai mult spor și într-o parte și alta.

Doi zile de lecții la țară și patru de aplicări precum și trei zile carte și trei lucru gospodărie la oras, sunt cât se poate de binevenite.

Nu se mai anchilozează copiii în clase și programe ce-i înstrăinează de viață, ci programa și metodele decurg din aceasta.

Viața nu ne prezintă probleme despărțite între ele cu hotare de nepătruns ci toate se înlanțuie între dănsese în mod natural, noi căutând să le folosim în slujba neamului, a țării și a familiei noastre.

Așa va face deci și școala care ne va da oamenii în stare de a se folosi de cunoștințele căpătate, care să-și trăiască cu vrednicie viața, să-și iubească cu înălțare patria și să poarte tot mai înalte spre civilizație și glorie.

Revenind la acele probleme pe care le recomandă programa nouă, am pus claselor a VI-a de fete chestiunea ce am găsit-o astăzi ca prima, permanentă și cea mai actuală și anume:

Ce învățăm și ce facem noi în legătură cu războiul nostru sfânt.

Material de informații : lecții, ziare și reviste ca : Santinela, Soldatul, Graul copiilor, Realitatea. Cărți din biblioteca clasei. Din trecutul nostru de Vlăhuță și din actualul războiu „Dezrobitorii” de P. Crihan și altele.

Lucrări de aplicații

- 1) Ingrijirea și întreținerea zilnică a colțului eroilor.
  - 2) Albumul de război compus din articole scoase din ziare și reviste, poezii și mai ales vederi depe front.
  - 3) Ora, cultul eroilor și pregătirea caietului de eroi.
  - 4) Vizite la spitalul de răniți pentru ca elevele să-și dea fiecare darul adus în mâna ostașului.
  - 5) Se lucrează pentru ostași mânecute de lână ce se trimite prin Crucea Roșie.
- In orele de șezătoare și de gospodărie elevele au scărmanat pene și au umplut perne pentru răniți.
- 6) Ingrijirea cimitirului eroilor.

Lecții în legătură cu această problemă

ISTORIE. după programă : Oamenii mari ai țării, domnitorii, conducătorii de oaste, oamenii aleși ai neamului. Românii' santinela Europei în răsărit. Războiul nostru sfânt.

GEOGRAFIA. Importanța Mării Negre și apelor curgătoare (Dunărea cu gurile ei) pentru viața poporului român. Pământul românesc ca legătură de formare și ca scut de apărare a poporului român. Cadrul și viața poporului român. Frumusețea pământului românesc.

MATEMATICA. Probleme în legătură cu colectele pentru Consiliul de patronaj, cu întreținerea răniților în spitale, etc.

LB. ROMÂNĂ. Lecturi : Fapte din războiul sfânt. Compunere : Ce datorii avem față de eroi, invalizii și familiile lor

MEMORIZARE. Poezii din război. Caietul Cântece actuale vitejești.

O șezătoare în legătură cu toate acestea

În inspecțiile d-sale animatoare, d-l Inspector general V. Nistor a apreciat această problemă astfel pusă și a recomandat-o, găsiind-o în spiritul școlii actuale care-și dă cu prisosință partea ei de contribuție în interesul statului și al neamului nostru.

Maria D. Bogdan

Colindă de viteji

In adânc de Caucaz
cu războiu la dalba pace —
gând mângâietor vă mbrace
frontul toldeauna treaz.

Că pe plaiul vioriu
trage nduioșaf Crăciunul
și la fiii-i unde tunul
parcă bubue-a pustiu.

Cum să-și uite tocmai el
— moș al zileide odihnă —
luptătorii pentru tihnă,
pravoslavnicul drapel?

Mergători pe drumul greu,
crucea n-o scăpași din mână,
iar avântul cum vă mână
vestitori de Dumnezeu —

duceși steaua lui Isus
și colindele din țară
— România legendară —
în departele nespus.

Ci hainii căpcăuni
dau să strice noaptea sfântă
care molcomă încântă
digul vostru. — oameni buni.

Și mpietrită la obraz —
România fără moarte
luptă strașnic mai departe
în adânc de Caucaz.

Crăciunul

Crăciunul-troienitul cu grămada
în satul vechiu de vânători domnești —
trăia din plinul dalbelor povești
cu zâne dulci, curate ca zăpada.

Nici urmă nu-i mai dăinuen acești
puternici ani, de nu-și mai lasă prada. —
când păzițoare păcii-i numai spada
cât largurile lumii pământești.

Nesdruncinat și auriu-Crăciunul
tihnea la tot norodu mpărătesc
din locul moștenit de veacuri-bunul !

...Azi vuefe neostoiate cresc
și sbuciumul înghite — căpcăunul —
tot farmecul senin, copilăresc.

Virg. M. Hariton

Desvoltarea gustului de frumos și curățenie la elevi.

Nimic nu este mai greu în lumea aceasta decât a crește, educa și desăvârși omul. Instituțiile menite să-și la sarcina regenerării fizice a neamului sunt două: școala și familia.

Familia hotărât nu poate căci se pune ignoranța curmezis, deci ne rămâne școala.

Școala a fost peste tot și în toate timpurile și va continua să rămână marele reformator al omenirii. Ea are nevoie de un singur element: stăruința.

Tot ce deprinde și învață copilul în prima etapă de viață dela părinți iar copilul, cu rare excepțiuni, e oglinda părinților. Când a pășit pragul școlii, ne dăm seama imediat dacă părinții în special mama, a făcut ceva bun, dacă a sădit în sufletu-i firav virtuți.

Nu prin imitarea celor intenționat arătate copilului, își câștigă cele mai multe îndemnuri, ci prin adunarea neintenționată, nevoită de impresii care în cele din urmă sunt exteriorizate de copil în acelaș fel. El crește treptat în mediul lui și e imblat cu modurile lui de viață, cu obiceiurile și moravurile lui.

Din punct de vedere spiritual, copilul trebuie lăsat liber, pentruca natural să i se desvolte toate facultățile. Nu însemnează că el trebuie părăsit, neglijat. Sunt datorii neglijate de noi, de care depinde viața sau moartea sufletului.

Principiul „libertății” nu-i tot una cu principiul „părăsirii”.

El ne face să trecem dela iluzii la realitate, ne călăuzește către o îngrijire mai pozitivă și rodnică a copilului.

Sufletele copiilor pe care satul ni l-a pus în brațele noastre trebulesc înzestrate cu: dragoste, admirație, plăcere de natură și de frumusețile ei fermecătoare. Unde poți găsi frumosul sub o înfățișare mai mișcătoare sau mai impozantă decât în priveliștile naturii. O clipă trăită cu copilul în mijlocul naturii ne înalță pe o treaptă mai sus.

Deprinderea face să progreseze virtutea, dar tot ea face să înainteze și viciul. Aliațul credincios al deprinderii este timpul.

Deprinderea în rău este mai ușoară și mai generală decât deprinderea în bine. Cu cât individualitatea este mai puternică, cu cât se distinge omul mai mult prin voința sa și prin putința de a săvârși ceva bun, cu atât el va fi mai stăpânit de puterea deprinderii, negreșit a deprinderii de rău.

Trebule încă din anii fragezi ai copilăriei să dezvoltăm în copil gustul de frumos și curățenia.

Despre cultul frumosului, Atenienii sunt dați ca exemplu. Simțul frumosului, eleganța atică, caracterizau pe Atenieni. Pericles zicea: „Nu iubim frumosul fără fast și plăcerea fără moliciune”. Așa de mult țineau Atenienii la frumos și armonie, încât flautul era un instrument disprețuit pentru că desfigura ființa omenească.

Iubirea frumosului susține morala și contribuie la aprofundarea educației integrale.

Școala primară, prin mijloacele ei reduse educative nu poate întreprinde o educațiune estetică. Tot ce poate face ea se reduce la deslănțuirea sentimentului frumosului care licărește în plâpândul suflet copilăresc și să hrănească acea sete pentru frumos cu care copilul se naște. La aceasta contribuim cu mijloace simple care ne stau la îndemână și anume: o curățenie și ordine strictă, îngrijirea și perfecționarea materialului școlar, precum și decorațiunea clasei de studiu. Prin inteligență și sobră decorațiune, clasa dobândește un farmec deosebit, atractiv și devine un adevărat cuib pentru tinerele vlăstare.

Școalele primare ale altor țări, au aplicat de mult acest mijloc pentru dezvoltarea sentimentului estetic, decorând clasele cu: tablouri colorate, cu reproducțiuni ale principalelor monumente din țară, cu fotografiile ale bărbaiților de seamă care au conlucrat la mărirea și propășirea patriei. În lipsă de aceste tablouri, orice clasă se poate înveseli cu verdeață, glastre, deseme colorate, diferite gramioane: orz, ovăz făcut mănunchiu în diferite colțuri ale clasei, sau combinând din semintele lor litere și cuvinte care să alcătuiască maxime și povești de viață.

Școala curată, luminoasă, împodobită, primitoare care adăpostește copiii iubii este templul satului. Din toate unghiurile căminului elevilor, să respirăm simpatie și voință căci voința este una din formele cele mai grațioase ale biruinței.

Să interesăm pe școlarii la această împodobire a școlii, mai ales pe fete care mai târziu vor fi chemate să-și orânduiască și să înfrumusezeze propriul lor cămin.

Gustul de frumos și curățenie, trebuie cultivat la elevi de timpuriu. După cum muzica lucrează asupra inimii liniștindu-ne și înălțându-ne, tot astfel și obișnuința curățeniei are o mare înrâurire asupra sufletului.

Higiena a liberat corpul copilului de obstacole care-l împedcau să se dezvolte. Acum copilul este îngrijit ca și o plantă. Școala primară trebuie să sădească simțul frumosului și al curățeniei în sufletul copilului.

Casele cu copii sunt case binecuvântate de Dumnezeu. Pentru aceasta se cuvine să purtăm de grijă copiilor încă din leagăn, obișnuindu-i cu reguli de curățenie, iar mai târziu cu ascultarea și supunerea față de părinți și de mai marii lor, cu iubirea și teama de Dumnezeu.

Spre aceasta trebuie să țintească familia, școala și societatea.

Aurelia Gh. Andreescu, învățătoare
Com. Pîpirlig Jud. Neamț

Problema cărții.

Chestiunea aceasta s'a discutat așa de mult că a devenit banală. Totuși, pentru că ne găsim în pragul unei reforme școlare noi — ca urmare logică a evenimentelor care, sub ochii noștri, se succed vertiginos și a orientării Statului pe un drum mai potrivit cu potențialul și aspirațiunile sale — și pentru că acum mai mult ca altă dată, în evoluția vieții românești, problemele de tot felul abundă și educarea tineretului și a maselor trebuie să primeze, problema cărții, în general, și a cărții didactice, în special, se pune în mod imperios.

Ne găsim la început de ev nou. Omenirea intră sub semnul altei zodii. Drumul pe care-l vom urma de aici înainte, ca popor, se croiește cu jertfe grele de sânge.

Va veni o zi când și neamului acestuia sbuciumat i se va recunoaște dreptul de a fi creat istorie, când va merge pe drum propriu, ne mai orbecăind în sferile străine sufletului său — din nevoia sau de dragul sincronizării cu cultura Apusului, ca să-și justifice existența în concertul celorlalte popoare.

A merge pe drum propriu însă, necesita o tradiție și o cultură proprie pe care nu le avea, pentru că: ne-au trebuit secole întregi ca să isbutim să scriem cu slovă românească și mai bine de un secol ca să putem înmulți numărul cetitorilor; pentru că am fost pavază Apusului și am rămas datori culturii și civilizației acestui Apus, datorie care trebuie plătită cu procente respective.

Dacă ținea seamă de faptul că la baza culturii și civilizației moderne, de ale cărei culmi suntem încă departe, își are locul său de cinste cartea, care dă pretutindenea vieții interioare, care eternizează progresul realizat de generații și-l transmite celor care vin, care este prietenul care nu trădează, cartea românească, în general, trebuie să fie instructivă, educativă, în spiritul intereselor naționale și la îndemâna oricui, iar în cartea didactică să se împletească cele bune cu cele de folos și cele frumoase, ea fiind și un auxiliar prețios celor însărcinați cu instrucția și educația copiilor, viitorul neamului.

Referindu-mă numai la cartea didactică, soluția care s'a dat problemei acesteia este o încercare.

Prețurile cărților de școală sunt exagerate, iar materialul ce-l cuprind, în raport cu progresul științific și interesele naționale, este sub nivelul necesar.

Realitatea aceasta privește fatalitatea lumii românești care se interesează câtuși de puțin de educație. Pentru noi, dascălii, ea zre și alte fețe :

1. Ne facem vinovați de a fi obligat Statul să intervină și să monopolizeze cartea didactică.

Povestea cu manuale proaste și rabatul mare este adevărată.

2. Măine vom avea reforma școlară nouă care, desigur, va promova principiul utilitarist. Dascălul, fiindcă va trebui să se „inițieze“ în mai multe direcții, în detrimentul celei principale, om cu multe atribuții în sat, cu o ceată de copii, după dânsul, pe care-l „țuhăiește“ la deal și la vale, nu va mai crea „momente psihologice“, nu se va mai putea gândi la gustul pentru citit — pentru care copilul n'are nici un interes și pe care nu-l va avea nici el, pentru că n'are timp, — se va gândi la gospodăria lui, ca, macar prin acest exemplu să înrăurească și să poată spune că a realizat ceva.

Totuși, se va numi agent cultural, ca ceilalți agenți și va trebui să pună, măcar printre picături, o carte bună și ieftină în mâna copiilor. Și, pentru asta, se înțelege că Statul va căuta să găsească mijloacele necesare. Va coordona interesele între autor, editor și librar, ca să dea răsplata muncii intelectuale. Va opri pe librar, adesea incult, cu sânge străin în vine și fără risc și efort, să primească 30 la sută din prețul brutto al unei cărți și editorul cu 15 la sută. Va căuta să dirijeze negoțul cu slova românească și va programa editarea capodoperilor universale ca și toate scrierile clasicele noastre, oprind editarea cărților mediocre și periculoase.

Forma juridică a colectivității naționale, Statul, trebuia însă sprijinit și pentru asta ne trebuie întâi conștiința că tot ce se face, pentru mai binele Omului se face; că „lumea asta-i degeaba“ dacă n'ai făcut ceva bun pentru Om, și, apoi, aceea de Român; că numai ridicându-l pe El poți trăi veșnic!.

Altfel, mori cu fiecare clipă a vieții, începând dela naștere!

Maturiade

Un vis neîmplinit.

Rezemați de bara podului de peste Bistrița își oglindeau fețele în luciul apei, tăcând. De după deal soarele își scâldea ultimele raze, pregătindu-se de somn. Un vântuleț încărcat de mireasma luncii dela poala Cernegurei veni furios, trecu peste pod înspre oraș, înfiorând trupurile celor doi.

Ionel ridică capul dinspre apă și privi părul luliei lăsat pe față ca un văl des, auriu, încearcă să i-l ridice cu amândouă mâinile descoperind fruntea și două perechi de ochi, ruși din seninul cerului, se priviră adânc, zâmbind.

— Aș vrea să-ți vorbesc Iulia. Mai am puțin până la tren și vreau să-ți spun atât de multe !

— Spune-mi Ionel, eu te ascult. Te ascultă și apa.

— Mergem încolo spre florile din luncă.

— Să mergem.

El o prinse de mână și pășeau încet, trecând podul și îndreptându-se spre lunca de Peste Vale.

— Iulia tu vrei să vii cu mine pentru totdeauna ?

Ea îl privi mirată și zărindu-i fața serioasă, răspunse vesel.

— Da Ionel.

— Vreau să-ți spun tot Iulia. Nu vreau să ai desamăgiri. După asta dacă îmi vei spune da hotărât, voi fi cel mai fericit om din lume.

Iarăși se priviră lung; ea întrebător, el neliniștit. Incet o strânse de mână și începu :

— Iulia părinții mei sunt bătrâni, bătrâni de tot și eu sunt singurul lor sprijin. Din puținul pământ ce-l avem, nu pot trăi, căci nu are cine să-l muncească. Trebuie să rămân în satul meu alături de ei. Vei primi tu să vii alături de mama, în casa unde am văzut lumina zilei și am visat la tine ani de-a rândul ?

— Da Ionel, visul meu a fost să trăesc la țară. Tu te vei duce la școală, iar eu voi îngriji de casă, de părinții noștri. Eu nu am pe nimeni; voi munci alături de tine cu dragă inimă, ca să putem întemeia un cămin, cum l'am dorit totdeauna.

Și planurile începeau să se depene, până ce vântul mai rece al înserării îi goni spre gară. Iulia rupse flori multe și le presăra

câte una în apă dealungul podului, privind cum ele fugeau la vale.

— Iulia, dacă tu îmi răspundeai „nu” aş fi suferit mult. Aş fi plecat mâhnit din oraşul unde mi-am petrecut opt ani şi mi-am făurit toate planurile de viitor.

Măine când voi ajunge acasă, mama va fi la biserică, mă voi duce înaintea ei şi îi voi spune să se bucure, căci sunt fericit.

Nu-i așa că fericirea mi se citeşte pe faţă?

— Dar pe a mea nu?

El îi luă din nou mâna, o duse la buze şi îi şopti :

— Duminica cealaltă vom fi împreună la noi acasă. Mi se pare așa de mult până atunci.

— Da şi mie mi se pare mult, dar va trece şi deatunci înaintea vom fi veşnic împreună.

— Veşnic Iulia.

Din uşa vagonului Ionel o sorbea din ochi iar dânsa îşi ştergea o lacrimă pe furiş. Trenul s'a pierdut în noapte, peronul s'a golit şi Iulia s'a pomenit singură, cu ochii în urma lui.

— „Dece oare plâng? Sâmbătă ne vedem!”

*

Se trezi zâmbind. Visase un vin prea frumos şi nu se îndura să deschidă ochii, ca să mai retrăiască odată visul.

...Era pe meleagurile copilăriei, meleagurile Basarabiei, în satul ei contopit cu al lui. Părinţii lor în jurul unei mese încărcate puneau ceva la cale, iar ei doi pe furiş îşi trimiteau câte un sărut prin aer.

...Au rămas singuri... Aveau casa lor acoperită toată cu „bună-dimineaţa” cum era casa părinţilor ei din copilărie. Intre flori era un leagăn cu o fetiţă blondă, blondă semănând cu ei. A luat copila în braţe strângând-o, dar ea s'a prefăcut într'o păsărică cu un puf moale pe care şi-o lipi de obraz. Din geam Ionel îi zâmbea. Ii zâmbi şi ea...

Se trezi. Era Vineri. A doua zi trebuia să vină Ionel s'o ia. Îşi făcuse bagajul, şi-a pregătit rochiţa cea mai bună ca să placă bătrânilor. S'a dus la birou pentru ultima dată să-şi ia rămas bun dela colegi. Mergea zâmbind şi nu întâlnea pe nimeni în cale. Oraşul părca adormise. În birou nimeni. Trecu în biroul de alături şi văzu toţi funcţionarii adunaţi iar şeful arăta ceva pe hartă.

— Ce este? întrebă ea pe colegă.

— N'ai auzit? S'a cedat Basarabia.

— Glumeşti? Azi nu-i 1 Aprilie.

— Nu crezi? întrebă şi tu şeful.

Şeful s'a apropiat de ea şi trecându-i mâna pe faţa îmbujorată o întrebă blând :

— Rămâi la noi sau pleci?

— Plec pentrucă viitorul soț nu se poate muta aici.

— Vasăzică pleci la bolșevici? Nu credeam..

— La bolșevici?

— Nu știi?

li pune mâna pe umăr și privind-o din nou părintește îi zise:

— Dacă cumva vrei să-ți retragi demisia noi te reprimim.

Dacă vrei să pleci, Dumnezeu să-ți ajute să fii fericită.

lulia căzu cu capul pe masă și multă vreme nu simți nimic, decât lacrimile ce-i ardeau obrazii. Colegele încercară să o mângâie, dar s'au pomenit toate plângând.

*

— Nu se poate, Ionel va veni !..

Zilnic mergea la gară, la toate trenurile, dar se întoarcea acasă cu inimă mai grea ca plumbul. Întreba de fiecare cunoscut întâlnit, despre el, dar nimeni nu știa. Astfel treceau zilele grele, apăsătoare ca cerul înourat. Ochii lului se făcură grii șterși din albastrul senin.

..La vre'o zece zile, lulia primi o scrisoare. Ionel îi scria rugând-o ca un disperat să vină la el.

„lulia scria el, nu pot veni, părinții mei bătrâni, neputincioși „nu-i pot lăsa singuri... lulia tu nu știi cât mă doare că trebuie „să-ți scriu astfel, dar nu pot suporta lacrimile mamei... N'aș avea „liniște nici în mormânt.. Vino lulia“..

Scria mult, repeta mereu chemarea. lulia se lupta între dragostea pentru el și oroarea de bolșevici.

„Cum să pot părăsi munții Moldovei, cu izvoarele limpezi murmurând printre stânci, cu căprioarele sprintene, cu luncile îmbalsămate de parfumul florilor...

lulia Basarabia cu meleagurile copilăriei, cu crucile scumpe care străjuesc părinții, cu toate cotloanele de amintiri, cu el care-o aștepta.

Dar bolșevicii? Nu, nu se va duce la bolșevici.

Adormea spre ziuă și se trezea cum se rumenea cerul spre Răsărit. Dragostea și ura și-o trimitea spre soare răsare și viața-i devenise pustie..

..O boală grea a culcat-o la pat. Meningita i-a înțepenit gâtul, șira spinării și în câteva zile i-a stors ultima suflare.

În patul din camera goală, întunecoasă, fără un pic de soare, chema pe cei dragi:

Mama.. tata... Ionel..

Câte odată înflorea câte un zâmbet pe fața ei suptă ca de ceară, ce contrasta dureros cu ochii tulburi. Colegele o uitaseră.

În dricul sărăcăcios urmat numai de preot, fără o floare, trecea spre cimitir. Nu mai simțea nici durere nici întristare ci nu-

mai ochii ficși dar deschiși, poate mai priveau spre Răsărit.

*

Trist ca zilele de toamnă târzie, rămânea cu ochii duși peste Prut spre malul Moldovei.

— Ionel, maică, mănâncă! Te vei prăpădi puiul mamei și cine va mai îngriji de bătrânețele noastre?

— Mamă, cum aș mai trece apa asta într'un miez de noapte. Mă arde sufletul..

— Ionel dacă nu ți-a ascultat chemarea, de ce te mai frământă? Poate și-o găsit altul și nu trebuie să te mai gândești.

— Taci mamă, nu vorbi așa... Nici eu n'ar fi trebuit să stau aici... Hai într'o noapte să fugim cu toții. Vom trăi numai cu lefa mea, dar pe pământul țarei noastre.

— Unde să mai târâm bătrânețele? Tu nu vezi că mâine, poimâne ne așteaptă groapa? Rămâi cu noi până atunci și apoi vei face ce-i vrea tu.

El oftă adânc și nu-și dislipa ochii depe luciul apei, ce curgea nepăsătoare la vale.

Mama își plecă capul în jos să nu mai vadă cuta dintre sprincene al feciorului ei drag..

...Rugăciunile au fost ascultate și drumul peste Prut s'a deschis.

— Mamă, mă duc și mai privi odată portretul de lângă oglindă, de unde îi zâmbea Iulia.

— Du-te maică, ți-am pregătit totul pentru drum. Să nu vii fără ea!

*

A murit? Nu-i venea să creadă. E o glumă! Dar ochii colegi nu glumeau.

Cu vocea sugrumată de durere întrebă unde-i mormântul.

— Nu știu, n'am fost la înmormântare.

— Dar cine a fost?

— Nu știu.

Buimac rătăcea prin cimitir, oprindu-se la fiecare mormânt. Luna îi lumina pașii. La fiecare cruce nouă vărsa lacrimi, o chema pe nume și răspundea ecoul.

...Mai palid, cu ochii adânciți se reîntoarse acasă.

Mama înspăimântată de înfățișarea lui începu să-l cerceteze îngrijorată.

— Mamă, mă duc să-mi fac îndreptări să mă duc pe front.

— Cum să te duci? să ne lași singuri? Doar nu te-au chemat.

— Mă duc mamă, ca simplu soldat în prima linie, să lupt până la ultimă suflare. Numai astfel voi potoli sbuciumul ce-mi înăbușă sufletul. Să nu plângeți. Dumnezeu o să vă ocrotească.

...Undeva într'o tranșee după potolirea luptei, printre gemetele răniților, Ionel scoase din buzunarul tunicei roase, portretul ei, îl privi lung și cu ochii la dușmani, gemu. „O să te răzbun“!

Când cerul zâmbește unui ostaș...

Inserază...

Văzduhul tot e-o sătă mare, prin care Dumnezeu cerne fulgi albi; des, tot mai des, de pare că cerul și pământul s'au unit printr'o perdea dantelată de petale.

Copacli, câmpul, drumul sunt aibe albăstru... Troița dela răscruce lucește în inserare un Christ blând, străpuns prin cununa de spini, a doua oară, de un glonț abătut cine știe când, de cine știe unde...

florile's dalbe...

flori de măr...

I s'a părut lui Tudor... sau pe chipul palid al Celui răstignit — acolo, la răscruce de neamuri — odată cu fulgii s'a prelinn o lacrimă: ca un bob de mărgăritar, ca un potir de lăcrămioară, la fel cu cel pe care Irina l l-a prins la piept când a plecat pe front ?

Lacrima s'a sfărîmat la picioarele troiței, unde, de sub zăpada groasă, se mai vedea totuși o mână crispată de moarte, ce ar fi vrut să facă cruce; sau poate... să alunge o vedenie pe care în ultima clipă, cel rănit nu voia s'o ducă cu el... dîncolo.

...Dar, Tudor nu știe bine dacă a fost lacrimă, sau un fulg, care-a scîlbit mai tare decât ceilalți...

Îi e frig!

Se schimbă de pe un picior pe altul. Mîna l-a înghețat pe armă; și o strînge atît de tare, că palmele îl dor!

Obrajii îi ard de viscol. Iar fruntea e ca de plumb. Dar nu le mai simte!

— De ce nu mai vine camaradul să-l la locul? N'a trecut un ceas? și lui l se pare un veac de când stă în gardă!

Poate unde a rămas singur, numai cu gândurile, îl apasă amintirile și timpul îl pare că s'a oprit în loc.

...Cu ochii mari, deschiși spre zarea de fulgi și inserare

mută, îl cheamă un gând... îl cutremură o'nfrîpare de colind...

florile's dalbe...
flori de măr...

...Și prin șufărul gloanțelor, gândul crește, prinde flință...
Vine spre el... din trecut, sau din viitor?..

...Un geam luminat...

O ramură de brad scîlpind în beteală, sub icoana Sfântului Nicolae...

...miros de busuțoc și de sulfină închisă'n sîpete cu vechi odoare...

...din patul cald, două mânuțe dolofane întinse rugătoare spre ploaia de daruri de sub pom..

...Ilieș! !..

...Sub geam, glasuri prind indemn, cântarea... se deslușește clară, lină, ca un zâmbet de înger!..

florile's dalbe...
flori de măr...

florile dalbe sunt de măr...

...ochii lui Ilieș fug pe nesimțite spre vârful pomului, unde o stea mică, își tremură lumina; o vrea!.. Tudor întinde mîna s'o desprindă... pentru Ilieș... copil drag..

Un răbufnit surd!

Un glonț rătăcit splintecă zarea de fulgi și se sparge în șanț, trecând peste el, sau poate... prin el?..

Tudor coboară încet mîna... în care în loc de stea... o mică șuvoire roșie scrie cu sânge realitatea unui vis..

Dar pare că n'a văzut-o!

Nu-l doare. Nu simte nimic: gândul și ochii lui împățenjenți, roagă Cristul de pe troiță să-i slobozească steaua pentru Ilieș...

Viscolul fulgilor și gloanțelor învălute în cîng, cîng și răbufniri de iad, gândul... întors cu două mîi de ani în urmă... în Betleem, unde deasupra Staulul sfânt, tremură steaua păcîi, iar îngerii cântă împăcarea între oameni și a oamenilor cu Dumnezeu...

Florica Florea cl. 7-a șc. norm. fete P.-N.

Gând de primăvară

*Vine iarăși primăvara
Cu întregul ei alai,
Toporași și viorele
Ce înfloresc în luna mai ;*

*Câmpuri jilave și brazde
Ude'n soare aburesc ;
Hăt departe'n zare, tristă,
Gândurile-mi țintuiesc...*

*Câte înfloresc în taină
Noi pe rând le tot privim
Și plecăm cu ele'n suflet
Ca să nu mai revenim.*

*Sufletul, în primăvară
Mi-e din ce în ce mai greu...
Cum de nu-s un fir de iarbă,
Să renasc acum și eu ?*

Chiribău Veronica
elevă cl. 8-a

Profesoara de Română.

Inscripția de pe cruce mă făcu să tresar. Mă apropiat mai mult de ridicătura de pământ ce-mi atrăsese atenția... Era un mormânt neingrijit, părăsit, cu o cruce albă la căpătâiu. Bălării mari îl acoperiseră în întregime; într'un colțșor, doar câteva margarete se legănau în bătaia vântului de toamnă.

Privind crucea cu atenție, observai urma unei fotografii, pătată cu o mucezeală verzute, încadrată de o ramă veche. Razele palide ale soarelui de Septembrie ce da în asfințit, se reflectau cu o ultimă mângâiere pe sticla fumurie... Vremea și ploile vijelioase pătrunzând în ramă au șters aproape chipul tânăr a fostei mele profesoare.

Totuși izbutii să-l recunosc din câteva trăsături. Datorită memoriilor am reușit să-mi amintesc chipul drag.

În spatele crucii, un salcâm cu trunchiul noduros își lega crengile peste versurile lui Eminescu, săpate cu îngrijire de mâna unui prieten, care cunoaștea dragostea ei pentru opera poetului.

„Deasupra criptei negre a sfântului mormânt,
Se scutură salcâmul de ploaie și de vânt”.

— „Sărmană profesoară! Ce mult îți plăceau poeziile lui! Nu trecea zi fără ca să nu citim împreună din scrierile poetului tău drag! Munciai cu râvnă, căutând să însușii tinerelor eleve, idelle lui nobile.

Și acum... iată-ți răsplata!.. Nicăi o pălpăire de față la căpătâiu!..

Te-ai gândit vre-odată că eleva pe care o iubeai atâta, va veni la mormântul tău?..

Un sentiment de respect îmi îndoi genunchii și cu degetele tremurânde începui să smulg buruienile de pe mormânt, în timp ce lacrimi grele picurau pe țărâna uscată. Îmi lăsați capul încet pe pământul rece. Instinctiv îmi adusesi aminte de timpul când eram elevă la școala Normală din orașelul P.

La serbarea de deschidere a cursurilor din anul 1926, observai printre alte profesoare o domnișoară plâpândă și tă-

zără, cu ochi câpril strălucitori, în care citeal suferința.

Auzisem că-și luase atunci capacitatea și că era primul ei an de profesorat.

„E domnișoara B. profesoara de Română”, șoptiau colegile mele. Toate erau curioase, dându-și păreri contrarii despre ea. Era veșnicul antagonism dintre părerile elevelor slătitoare și a celor cărora nu preale plăcea „să facă filozofie”.

Tânăra profesoară îmi plăcu; de cum o văzui, simții o simpatie deosebită pentru ea. Nu împărtășiți nîmănuțl acest sentiment. Deoarece iublam mult limba Română, mă hotărâi să învăț cu și mal mare dragoste, pentru a o mulțumi. La sfârșitul serbărilor domnișoara B. mulțumită de reușita poeziei ce o recitasem cu mult suflet, privindu-mă drept în ochi, îmi spuse: „Al fost bine, draga mea; vom învăța și alte poezii”.

În scurt timp toată clasa se atașase de noua profesoară, „Păpușica”, cum o botezaseră elevele, era bună și îngăduitoare ca o soră mal mare, ce sfătuie și iartă greșalele micilor împelțiați. Fînd veșnic cu surâsul ei blajin pe buze, nimeni nu bănuia că prin ei ascundea o boală ce o doboră pe fiece zi. Când o vedeam stănd dreaptă pe catedră, explicându-ne cu vocea-l slabă, simțlam o milă neînțelească pentru ea. De seori prin încrucșarea privirilor observam că sufletele noastre se înțelegeau; simțeam că în profesoara mea voi găsi o prietenă. În timpul tezel, în liniștea clasei întreruptă doar de scârțăitul ușor al pențelor, involuntar venind la spatele meu, urmărla cu atenție fiece literă ce se așternea pe calet.

După câteva zile o vedeam apărând surăzătoare în clasă eu maldărul de teze sub braț; la întrebările noastre nerăbdătoare de rezultatul lor, cu un gest copilaros arăta vlosele trei, patru, cinci degete. Deschizând caletele cu fețele îngrijorate, la vederea notelor, înțelegeam farsa domnișoarei...

Se obișnuise să mă cheme pe nume:

— „Anișoara” îmi spuse ea într'o zi. „Vino după amiază ca de obicei, să-mi citești din volumul lui Eminescu”.

În timpul lecturii, cu privirea în gol, asculta cu lăcomie biografla lui. Ajungând la pragul unde talentatul poet, slăbit de boală, se retrăsese la Mănăstirea Neamțului, mă întrerupse pe neașteptate. Privind-o curioasă și neînțelegând de ce mă oprește din citit, contrar obiceiului ei, îi observa paloarea feței. Tremurând de emoție îmi spuse:

— „Copila mea, din prima clipă am bănuit sufletul tău. Știu că te va întrista destăinulrea ce îți voi face”.

Și.. în câteva cuvinte, îmi explică că boala nemiloasă de care credea că e vindecată a progresat, făcând-o să sufere și mal mult. Microbul tuberculozel a găsit un teren bun în corpul plăpând, încă de mică copilă.

Rămase cu ochii trîşti, privind cu lăcomie frumosul peisaj al primăverii, admirând telul înflorit dela geamul camerei, prin ramurile căruiu cirpliau păsărele.

În clipa aceea tinereţea şi dragostea de viaţă a biruit egoismul anotimpului care îl agrava boala.

Stînd alături de ea cu volumul pe genunchi, îmi făcea impresia unei muribunde, care pentru ultima dată vrea să se îmbete de frumuseţile naturii...

La plecare, cu o strîngere de mână îmi spuse :

— „Iartă-mi slăbiciunea ! O profesoară trebuia să aibă mai multă ţare !”

Repede se scurse anul şcolar. Veni şi serbarea de fine de an cu pregătirile frumoase pentru închiderea cursurilor. Bucurile nemărginită pentru elevele slătitoare !

În mijlocul sălii, pe masa împodobită cu ghirlande de trandafiri, erau aşezate coroniţe de stejar şi cărţi — răsplata elevelor muncitoare.

Doamna directoare chema premlantele după clase, iar domnişoara B. îmbrăcată în frumosul costum naţional, ne împărţea premiile. Venindu-mi rândul am primit ca şi celelalte eleve, coroniţă şi cărţi ; dar sărutarea domnişoarei B. ce s'a apăsât uşor pe frunte, mi-a fost adevărata răsplată pentru munca depusă în cursul anului. După serbare mă rugă să trec pela ea. Ştiam că ne vom despărţi!..

Socotînd timpul cât trebuia să mai stea în oraş, am alergat nerăbdătoare spre locuinţa profesoarei, unde mă aştepta cu drag. Îmi vorbi că regretă după munţii frumoşi din împrejurimile oraşului, după aerul dătător de sănătate, după eleve.. O ascultam cu nesăţ. Într'un târziu îmi exprimal dorinţa de a o avea şi în anul viitor ca profesoară. Promise, zîmbînd !

Deoarece trebuia să plece cu primul tren, observînd în-tinericul ce năvălfa pe nesimţite în cameră, mi-am luat rămas bun. Strîngându-mă la piept, mă sărută. Ochii îi luceau şi mai tare, din cauza lacrimilor ce o podidiseră. Îmi întinse o carte ca amintire. Era volumul din care îl citisem de atâtea ori!..

În drum spre casă, de curiozitate, răsfolii cartea, din care căzu o fotografie. Era portretul drag al domnişoarei B. Inconştient îl apropiă de buze..

O mână strălună mă apăsă pe umăr şi auzii în spatele meu un glas necunoscut :

„Ce cauţi aici ?” Ridicai înspăimîntată capul. Se înserase. În faţa mea, un moşneag mă privea scrutător. Era paznicul de noapte al cîmîtirului. Văzându-mă cu ochii plânşi,

imi înțelese durerea și se depărtă clătînând capul. Atunci văzui că mă găseam singură, în cimitirul învăluit în umbrele înserării. Simțeam în cap vâjălturi puternice: La gândul că mă găsesc printre morminte, un fior mă străbate, înghețându-mi sângele în vine.

M'am sculat îngrijorată și strângându-mi halna în jurul corpului, am plecat cu pași șovăielnici. La flece foșnet mi se părea că stăteau îmi les întru întâmpinare. În sfârșit, reușii să memeresc poarta cimitirului, prin care mă strecurai încetșor.

Aerul rece îmi ajută să mă reculeg din spalma mare prin care trecusem: Din depărtare, dangătele clopotelor răsunau monoton, în liniștea serii. Pe bolta cerească se aprindeau miile de candelă...

Anitta Ro.

Vasul sfărâmat

După Sully Prudhomme

În vas, verbina moare neștiută,
Cu fiecă petală'ncet desprinsă
Căci marmora cea albă - străvezie,
De-un evantai a fost ușor atinsă

Și s'a format o rană mică, fină,
Ce zi de zi în vas a'naintat;
Printr'nsa, picăturile de apă
Pe nesimțite s'au tot prefirat.

Dar nimeni, rana ngustă și profundă,
Nu vede cum tot vasu-a nconjurat
Și cum se stinge'n el încet verbina -
Să nu-l atingeți: vasul e sfărmat...

Astfel, de multe ori o mână dragă
Ți-atinge inima și o rănește
Iar rana mică neștiut se'ntinde
Și floarea dragostei se oiliește.

Te mistui în durerea făinuită
Ce'n inimă profund s'a strecurat..
Deși intact te vede-o lume ntregă,
Să nu te-atingă: vasul e sfărmat...

Chiribău Veronica
elevă cl. 8-a

---

† Mihai Grosu.

Mereu cresc jertfele pe care le cere acest moloh nesătul, războiul împotriva bolșevismului ! Și nu este oarbă lăcomia sa, ci manifestă o predilecție vădită pentru tot ce este mai curat și mai bun.

Acolo departe, în răsărit, în blestemata stepă calmică, primăvara aceasta își va presăra iarba și florile peste mormântul unui alt coleg, unui alt viteaz : *Mihai Grosu.*

În timp ce vegetația hrănită cu sângele lui va crește din belșug, biata lui mamă, desnădăjduită că poșta nu-l mai aduce nici o veste, va întreba păsările întoarse la cuiburi, dacă nu l-au văzut undeva pe feciorul cel mai drag și sprijinul bătrânețelor sale. Va întreba mereu, căci nimeni n'a avut curajul să-l spună groaznicul adevăr, ci cu toții și-au dat toate silințele să-l ascundă, să o pregătească cu încetul.

Pe noi însă, pe prietenii și cunoscuții lui, nu ne-a pregătit nimeni. Deaceia știrea morții lui a fost pentru toți ca un trăsnet din senin. Știam că este în linia întâia din prima zi a războiului, știam că înfruntă moartea în fiecare ceas și în fiecare clipă, dar nădăjdulm că Dumnezeu ni-l va apăra la sfârșit. Timp de aproape 2 ani ni-l apărase doar mereu și scrisorile lui regulate, adevărate imnuri închinare Patriei, ne întăreau și mai mult în credința că va reveni între noi. Se vede însă că n'am fost vrednici de sufletul lui curat și bun, dacă Dumnezeu a hotărât să ni-l ia.

A căzut în ziua de 26 Noembrie 1942, la Obelnoje, o localitate din sudul Stalingradului, lovit de o bombă pe când se afla, ca de obicei, în fruntea grupelor lui de cavaleriști, pe care timp de aproape 2 ani „a condus o din biruință în biruință”, cum scrie comandantul său de escadron. Așa a murit învățătorul și sergentul t. r. din cavalerie Mihai Grosu ! Ca un viteaz, așa cum a trăit.

Căci, din copilărie și până la moarte, viața lui Mihai Grosu a fost o luptă crâncenă, pe care a dus-o ca un adevărat viteaz.

Rămas orfan de război la vârsta de 5 ani, prin grija și

dragostea mamei sale, a urmat școala primară și școala normală la Bădeni-Iași, de unde era originar, fiind, atât la școala primară cât și la cea normală în fruntea clasei.

După absolvirea școlii normale soarta l-a adus în județul Neamț, la școala din Ghindăoani, în locul semnatarului acestor rânduri.

Soarta a vrut să se înfrupte atunci legăturile indestructibile de prietenie, așa că în 1935, își la post, în împrejurimile Ghindăoanilor, la Cracăul-Negru, unde a funcționat neîntrerupt — cu excepția concentrărilor și a războiului. A muncit cu dragoste și pricepere în școală și în afară de școală câștigându-și dragostea curată a copiilor și a sâtenilor în mijlocul cărora a trăit. Sufletul lui curat și extrem de simțitor iubea cu pasiune pomii și florile. Când pepiniera școlii n'a putut să-l epuizeze toată dragostea lui de pomi, a început să altolască pomi și trandafiri pe la oamenii din sat, pe la prietenii, căci el n'avea o grădină a lui. N'avea nimic decât un suflet mare și bun, mare și încăpător cât o țară. N'avea nimic din bunurile materiale. Singura lui proprietate era de ordin spiritual: o bibliotecă cum puțin avem. Din salariul lui modest, mai bine de jumătate era întrebunțat pentru cumpărarea de cărți și pentru ajutorarea mamei dragi. Deaceia, sărac în bunuri materiale, avea o cultură solidă și bogată, de care nu făcea însă niciodată caz, căci, ca un adevărat caracter, era de o modestie excesivă.

Când apărea revista populară „Prietenul sâteanului”, muncea ca un salahor la corecturi, la expedițiile etc. dar de scris scria cu greu și nici atunci nu voia să semneze.

Pentru toate aceste slăse însușiri, a fost subinspector școlar, îndeplinind și funcțiunea de președinte al cooperativei forestiere „Cracăul Negru”, fiind unul din președinții care a așezat această importantă instituție economică în adevăratele ei rosturi.

Statele de serviciu ale învățătorului Mihal Grosu sunt astfel, din toate punctele de vedere, bogate în fapte și realizări, cu care noi, toți cei ce l-am cunoscut și l-am iubit, ne mândrim. Ne mândrim dar plângem, căci avem după cine plânge!

Iartă-mi dragă prietene această s'ăbiclune. Te roagă și pomii pe care l-am alături împreună, căci plâng și ei. Nu pe tine te plângem poate, ci nimernicia și inutilitatea noastră, căci, nu ne-am învrednicit de jertfa ta.

M. David-Ghindăoani

† Gh. Teodorescu-Zănești.

În vârstă de 91 de ani, s'a stins de curând cel mai vechi învățător din județul nostru, Ghiță Teodorescu de la Zănești. Numele acestui patriarh al învățătorilor nemțeni este legat de satul în care a muncit aproape toată viața, cu legături tainice, pentru lumea din afară. El nu și-a părăsit satul nici după ieșirea la pensie, cu toate că nu-l lega de el decât apostolatul de învățător; nu are nici o proprietate și nici nu este acesta satul lui natal. Și-a dus, însă viața până în clipa din urmă, între elevii lui, lăsând cu limbă de moarte să fie înmormântat în cimitirul satului.

Prin orânduirea vieții sale în acest chip, cu toate că ar fi putut să-și trăiască macar ultimul an în casele fiului său, d-l Traian Teodorescu din București, se dovedește legătura serioasă ce poate exista între un educator adevărat și elevii săi.

Avea, acest bătrân înțelept, în privire, aerul de a urmări de aproape, pe cărările vieții, pe acel căroro le-a deschis ochii minții și orizontul vieții prin lumina cărții. Se dăruise de sigur cu totală abnegație îndrumării și pregătirii pentru viață a copiilor, de când le strângea cu grijă cele trei degete în jurul plumbului de placă; contribuise cu tot avântul la opera de ridicarea satului în epoca vestită a lui Spiru Haret, de la care a păstrat toată viața, ca pe un talisman, o scrisoare autografă, prin care îl aducea laude și mulțumiri pentru activitatea desfășurată și întemeierea băncii populare din sat și pe care a trecut-o cu mâini tremurânde, ca pe unul din cele mai de preț daruri, fiului său Traian, strălucit continuator al aceleiași misiuni de învățător. Dar, Ghiță Teodorescu a înțeles să nu părăsească această operă, înfăptuită în 50 de ani de muncă, odată cu trecerea la pensie din cadrele active ale învățământului.

Un sentiment adânc al datoriei l-a ținut lângă înfăptuirile începute, spre a le întări temelii, iar atunci când puterile se vor fi împușnat, să supravegheze măcar din ochi, stând ca o poruncă între continuatori, căroro părea că le spune: „50 de ani mi-am risipit sufletul din sufletul meu pentru luminarea și educarea copiilor satului. Câte greutăți n'am întâmpinat și eu

În acest timp ! De câte ori a trebuit, nu numai să îngrijesc de copiii din clasă, dar să și conving pe proprietarii depe vremuri despre importanța școlii primare, socotită pe atunci ca o instituție periculoasă. Câte gânduri frumoase și înfăptuiri, în colaborare cu cei depe vremea mea, cu Ghiță Nicolae, revizorul școlar, pe care toți l-am ajutat prin serbări și colecte să-și ridice local de școală în satul lui, Români !

Când am fost numit prima dată învățător, în anul 1879, prin ordinul semnat de revizorul *Ioan Negrea*, am simțit un fior și mi-am luat un legământ : *să-mi fac datoria cu punctualitate și conștiinciozitate*. Astăzi stau și privesc mulțumit la roadele acestei munci, pentru ridicarea satului, pe care vă cer să o duceți mai departe cu toată stăruința“.

În activitatea sa de învățător, Gh. Teodorescu a fost inspectat, între alții, de Gheorghe Coșbuc, care a fost foarte plăcut impresonat, găsind la el un procedeu iscusit, pentru predat la clasa I.

Anume, clasa era de jur împrejur tablele prinse de pereți. Toți copiii lucrau odată, fiecare la tabela sa, sub conducerea învățătorului, care se găsea în mijlocul salei. Această tabelă a fost botezată tabela „Teodorescu“.

Gh. Teodorescu face parte din acea strălucită pleadă de dascăli, care trăiau în fiecare clipă și în orice împrejurare, chemarea misionară ; acești oameni au fost cu adevărat legați de școală și satul lor, dintre care mai cităm cu legitimă mândrie pe un I. Popa-Șerbești, Gh. Cojocaru-Dobreni ș. a.

În vârtoare vieții și el au fost în multe feluri amăriți și necăjiți, dar totdeauna au intrat în clasă cu fruntea senină, reconfortându-se pe el și netrădând față de copii, decât marea dragoste ce le-o purtau, pentru a-l face oameni de omenie și Români de viitor.

Seninătatea cu care-și sfârșesc viața acești apostoli, cu vârste de patriarhi, în satele pe care le-au luminat și ridicat, arată mulțumirea ce simt ei când privesc în sat — unde majoritatea absolută a gospodariilor le-au fost elevi în școală — și-și vad influența sporind pe fiecare zi. Așa privea, depe prichicului geamului casei școlii din Zănești, Ghiță Teodorescu, la copiii și gospodarii satului, în care vedea, în fiecare, câte o parteică din sufletul lui. Când fiul său, Traian, a voit să-l lea la București, după o scurtă chibzută, moș Ghiță, cum îl ziceau prietenii, (căci satul tot îl spunea : Coane Ghiță, pentru bogăția lui de suflet, nu pentru averi pământești de care n'a avut niciodată) a răspuns : „Este drept că suflet din mine ești tu, dragul meu Traian, ca și Sândica (D-na prof. Sândica Gheorghiu dela șc. Normală de Fete din Piatra-N.) și cealaltă soră a ta (D-na av. Glurcăneanu), dar cea mai mare parte a

sufletului meu este risipit în acest sat, Zănești și credeți-mă, nu mă pot despărți de el; lăsați-mă să-mi trăiesc ultimele clipe ale vieții, aici unde mi-am petrecut și anii tinereții". Cu o lacrimă fierbinte în colțul ochiului tremurând, „tatăl" sărută fruntea „feciorului" grijuliu și rămâne să-și ducă mai departe viața în satul lui.

Este, se pare, o taină că viața asemenea oamenilor este de o durată așa de frumoasă; parcă ar fi spiritualizați în trupurile lor uscate (viața lor trupească, fără belșug a fost și este peste tot împletită cu atâtea greutateți) pentru a rămâne cât mai mult printre noi.

Ghiță Teodorescu-Zănești a fost un om al școlii și cea mai mare mândrie a lui era când își vedea elevii ajunși în rosturile frumoase. Își făcea socoteala câți au fost gradați în armată, câți au rămas în cadrele active ale ei, câți au fost dați la școlile secundare, etc.

Cu aceste bogății în suflet și cu mulțumirea datoriei împlinite, Gh. Teodorescu și-a dus viața în satul lui Zănești, până în ziua de 7 Martie 1943, când, după îndeplinirea tuturor îndatoririlor creștinești, a trecut în lumea dreptilor, lăsându-ne grija de a continua în ritmul vremii de astăzi această frumoasă tradiție învățătorescă din județul Neamț, cărui el i-a fost unul dintre stâlpii de sprijin.

Mihail Avadanei

DATE BIOGRAFICE

- Născut în satul Călinești jud. Botoșani.
- Absolvent al școlii normale, cu diploma Nr. 271 din 8 Iulie 1879.
- Numit învățător la Bozleni (Roman) — pe atunci în jud. Neamț — cu ord. Ministerului Nr. 7027 / 879 comunicat cu Nr. 149 al revizorului școlar Ioan Negrea.
- Transferat la Zănești în anul 1886, unde a funcționat până la sfârșit.
- Pensionat în 1915.
- Reprimit în activitate după cerere, fiind timp de război — primul război mondial — calitate în care funcționează până în 1921, când iese la pensie cu 50 ani de serviciu.
- Decorat cu răsplata muncii cl. I.
- Decedat la Zănești în vârstă de 91 ani în ziua de 7 Martie 1943.

† Maria Moțoc - Tg. Neamț.

Sufletul femeii aduce cu ea, în exercitarea misiunii de învățătoare, înțelegerea, devotamentul și căldura de mamă. Dacă în alte funcțiuni rostul femeii este mai puțin accentuat, apoi în opera de educarea copiilor, nimeni nu poate contribui în măsură mai mare decât ea. Învățătoarea se leagă de copiii pe care îi învață și educă în școală, cu sentimentele specifice sufletului feminin și poate exercita o foarte mare influență asupra lor. Una din aceste admirabile figuri de învățătoare a fost Maria Moțoc-Tg. Neamț, decedată anul acesta, în vârstă de aproape 74 ani.

Cu o cultură aleasă și o ținută majestoasă de învățătoare, Maria Moțoc reprezintă o autoritate în ținutul Neamțului.

Mamă și educatoare aleasă a unei numeroase familii, pe lângă cele peste 35 generații de elevi, cărora le-a făcut educația, Maria Moțoc se bucura de prietenia tuturor colegilor, pentru alesele sentimente cu care era înzestrată.

Dealtfel în acest vechi centru de cultură, Tg. Neamț, care este așezat în apropierea mănăstirii Neamțului, cu reputata ei tradiție cărturărească, învățătorii sunt dintre cei mai credincioși continuatori și răspânditori ai acestei faime. Una dintre cele mai frumoase figuri de învățătoare din Tg. Neamț a fost Maria Moțoc, căreia colegele și colegii îi vor continua nobilul drum, cu aceeași râvnă.

D A T E   B I O G R A F I C E

- Născută la 4 Oct. 1869 în Moinești-Bacău,
- Absolventă a Externatului de Fete Iași în 1891.
- Numită institutoare provizorie la școală M-rea Varatec pe 1 Dec. 1891.
- Căsătorită cu Gh. Moțoc la 11 Iunie 1894.
- Transferată în Tg. Neamț pe 1 Septembrie 1894.
- Mamă a 5 copii: Elena, Victor, Alexandrina, Mărioara și Clementina.
- Decorată cu răsplata muncii cl. I.
- Pensionată din învățământ pe 1 Ianuarie 1934.
- Decedată în Tg. Neamț la 24 Februarie 1943, în vârstă de peste 73 ani.

M. Z.

Note de drum transnistriene.

Pornim într-o după amiază dogoritoare de sfârșit de Iulie, din Grigoriopol — Clorna cum îl zic moldovenii — spre Zaharenca Dubăsarilor. Lăsăm în urmă valea Nistrului, bogată în livezi și sate moldovenești.

Drumul dinspre Nistru șerpuește, drept spre răsărit, printre lanuri bogate de porumb, orz și tutun. Drumul ar fi o prileală categorisire rutieră, căci nu prea știm ce nume am putea da șleahului colbos, neplăcut și fără șanțuri marginale, care o ține așa pe aproape toate mii de kilometri transnistrieni. Moștenirea laudatei gospodării bolșevice. Văle uscate pe care le întâlnim în cale, departe dealuri destul de priporoase ce ne silesc să urcăm și să coborim des. De mers repede nu prea e rost, deși calea volnică nu s'ar da înapoi dela o asemenea cursă.

Ne place mai bine, tovarășul meu și mie, să privim holdele bogate și pământul negru ca antracitul chiar pe seceta asta.

Dela o vreme, le lăsăm prinși, în pasul domol al căilor, de vorva potolită a lui Toader Trocan, căruțașul nostru.

Deși transnistrianul îl om cam tăcut de felul lui, ghidul nostru este destul de vorbăreț. Se mândrește cu telegarii și căruța primită în dar dela un ofițer român, când trupele noastre l-au liberat din surghiunul lui dela Vosnesensc-ul Bugului.

Căci n'a văzut în gospodăria lui de vreo cincisprezece ani iar cel pe care îl avusese odată, îl luaseră bolșevicii la colhozul satului.

Ne povestește despre câte a pățit în „rațul” sovietic și ca el, alții, mii și sute de mii.

În toată noaptea, duba neagră a N. K. V. D-ului se oprea discret la poarta represatului și operația ridicării se făcea fără zarvă și fără zăbavă.

Malurile Bugului și Niprului în cazul cel mai fericit, tăgăna siberiană în chip obligat, îl știau de urmă. După opt sau zece ani, cetățeanul, îmbătrânit de chinuri, se întorcea la vatră și adesea nu mai găsea aici nici satul, care dispărea ca înghițit de un cutremur, sub trăsnetul pricazului sovietic.

În nici un suflet nu trebuia să mijască rostul lui de om. Omul-robot, omul-piesă de mașină, o ajustare dură, nivelatoare, necruțătoare.

Erau prea puține brațe într'un sat? Nimic mai simplu pentru vătavii țarului roșu. Dărețeau un sat și-l mutau ca pe-o stână de oi, unde era trebuința de robi. Oamenii sculați în miez de noapte, mânați ca pe-o turmă cu boccelele la spânare, în vreme ce, în urmă, tractoarele dădeau la pământ casele nenorociților. Așa la Hutor Rașcov (Satul lui Rașcu), așa la Zarîțca Veche, la Ivanovca și în zeci de sate de-a lungul și de-a-latul Transnistriei. Bieții oameni își vor fi aninat de fiecare colț câte-o amintire. Își vor fi îndrăgît și ei pământul natal, oricât de uniform apare uneori, vederii călătorului.

Peste toate aceste delicate rosturi ale ființei omenești, aspra poruncă a țarului roșu trecea fără cruțare.

Nu-i de mirare că nicăieri ca în ținutul dinspre Bug mai ales, n'am întâlnit o mai cumplită secetă toponimică. Pădurile, văile, dealurile, păraele chiar, n'au nume. Ici și coio, un nume timid, pe care puținii însă îl cunosc. Dealul pentru ucrainian este „horă = deal iar valea = „balca" sau „dolna". E la urma, urmel, un semn și al proaspetei așezări ucrainiene pe aceste locuri. Dar minune! În sate ucrainiene chiar, iată nume de dealuri: „Mândra", „Dealul lui Lupu", „Dealul lui Boldescul". Sunt locuri, pe care, până nu de multă vreme, le-au stăpânit moldovenii cuprinși de-ai noștri. Chiar aici în ucrainime, aceștia nu și-au uitat limba și nici rostul lor etnic.

Pe toți, stăpânirea bolșevică i-a socotit culacl și i-a nimicît până la unul...

Trecutul întunecat se împletește cu nădejdea luminoasă a viitorului, în istorisirea domoală a căruțașului nostru. Povestea lui nu-l trezește însă nici o revoltă.

Pe fața-l arsă de soare, nu-i tresare nici o fibră. Parcă ar depăna pățaniile altora, pățaniile tuturor Trocanților care au îndurat fără murmur, năvala Tătarilor și Cazacilor.

De mult nu-l mai ascult, deși îl privesc ca pe-o statuă a durerilor mistuite în adânc.

O cruce pe marginea drumului. Încă una. Așa ne vor ieși în cale la toate răspântiile drumului. A trecut pe-alci un regiment muscelean și a însemnat cu trupuri de viteji, drumul lui de luptă și de glorie.

Poposim spre seară la Șipca, sat mare, moldovenesc. Casele, mai răsărite, de piatră, sunt amestecate cu celelalte clădite din vălătuc și „valcă" cum li se spune, local. În vale, sclipește un laz, cu o apă strânsă din ploi. Des vom întâlni asemenea lazuri, în care se scaldă copiii și găștele satului și beau apă vitele în arșița verii. Isoare care să-l hrănească

n'are, așa că, fazul scade sau crește cu plolle sau topitul zăpezilor.

Stau sus lângă biserică, de vorbă cu moș Iacob Scurtu, moldovean harnic, care vântură niște sacară cu lopata.

— „De domnule, dacă nu-s gittl ci sâ fac? Iaca am bătut sacara cu imblăclul“.

Nici un accent străin în graful lui, parcă ar fi un pplrigan de-al nostru, rătăcit pe meleagurile Dubăsarilor.

— „Da oare domnule, pământ ne-o da?“ adaugă el.

Același întrebare pretutlndeni. Setea de pământ, strivitoarea amintire a proprietății colective, alungată ca pe-o himeră.

Vorbim apoi despre biserică dărâmată până în temelie, biserică mândră cum alta nu se afla în Transnistria. Fiara și-a dat seama că va schimba greu, chiar punând firma clubului pe clădirea fără turn, rostul unui locaș răsărit din strădanie curată și credință fără umbre. Sub zidul măcinatelor biserici, se înșlă mormintele a douăzeci de Români și zece Germani. Dorm alături, desrobitorii. Sunt încrustări pe răbojii vremii, pe care, nici înfrângerile de-o clipă, nici blruințele care aduc ultarea, nu le poate șterge.

O bătrână stafidită, rupe făcerea care se așternuse între noi, arătându-mi o hârtie oficială, prin care, primăria Șipca adeverește că: „numitul Varvara Omilian l s'a dărâmat casa din cauza bombardamentelor aeriene și are drept la despăgubiri“. Administrația noastră nu stă deci cu brațele încrucișate. Hârtia va pleca în sus să aducă dreptate. Acum, mătușa Varvara se aculază pe unde poate și slavă Domnului, nimeni n'o lasă în drum. Nu trăește decât cu gândul la cele două fete ale ei: Una înfirmieră la „bolnița“ românească din Tirișpòlea, alta plecată tot cu o bolniță, însă departe cu bolșevicii.

— „Poate plângi pe tovarăși?“ înșinuez, răutăcios.

— Nu malcă, lasă-l la boalele, mă chitesc că hică-mea să vie în „plen“ (prizonerat!) la neamț, ș'o da Dumnezău să se'ntoarne de-amu acasă“.

Mă îndrept încet spre gazdă, cu Ion Hatca secretarul primăriei, în faptul unui apus roșletic de soare. Copii numeroși — ce mulți copii are Transnistria! — se joacă în praful drumului. Mai toți au diminutive rusești: Allosa, Volodea, Fanasia, Marusia. Și sună urit în urechile mele, amestecul acesta de nume proprii rusești cu potopul de vorbe neaoșe moldovenești, cîrpite de gurile lor copilărești.

Ion, absolutent al semiletcăi *), se silește din răspuțeri să șteargă din înfățișarea lui, tot ce l-a imprimat bolșevismul.

*) Școală primară sovietică cu șapte clase.

Pășește alături de mine, mândru foarte de halnele lui cu stofă din „răgat“.

Mătușa Irina, malcă-sa, ne primește trebăluind, înlmoasă și harnică. Îi văduvă de „douăzeci de ani“, omul i-a fost la „mozăcă la moscal“. Are doi băieți crescuți cu chinul văduviei: Ion secretarul primăriei și alt Ion, „Vanla“, acum locotenent în armata sovietică, luptând deci contra fraților lui de sânge.

Observ repede că Vanla îi rana sufletească a bătrânei. Mă silesc să schimb vorba, spunându-i despre biserica dărămată, văzută mai înainte.

— „Să ferească Dumnezeu, și pe pulul cel de șerpi!“ Isbucnește bătrâna în bocet și de jalea locașului sfânt profanat și poate și de dorul de mamă, după cel dus.

Și în vreme ce bătrâna se silește să-și stăpânească izcrămiile, făcând cruci indesate spre icoanele din colțul casei, am în scena aceasta umilă de familie, imaginea în mic, a dramel transilstrlene :

Tărta de totdeauna a acestui avantpost românesc, bătrâna, care-și reazimă nădejdiile pe credința și dragostea creștină ; *trezirea din visul urât*, acest Ion, secretarul, care stingherit de plânsul maică-sa, stă cu ochii în jos, rătăcind nervos cu călcăiul lutul odăii și *pata neagră* a Transilstrlei, „Vanla“, năpârca, care din poza așezată în perete, ne privește încrunțat și neimblânzit, pe sub cozorocul șepcii lui cu stea.

Victor Andrei

FAPTE, OAMENI, IDEI, DISCUȚII...

Un cântăreț al muntelui moldovenesc: Calistrat Hogaș. În August trecut s'au împlinit 25 de ani dela moartea lui Calistrat Hogaș în Romanul refugiatului, iar la următorul Octombrie tot atâția de când, nestrămutatul amant al naturii, cum își spune undeva, a aflat eternă odihnă alături de muntele dragi — sub un mastacăn blond cu trunchiul de argint. Cu toate greutatele acelei vremi de război, a fost desgroțat din întârzierea româșcan și adus aici prin grija iubitoarei fiice — d-ra Sidonia Hogaș, care și-a socotit datorie mai presus de toate dorința șoptită cu gură de moarte: „Sidonie, să mă duci la Piatră! ...Doar aici la Piatră — autorul „Floriceală” își trăise cel mai frumoși, cel mai bunul an al vieții, aici îi îngeau gândurile întotdeauna când era mutat departe, sub cerul acesta lăun și în zarea acestor munți dulci arculți se regăsea și se cunoștea pe sine însuși — pierzându-se în contemplații, în dulcose visări... Hogaș, — rostii așa și nu cum ar trebui — adică Hăgaș, din pricină că noi — Moldovenii — am cam deprins a accentua numele proprii pe silaba penultimă, de pildă Ștefan, — Hogaș deci — nu era deloc de aici dela noi, ci tocmai din Tecuciul Moldovei de jos; și totuși — din a-

doptat de aceste văi Bistrițene — a devenit al nostru și s'au vrut și s'a dovedit al nostru — fiu bun al acestui ținut, bun, cât nu se știe cât! din cel născuți aici l-ar ajunge. La noi sufletu-l prea sensibil și atras de toate frumusețile curate și înalte s'a simțit ca arasă la el, cel mai aproape patriei din care venise pe lume — și s'a lipit de aceste locuri pline de vrajă printr'o legătură cu neputință de rupt. Ci dela dorurile unui astfel de suflet până la viața zilnică de bilet dascăl de provincie se deschidea prăpastie ca dela cer la pământ: necazuri de-un fel în casă, necazuri de alt fel la școală, — totul părea făcut să-l săcâie, să nu-l dea pace, după ce că nu se înțelegea nici cu societatea vremii și mai mult decât aștea, era la bunul plac al unor politicieni nu prea de solu, care nu vedeau în el decât pe adversarul periculos ce nu se sfa a spune sincer lucrurilor pe nume și a combate abuzurile și nedreptățile până'n pânzele albe. Cum să nu fie scriitorul scârbit de jostrie și de atâtea mărunte mizerii și să nu caute a se smulge din ele? Il împingea la drum — adică la evadare „medlocritatea vieții impuse de împrejurări”. — scrie domnișoara Sidonia Hogaș în cartea-l de fiială pietate „Tataia”. În natură

găsea alinare tuturor amărăciunilor. Din norolul vlieșii de jos abura sus urcându-se la muntele purificator: aceeași tendință ca a vulturului care suldu-se mereu tot mai înalt — într'atât se imbată de cer, încât n'ar vrea să se mai știe al pământului. Din faptul că îndură cu atât voie bună, glumă și nepăsare neajunsurile drumului de munte și a călătoriei în genere — se poate ușor vedea cât trebuie să fi suferit omul acesta jos — în societatea cea cultă. Și totuși Hogaș nu povestește decât două din multele sale călătorii; una prin Dărmănești-Gârclina pela Măneștiri și — apoi prin Dumesnicu-Pipirig peste Hălăuca în Valea Sabasei și de aici peste Cerbu pe Șeșlină, la Mărcu și gura Dărmocului, prin pălînș isprăvinduse la Dorna; cealaltă pela conacul Floricicăi — probabil Roznov-Slobozia, peste Bistriță prin muntele păduros spre schitul Nechitului și apoi peste platouri ca a Jitloanli și munți și văi trecând Tazlăul mare și Prelucele spre satul Tazlău la Eremia Honcu. Ar fi de notat aici că despre Ceahlău plin de legende, cel mai înalt munte al nostru, nu a lăsat nimic, deși l-a suit de nenumărate ori; și totuși precum aflăm tot din cartea amintită, Callstrat Hogaș — în anli de pensie la Iași — scria despre Ceahlău o bucată compusă din două părți pe care era necăjit că nu le poate lega bine între ele. Desigur că — artist al scrișului, cizelator cu răbdare îndelungă, vola să dea

despre Ceahlău pe care-l denumește „castel de aur”, — ceva demn de înălțimea lui și de aceea nu era mulțumit cu ce scrisese. Prea posibil să nu mai fie nimic din acea bucată la care trudise atâta și nu o putea duce la împlinire. Ar fi păcat dacă nu s'ar găsi măcar fragmente din ea printre manuscrisele cu atâtea ștersături și îndreptări, manuscrise așa de greu de descifrat, dar tot așteptându-se puallcate.

„Amintiri dintr'o călătorie”, cartea primului drum pomenit mai sus, înfățișează pe povestitor căutând uitarea și de aceea infundându-se în sânul naturii, identificându-se cu ea. S'a săturat de oameni și faptul că pleacă însoțit nu contrazice aceasta, căci tovarășu! luat e tăcut și-l lasă neturburat în gânduri și visări. Se ferește de drumul mare și alege locurile cele mai sălbatice și sphaștre, unde urma omului nu răpește din marea singurătății amestecându-se jignitoare în sublimul întregului, unde numai „vântul setate în frunza escușită a brazilor”... Lauda pustului și a singurătății apropie pe Hogaș de vestitul imn al deșertului din scrisorile fericitului Eusebiu Hieronim. În Sihla „natura muștră pe drumețul cutezător ce calcă peste hotarele pustului și tulbură cu zgomotul de pași sau respirația adanca liniște a singurătății”...

Muntele Hălăuca — lung, deșirat, deci cu nume pe potrivă — pare scară între cer și pământ, iar când leși la largul

lul — parcă treci hotarele dintre viață și moarte, așa bate vânt de gheață cu glas sec, răgușit, nemărginit. Pe treptele lui, călătorilor — respirând tăcerea solemnă a asfințitului — îi se pare că-s singuri ei în toată lumea și când rătăcesc — se lasă la înțelepciunea întâmplărilor, cunoștință veche și iubită, prietenă la cumpănă... Vafea strămtă și lungă a Sabaselor deschide alee între munți păduroși cu brazi posomorîți și mestecenți blonzi și dintre negru-verdele brazilor răsar stânci de calcar alb cu flori albastre mângăietoare ca odrăslite din sărutul fraged al naturii pe sânul sterp și dezolat al morții... Muntele Cerbu e urt, răpos, chepș... Șeștina se întinde sub chipul mort și palid al lumii ca un lacu de apă cu umbre înalte de ferburși purtând parcă un giulgiu de brumă pe umerii-i goi și pustii... Dar iluzia desăvârșitei singurătăți o are povestitorul mai ales în furtuna depe Șeștină, după ce a scăpat soarele de amiază. Acea mulțumire neînțeleasă pe care o mărturisește — nu-i numai decât cea din cartea a doua a operei lui Lucrețiu „De natura rerum”, ci provine mai cu seamă din sublimul colosalei tragedii a naturii, la care asistă și pe care o zugrăvește strălucit. Drumul ca și gândul și-l vrea slobod ca pasărea în aer; îndrăgostit de libertate — Hogaș e dușman al constrângerilor și vizitând mănăstirile, după ce subînțiază că e mai greu să fii virtuos în mijlocul lumii decât

în pustietăți, se revoltă contra celor ce vor zadarnic să forțeze legile naturii, precum și contra fațarniciei, a ipocriziei...

Om sincer, om fără ascunzișuri — îi plac oamenii la fel și — dacă mai glumește, apoi o face ca să-și ascundă durerile sufletului... Așa a făcut și necăjitul Creangă, scriitor de „Amintiri” ca și Hogaș, iubitor ca și el de viața idilică, senină... Și nu numai aceasta îi apropie pe acești doi străluciți scriitori al județului Neamț, dar se poate afirma că prin înalta-i conștiințozitate stilistică — povestire curgătoare și concisă, dulșele și umor până a face haz de ne-caz — ca și prin lina-i melancolică tinzând către echilibru și seninătate, — Hogaș e un Creangă cu solidă și vastă cultură — în deosebi clasică, inclinat uneori spre satiră, dar iubind și dorind înălțați pe oamenii pământului nostru și grăind cu mla și de ei și de flori și de păduri...

De câte ori Hogaș descrie ceva, cuvântul i se innaripează și devine proză ritmică — putând fi transcrise în admirabile versuri albe de dactili, trochei și amfibrahi — ca în splendida descriere a furtunii depe Șeștină. Numai un om mai vârstnic putea scrie așa, unul trecut prin multe, un om așezat — pornit pe visare și pe gânduri și cu multă și îndelungată experiență... Din sdruncinul vieții în societatea timpului — il scoate dorul de tihnă, de fericire, dorul aceluia paradisi pământean, pe care i se pare că îl află în

micul podiș al Ciungilor din poteca Sihlel. În „Amintirile dintr'o călătorie”, căci amintiri sunt și cine știe din câte călătorii pe aceleași locuri și cât o fi chibzuit și clocănit la ele, povestitorul își arată sufletul deschis ca și ochii către toate cele și mai ales către frumuseți care-l petrifică aproape, îl prefac în stâncă vie ca noaptea aceea sublimă dela Agapia. Adună mângâieri înimi — fiecă dincolo de munți „azurul albastru, această stavilă eternă a vleișii omenești pare că înseamnă în nesfârșit hotarele nestrămutate dintre împărăția ochiului și a închipuirii, — fie din văile răcoroase, colinele dulci — în sorite dinspre Agapia ca toate ale Moldovei noastre de altfel — predispuând la vis, la melancolie... Alurea — soarele e „colosală sprinceană de aur curat”, munții „mare încremenită de valuri violete cu nuanțe de aur”; Călimanii se ridică pleșuvi, lîmpezi și mândri, iar Pannaghia Ceahlăului „ca o săgeată de aur”... Ba în amurg — pornit spre visare ca natura spre odihnă — se simte pătrunzând până în fibrele lucrurilor... Și toate — priveliști și întâmplări — îl aduc în minte pasagi și episoade din cele citite și cu deosebire din Biblie, căci patriarhală e viața în care pătrunde, — îl amintesc de Dante și mai cu seamă de mitologia greco-latină; și, pomenind scene antice acolo unde nu erau de așteptat, înviorează deseori povestirea dând isbutite parodii și ascunzându-și adâncul su-

fletului sub acest văl ușor de glumă și haz. Aici intră și aceea imaginată scrisoare în versuri cu vechii zei pe care prezentul l-a coborît la treapta oamenilor de rând; — Hogăș înalța poeziei argheziene... Și dacă natura și-o socoate numai lui iubită, numai lui prietenă. Hogăș se impacă înțelegându-se bine cu oamenii locului, oameni ai naturii și spre ei se simte atras ca spre acel Ion Rusu' cu muschilatură sculpturală și cam hărățos din gura Dărmocului, știe cum să îl ia pe toți muntenii întâlniți, știe cum să le grăiască... Dar ca și în fața minunatelor priveliști dela care greu poate fi abătut în altă parte, și mai mult încă — atunci când întâlnește în cale chipuri rătăcind de frumusețe ca al măcel Evghenia dela Agapia și mai ales al jupănesel Zamfira, crâșmărița dela Mărcu, în fața perfecțiunii deci, — sufletul rămâne ulmit — recunoscând ceva din harurile divine dela care s'a coborît: omul rămâne fermecat mâncând după vorba-i proprie „borș de ochi căpril și friptură de obraji trandafiril” și săturându-se cu „lumina luceferilor de seară”; greu și anevoe să mai facă apoi loc în inimă altor frumuseți. Dar ca o autochinuire a iubitorului de desăvârșire dintr'insul — Hogăș descrie și strategia legiunilor de ploșniți dela gazdele din Păltiniș la fel cu Eminescu în „Sărmanul Dionis”, precum și pe ovrețul palngân Avrum cu dugheana și camera lui „culb de pupază” depe Șeștină. La fel

în cartea a doua — „În munții Neamțului“ — va înfățișa pe gșuşata monstruoasă *Anița*, *Quasimodo* femein, cu groaznicu-l concert de sforăituri din drumul spre Necht.

Pentru a isprăvi cu această dină carte a lui Hogaş, ar mai fi însemnat puține. Pe bunii și vârtoşii locuitorii al munților povestitorul îi dorește înălțați la o viață mai ome-nească și mai imbelșugată și în deosebi să nu mai fie exploatați și otrăviți cu rachiu fie de crâșmarii evrei ca Avrum — fie de români; e o chestiune acută pentru viitorul neamului nostru. Adăugăm că acest prim volum este și poezia mastacânului preferat de Hogaş, simbol al purității, al melancoliei, — copac rareorii brotliciu, mai des tremurător sau pletos și cu trunchiu neted — uitându-se în apă și visând precum visează călătorul și aici privind în apa pâraelor și în a doua carte cătând la valurile mătasoase ale Bistriței frumos curgătoare...

Har. Mihailescu

Pe marginea noiei reforme școlare. Eri, din nevoia de a situa cele două „coordonate“ românești, cultura și civilizația, pe planul celor din Apus, chii diriguitorilor treburilor publice, ca și cel al opiniei publice românești, dornică de progres, e-au îndreptați spre acea celulă socială numită „sat“, de ridicarea căruia, se credea, depinde progresul general și pentru care s'au înființat, pe lângă școala primară, căminele culturale.

Azi, când furtuna războiului

la proporții înspălmântătoare și pe umerii diriguitorilor apasă probleme excepționale ca și vremurile, menținerea eforturilor morale și materiale ale frontului, asigurarea echilibrului dinăuntru și găsierea unor drumuri potrivite pentru izbânda unei vieți românești noi, plămădită cu sânge și durere, în care scop se fac atâtea călduroase apeluri la toate conștiințele, inimile și brațele românești, în centrul preocupărilor de viitor stă satul regenerator și dătător de nădejdi, pentru ridicarea căruia s'au găsit, ca pârghii de resort, tot școala și căminul cultural.

Măine, pentru ridicarea aceluiași sat, prin școală și cămin, toate gândirile de zidire nouă vor fi concretizate într'o reformă școlară epocală, careia, desigur, îi va urma aceea a căminului cultural, reforme care vor avea imprimată pecetea neaoș românească.

Reforma școlii, care pregătește tineretul pentru viața de adult și a căminului, care coordonează mijloacele pentru raționalizarea vieții membrilor componenții al celei sociale, celula care trebuie să devie, în mic, o autarhie și canalizează inițiativele private și oficiale locale, trebuie să oglindească fidel idealul național, ideal care are drept bază realitatea etno-geo-politică pur românească, în determinările ei ultime.

Idealul național este o condiție *Sine qua non* la alcătuirea unei legi și de el s'a ținut seamă și în trecut. Numai că, în

cea ce privește baza acestui ideal, mult trâmbițata realitate românească, s'a trecut adesea prea ușor peste ea, luându-se drept bază Bucureștii sau ceea ce s'a putut prinde din fuga mașinei, de ici, de colo, de prin satele pentru care se plăsmuiau legi — dacă nu cumva această realitate era văzută prin prizma realităților de-afurea.

Orl, România nu-l Bucureștii și nici ca oricare țară din Apus. Realitatea etnică românească o reprezintă „Ion tîrie oghială, talpă de țară“. Ion cel cu mistița păgână, păstrător de legi și datini; Ion cel îndelung răbdător care se teme de Dumnezeu, care are încredere în Rege și care ascultă de „glasul“ bucății lui de pământ, „țara lui“ și de cel al „femeii“ care nu se cade să-l treacă înalțe; Ion în care clocotește întreaga vitalitate românească.

Realitatea geologică românească îl țara bogată în care sunt dealurile de mămăligă și pârale de lapte, „câmpii mănoase“ și „munți cu fruntea de zăpadă“ și în care Ion îl sărac; țară ale cărei brazde sunt îngrășate cu sângele moșilor și strămoșilor, unde au dăinuit de veacuri „cel de-un sânge și de-o lege“. Iar realitatea politică e dorința făuririi unei țări strălucitoare între țările lumii civilizate.

Cunoașterea acestor realități este pentru noi un imperativ categoric, pentru că, după cum spunea regretatul Iorga „Am ajuns la vîrsta când trebuie să plecăm în toate dela cunoaștința

de noi înșine... pentru a ne afla în rostul cel adevărat“.

A ajunge însă la cunoaștința de noi înșine înseamnă, în primul rînd, a cunoaște satul și aceasta n'o poate face temenic și în determinările ultime decât cel care trăiește în sat și care vine aici cu o conștiință de Român și cu pregătirea necesară dată de școala secundară și Universitate, în facultățile de resort.

Considerând că învățătorul și preotul sunt, prin însăși misiunea lor, chei de boltă în zidirea satului nou, după care vin ceilalți reprezentanți oficiali, școlile în care se formează aceștia trebuie să promoveze, pe lângă principiul practic utilitarist, deja avunțat, și ideea pregătirii lor sub raportul cunoaștințelor, cu caracter academic, etnologic și sociale.

Dacă, în ceea ce privește pe preot, problema e mai simplă, dat fiind că în programa analitică a seminarului urmează a se da pe lângă o dezvoltare mai mare a științelor agricole, cooperatiste și de economie rurală și o dezvoltare a cunoaștințelor sociale și etnologice, care se vor putea aprofunda în facultățile de teologie, pentru învățător această problemă prezintă dificultăți mari. Și față de ce:

Programa analitică pentru școlile normale e prea încărcată și așa. O mai mare dezvoltare a cunoaștințelor agricole, cooperatiste, de economie rurală, etc., — absolut indispensabile pentru învățătorul dintr'o țară „eminamente agricolă“, deși nu va

putea fi pregătit niciodată ca specialist — cu siguranță se va face în detrimentul și a disciplinelor pedagogico - psihologice și, mai ales, psihotehnice. Adică, tocmai a acelor cunoștințe care încornorează cultura învățătorului și-l dă coloritul profesional, cunoștințe care, pe bună dreptate, se cer a fi aprofundate într'o școală academică ca fiind indispensabile singurului teoretician din sat și, în același timp, selector al viitoarelor elite conducătoare, recrutate din sat.

A mai adăugat în programa analitică a școlii normale, pe lângă cele de mai sus, și disciplina etnologică, care, după cum am mai spus, trebuie să aibă caracter academic, înseamnă a nu se putea face nimic temeinic.

Atunci, cum se va putea da școlii normale un caracter mai practic utilitarist, pentru a o îndepărta de liceu și aproape de sat?

Cred că e o eroare a se crede că învățătorul e teoretizat în școala normală actuală, cum se spune, până în măduva oaselor...

Cum adică, tocmai acolo unde ogorul e mai înțelenit, în sat, în loc să se trimită misionari ai culturii să se arunce semidoctii „înflași” în tainele agriculturii naționale?!

Vor putea aceștia să înlocuiască pe respectivii specialiști?

Eu cred că nici cei specializați în secțiile ce se vor crea pe lângă unele școli normale și seminarii n'o vor putea face!..

Mai degrabă, dacă, prin absurd, am exclude puterea educației și, în consecință, valoarea acestora în școală, specialistul în agrologie și economie rurală ar putea face instrucția, adică predarea cunoștințelor de scris și socotit și noțiunile elementare de cultură generală!..

Ca atare, școlii normale actuale, fără comentarii inutile, nu i se poate da un caracter mai practic. Din contra, prin forța lucrurilor, i se va crea mult așteptatul etaj superior pentru aprofundarea cunoștințelor generale și, mai ales, profesionale, pomenite mai sus.

Această pentru că învățătorul, ca și preotul, dacă nu mai mult ca acesta, este factor determinant de culturalizare, prin școală și nu poate rămâne mai jos, din punctul de vedere al pregătirii, ca alte categorii de intelectuali, destinați să lucreze în sat.

Realizările sporadice de școli, superioare celei normale, vor trebui transpuse în înfăptuirii permanente.

Prin ce mijloc, atunci, se va putea raționaliza viața satului, raționalizare impusă de vremuri, ca să fim în pas cu lumea civilizată?

Prin căminele culturale...

Maturiade

90 ani, dela deschiderea școlii domnești, nr. 1 băieți „Grigore Ghica Vodă”, din Târgu-Neamț. Sau implinit 90 de ani, de învățământ, în localul școlii Domnești, Nr. 1

Băieți, „Grigore Ghica Vodă“, din Tg. Neamț.

Cu această ocazie, reamintim cititorilor câteva pasagi din „Amintiri“, partea III-a din nenumitorul nostru povestitor I. Creangă, care, ca școlar, a luat parte la solemnitatea deschiderii școlael, la care a luat parte și Domnitorul Moldovei, Grigore Ghica Vodă :

„La 1852, în ziua când s'a sfârșit paraclisul spitalului din Târgul Neamțului și s'a deschis școala Domnească de acolo, eu, împreună cu alți băieți, isonari ai Bisericii, stam aproape de Ghica Vodă, care era față la acea serbare, înconjurat de o mulțime de lume și nu mai săturam privindul. Și el, frumos la chip și blând cum era, văzându-ne pe mai toți deardândul îmbrăcați cu cămeșulice cusute cu bibluri și albe cum e helgea, cu bondițe mândre, cu țitari de țigae și încălțați cu opincuțe, spălați curați și pleptănați, cu rușinea zugrăvită în față și cu frica lui Dumnezeu în inimă, aruncă o privire părintească spre noi, și zise :

— Iată, copii, și școala și sfânta Biserică, Isvoarele mângăerel și ale fericirei sufletesti ; folosiți vă de ele și vă luminați și pre Domnul lăudați !

Aceste vorbe, rostite de gura Domnească, au brăzdat adânc inima norodului adunat acolo și fără întârziere școala s'a umplut de băieți dorși de învățatură, între care eram și eu, cel mai bun de hârjoană“.

După 90 de ani școala păstrează inscripția pe platra de-

deasupra ușii dela intrarea a școlii, inscripția cu litere slavone :

„Școala Publică

a căreia platră de temelie s'a pus de prea înălțatul Domn stăpânitor Moldovei Io Grigore Alexandru Ghica Vvd, zidindu-se prin sârguința Prea Cuviosului Arhimandrit și Stareș S. M.-ri Neamțu și Secu Kir Neonil, cu cheltulala monastirilor, în anul 1852 Octombrie 16“.

În lucrarea „Un jublieu“, în primul număr al județului Neamț 1904 Gh. Cosmovici, fostul director al acestei școli, precizează data începerii cursurilor :

„La 1 Iunie 1853, s'a început școala. În Iulie, s'a făcut puțin examen, dându-se copiilor vacanțele ; iar în Octombrie acelaș an, iarăș s'a început școala“.

Stareșul Mănăstirei Neamțului, Narcis Crețulescu, în „Istorie despre Spitalul, școala și spiteșia din Tg. Neamț, datat cu 17 Martie 1904 spune :

„Școala a avut internat de băieți și a funcționat dela sfârșire în coace până au desființat-o intrigile din localitate“.

Deși este o școală zidită cu 90 de ani în urmă, totuși, și azi învățământul se face în bune condițiuni și cel șase învățători Gârleanu V., Nicolau C., Poșta N., Rafael Gh., Rafael I. și Grancea Gh., zi de zi, se străduiesc să mențină prestigiul și falma școlael „De școala I-a“—cum îi plăcea s'o intituleze defunctul și venerabilul fost director Gh. Cosmovici.

Gh. A. Grancea, inv. - Tg. Neamț

Invățătorul și preotul ca factori de îndrumare și ridicare a satelor. Factorii principali de conducere și luminare a satelor sunt învățătorul și preotul. Satul nostru are mare nevoie sufletească de acești doi factori culturall și îndrumători. Toată lumea îndreaptă ochii asupra lor.

Preotul și învățătorul trebuie să îndrepteze orice stricăciune strecurată în vleața satului.

Invățătorul, cu concursul preotului; iar, preotul cu concursul învățătorului.

Trebue să recunoaștem că acestor doi factori de cultură, învățătorul și preotul, se datorește în bună parte mult, puținul, pe care-l avem astăzi la sate.

El au fost cel care nu și-au precupețit avântul, increderea, iluzia, pentru a da așezărilor noastre sătești năzuința pentru mal bine.

Ne gândim la învățătorul de pe timpul lui Spițru Haret, acea figură iluminată, pe care d-l Cezar Petrescu, a prins-o de minune în cartea sa „Apostolul“ ce pornea la sat, cu un crez de luptă și de lumină risipit în toate fibrille tineretului.

Se ducea acolo în ulițele de praf și de întuneric să așeze platra albă a școlii, cu un cuvânt înțelept să deschidă o geană de senin în mintea acestor necăjiți și ulțați de Dumnezeu, oameni.

Din această pornire apostolică, s'au ivit pe tot întinsul țării școala cu ferestrele largi, însoțite, cu grădiniță împrejur, cu

rolul de copii ce intră și ies ca'ntr'o prisacă harnică.

Acestul timp de muncă și de totală dăruire, se datorește întreaga rețea de intelectuali de azi.

La universitate, în armată, în magistratură și în toate funcțiile înalte de stat, care fac legătura puternică a României de azi, au ajuns acești copii ai satului, crescuți sub cuvântul cald al învățătorului, apostolul pierdut acum undeva, bătrân, pensionar, sau întru Domnul, prin coclaurile acestei țări, pregătită sub ochii noștri.

El au fost cel care au aruncat prima sămânță roditoare.

Asemenea și preotul, acest neînfrânt luptător al neamului, care se împletește cu întreaga istorie a românismului, a făcut din harul cu care era împărțit de cer, un prilej de adânci prefaceri sufletești.

A împletit cuvântul evanghelic, cu flacăra năzuințelor românești. A făcut din altar un loc răsunător de cazanie națională. Gândiți-vă numai la toți acei preoți ai Ardealului și al libertăților românești de pe tot întinsul țării; ce îndemnuri, ce credințe, ce jertfe de făcut pentru cauza sacră a neamului lor.

Acești doi factori principali, învățătorul și preotul fac într'adevăr minuni acolo unde lucrează uniți și în înțelegere.

Din activitatea învățătorului unită cu aceea a preotului a răsărit la sate băncile populare, cooperativele de orice fel, obștile, Căminele culturale și il vezi în comitetele de construc-

școli de școli și bisericel etc.

Învățătorii și preoții în activitatea lor socială a școlilor și bisericel, prin energie, pricepere și credință au reformat conștiința păturei de jos a poporului Român care a înalțat așa de mult pe drumul către lumină spre binele țării, ridicând-o la starea culturală și economică; ei dau generației viitoare educație națională temelnică pentru a face cetățeni luminați, conștiinți de drepturile și datorile lor, ei lucrează din răspundere pentru reînvierea conștiinței naționale la sate, pentru izbăvirea de țară și neamul românesc.

Desvoltarea sentimentului de solidaritate și tovarășie și distrugerea camelii la țară, este opera învățătorilor și preoților, îmbunătățind astfel starea materială a țărânului, însuflându-i dragostea de muncă, cinste și datorie.

Piecați din elementele curate și cinste ale poporului, reînțorși și trăiți în mijlocul lui, prin acțiunea lor demnă și patriotică au o influență covârșitoare în bine asupra sătenilor, de la ei atârână viitorul acestor țări, de la modul cum vor face lumina și educația păturei țărănești.

Nicolae Gheorgheasa
Negrești

Gruparea învățătorilor scriitorii. Învățătorii scriitorii s'au organizat, sub auspiciile Asociației Generale a Învățătorilor din România, într-o grupare a

parte. Gândul acestei grupări a elitelor spiritualității dăscărești l-a avut d. Mircea Isplir, secretarul general al Asociației g-ile a învățătorilor și unul dintre tinerii colegii înzestrat cu un remarcabil talent de mâinilor al condelului și răscolitor al bibliotecilor, între care se găsește atâtea cărți prețioase iesite din mintea și sufletul învățătorilor.

Toată opera celui mai mare învățător scriitor, Ion Creangă, poartă pecetea idealismului dăscălesc și a spiritualității de nuanță aparte, pe care o aduc învățătorii în lumea literelor.

Gruparea învățătorilor scriitorii are, pe lângă menirea de a promova și sprijini talentele, datoria de a identifica și revindeca pentru învățători, atâtea nume consacrate în lumea scriitoricească: un Ion Adam, Ion Ciocârlan, Simion T. Kirileanu, Al. Vasiliu-Tătăruși, Rădulescu-Codin, Neculai Stoleru, D. V. Toni, Apostol Culea, Stancliu Stolan, Leon Mrejeriu, Petre Gheorgheasa și atâția alții, formează o splendidă galerie de înaintași în frământarea ideilor prin scris, cărora gruparea de astăzi le continuă calea cu un buchet nu mai puțin strălucitor de talente. Copilul-Cheatră, Iosif Dumitrescu-Petrari, B. Iordan, Octav Sargețiu, Enescu-Bughea, Dorlan Grozdan, Vasile Netea și atâția alții, grupați în jurul președintelui Mircea Isplir, de astăzi dată organizați în G. I. S., vor creta în lumea literelor atmosferă idealistă, care caracterizează pe învățători, aducând în masele cetățoare subiecte îns-

pirate din vleața Ingerească a copiilor.

După 2 ani de organizare, în care timp cel mai mulți din membrii grupării și-au făcut datoria pe câmpul de luptă, aceasta a început activitatea publică prin organizarea expoziției cărții și revistelor învățătorești la Ministerul Propagandei Naționale în Noemvrie 1942. Această expoziție este un moment de răspântie în vleața noastră și marchează începutul unei acțiuni, care va da strălucite rezultate pentru școala și neamul nostru, ca și pentru corpul învățătorec. Învățătorul scriitor are astfel o misiune, pe care d-l Apostol Culea a precizat-o astfel la deschiderea expoziției cărții învățătorești în calitate de președinte al comisiei de decernarea premiilor grupării, membrilor ei:

„Fiindcă talentele nu cunosc hotar de clasă socială sau de profesie, învățătorimea de pretutindeni este mândră că a dat culturii multe bunuri spirituale, unele de valoare universală.

Ne întrebăm: Ladislau Reymont, marele scriitor polonez, oare ar fi scris viața epopeică a țărănilor în cele patru anotimpuri, operă răsplătită cu premiul Nobel, dacă n'ar fi fost învățător de țară?

Opera literară a Selmei Lagerlöf, învățătoarea suedeză, talmăcită în multe limbi, oare ar fi avut acel tâlc adânc al vieții etice țărănești dacă n'ar fi fost scoasă din lumea satelor unde a trăit ca învățătoare?

Același lucru îl putem spune

și despre învățătorul german din Australia Peter Aossegher cu romanele sale.

Păstrând regulile artel pure și fără să simtă intenția didactică, un învățător danez, Karl Ewald a umanizat natura literară făcând accesibil înțelegerea copiilor și tineretului legile care guvernează viața. Poveștile lui Ewald sunt în fond lecții de biologie. Și exemplele de alurea le-ași putea continua.

Familia noastră învățătoarească își înfățișează pentru întâia oară, într'o manifestare publică, cu modestia, începuturilor, floarea florilor a sufletului sau creator animat de gândurile înnoirii.

Sunt expuse aici nume care circula prin marilor noastre reviste, pe afișele producțiilor artistice, sunt membrii ai Societății Scriitorilor Români, sunt publiciști consacrați. Ei aparțin cu opera lor de valori variabile, literaturii și artel naționale întâi de toate și nu unei corporații închise care își cultivă membrii întru scopurile ei. Înmănunchiați într'o grupare, ei se desfac prin vocațiile de rădăcina din care își trag substanța inspirației, ceace nu-l cazul, ci rămân mai departe ca o înflorință a comunității învățătorești organizată ca să ridice prestigiul și să-l servească idealurile.

Proza lui B. Iordan combate în sfichuri literare cu mai mult succes metehnele unora dintre organele de control și regimul dela școlile normale, decât zece articole de revistă. Între întâii noștri scriitorii de copii

sunt colegii Fl. Cristescu și Th. Castrișan, cunoscuți în toată țara. Între fruntașii compozitorilor de muzică pentru copii și organizatori de coruri, afară de numele lui Ion Vidu, Sabin Drăgoi, foști învățători, figurează veteranul Joarez Movila, prezent la această solemnitate.

Ca o remarcă vrednică de ținut minte: întâia poezie (o oda), este a lui Mihai Halcic, bănățean din veacul al XVII-lea, care a fost învățător bisericesc.

Știm că chemarea învățătorului nu e să facă cercetări științifice, nici artă, ci să făptuiască. El cu cel mai puțin răgaz și cu cele mai multe sarcini între slujitorii statului, trebuie să împlinească munca anonimă de termite, care ajută la prefacerea sufletului mulțimilor. Dacă printre ei se găesc uniți, rare exemplare, ce-și caută ore libere să-și noteze literar visurile ori să-și făurească singuri instrumente de cultură, de care au nevoie în mediul unde lucrează aceștia alcătuiesc elitele spirituale ale confraternității. Și o recunoaștere a acestor realizări, în orice parte și sub orice formă, este bine venită și ne aduce un suflet de încurajare.

Prin stăruitoarea muncă a președintelui Asociației Generale a învățătorilor, d. Teodor Iacobescu și a președintelui Grupării, Mircea Ispîr, s'au strâns importante premii pentru purtătorii de cîntece dintre învățători".

După această solemnitate, la care au participat delegații din toată țara ai învățătorilor în

frunte cu d-nii D. V. Toai și Teodor Iacobescu, președintele Asociației g-le a învățătorilor, a urmat decernarea premiilor grupării care s'au acordat prin următorul proces-verbal al comisiei de decernare:

„Not, membrii Comisiunii pentru decernarea premiilor literare ale Grupării Învățătorilor Scriitori pe anul 1942, aleși de către Adunarea Generală a membrilor G. I. S., la 6 Septembrie 1942;

Potrivit Statutelor Grupării și Regulamentului de premiere, ca urmare la cele discutate în ședințele Comisiunii dela 12 și 27 Septembrie 1942;

Ne-am întrunit astăzi 25 Octombrie 1942 la sediul din str. Sfinții Apostoli nr. 14, încheind lucrările Comisiunii și împlinindu-ne mandatul încredințat nouă, prin decernarea premiilor literare ale Grupării Învățătorilor Scriitori sesiunea 1942, astfel:

Premiul de consacrare al Grupării Învățătorilor Scriitori, care potrivit deciziei Adunării Generale, în anul 1942 se decerne *poesiei*, se acordă d-lui *Iosif Dumitrescu-Pietrari* din București, pentru întreaga sa operă poetică publicată până în prezent.

Premiul Ion Ciocârlan în valoare de lei 5000, înființat de către Asociația Învățătorilor din Jud. Putna în memoria scriitorului putnean Ion Ciocârlan, d-lui Mihail D. Stamate din București, pentru romanul de războiu *Moartea Locotenentului Fulga*.

Premiul Ministerului Culturii Naționale de lei 5000, s'a acordat preotului *Gh. Dumitrescu*, învățător la Bistrița-Mehedinți, pentru activitatea folklorică desfășurată 20 de ani ca director fondator al revistei *Izvoarașul*.

Premiul Cooperativelor de tipografie și editură „Școala Poporulul” în valoare de lei 8000, se acordă în sume egale d-ilor: *Dorian Grozdan* din Timișoara pentru volumul *Porți închise*, versuri și *Teodor Castrișanu* din București pentru literatură pentru copii și tineret.

Premiul Casei de Credit și Ajutor a C. D., în valoare de lei 5000 se acordă în părți egale: d-zei *Clemența Bașchea* învățătoare la Mărgineni-Buzău pentru lucrarea sa *Voinicii Pământului* povestiri și d-zei *Elvira Zamfirescu* din Curtea de Argeș pentru cartea cu povestiri *Irina Badei Călin*.

Premiul înființat de Editura „Cugetarea” în valoare de lei 10.000 divizibil: d-lul *B. Jordan* din București lei 6000 pentru romanul *Pământul Ispitelor* (Delta) și lei 4000 d-lul *Octav Sargeșiu* din București pentru volumul de versuri *„Cântece în singurătate”*

Premiul C. E. C.-ului în valoare de lei 20.000, divizibil, s'a acordat astfel: d. *Gh. Roșban* din T. Severin pentru volumul de versuri *Peste Nistru, Bug, Crâm*, lei 4000; d-lul *V. Copilu Cheatră* din Țara Moșților, pentru lucrarea sa *Cartea Moșului*, lei 4000; d-lul *D. C. Lambrino* din Iași și romanul co-

plilor *Petrache Chișbuș* lei 4000; d-lul *Sabin Velican* din Chișinău pentru activitatea sa zărilor în anul 1942, lei 4000; d-lul *Vasile Taban* învățător în jud. Vaslui, pentru romanul *În cântecul elicei*, lei 4000.

Premiul înființat de Asociația Învățătorilor din Banat de lei 5000 se acordă d-lui *Ion Damian* învățător-actor din București, pentru piesa de teatru *Păpăza* din Telu (4 acte după Ion Creangă).

Premiul oferit de către Federația Națională Cooperativă de Librării, Editură și Arte Grafice de lei 10000, divizibil s'a acordat astfel: d-lul *Em. Papazissu* învățător Constanța, pentru opera în manuscris *Liton Voda* (dramă în 4 acte) lei 4000; d-lul *Teofil Liannu* învățător în Platul Cosminului-Bucovina pentru volumul de versuri *Curcubeu peste țară* lei 3000; d-lul *George Popa* din Mediaș pentru vol. de versuri *„Întoarcerea spre legendă*, lei 3000.

Comisiunea aduce, în numele Grupării Învățătorilor Scriitori, recunoștințe multumiri instituțiilor și întreprinderilor care au subscris sume pentru fondul premiilor, după cum urmează:

Asociația Generală a Învățătorilor lei 20.000, Ministerul Culturii Naționale lei 5000, Cooperativa „Școala Poporulul” lei 8000, Casa Corpului Didactic lei 5000, Casa de Economii și Căcuri Poștale lei 20.000, Federația Națională Cooperativă lei 10.000, Asociația Învățătorilor din jud. Putna lei 5000,

Direcțiunea gazetei învățăto-rești „Slova Noastră“ lei 5000, Asociația Învățătorilor din Ba-gat lei 5000, Editura „Cugeta-rea“ București lei 10.000“.

Drept care am încheiat pre-zențul proces-verbal.

Președintele Comisiunii,

AP. D. CULEA

Membrii :

Teodor Iacobescu, D. V. Ţoni,
 Ion Georgescu, Mircea Isplr.

Multe din numele pe care a-cum și le recunoaște și revin-decă lumea învățătorilor sunt încă de mult laureate ale pre-miilor Academiei Române și Societății Scriitorilor Români.

După această primă și impor-tantă manifestare dascălească, G. I. S. a organizat o serie de șezători în toată țara. Prima a avut loc în București la Teatrul Național — Studio, — unde d. Apostol Culea a făcut o du-toasă evocare a învățătorului generației din preajma lui 1900.

A doua șezătoare s'a organi-zat la Piatra-Neamț, în ziua de 7 Februarie 1943.

Scriitorii din toate unghiturile țării au cunoscut astfel orașul și județul Neamț, cărui i-au făcut cinstea de a-l fi ales pri-mul oraș din provincie pentru această manifestare a G. I. S.

Șezătorea dela Piatra-Neamț, a doua în ordinea organizării, a fost un omagiu adus de con-delerii școlii poporului țina-tului dela Neamț care a dat școlii și literaturii pe marele

dascăl și povestitor Ion Creaa-gă“, se exprimă și în „Slova noastră“ Mircea Isplr, preșe-dintele G. I. S. Un număr in-treg, aproape, din revista „Slo-va noastră“, care este și o tri-bună a acestei Grupări de în-vățători scriitori, este închinat județului Neamț cu frumusețile, trecutul și spiritualitatea înv-ătorească din acest ținut.

În toate ziarele mari au apă-rut, cu prilejul acestei șezători, reportajii asupra județului Neamț a contribuției învățătorilor în toate domeniile vieții naționale. Reproducem o parte din aceste reportaje apărute în ziarele Timpul, Universul, Curentul ș.a.

„Reprezentanții acestei elite a dascălilor primari au venit în frumosul ținut al Neamțului, din toate unghiturile țării, pă-șind astfel pentru prima oară la o asemenea manifestare în țară. Echipa de scriitori se compu-nea din : Apostol D. Culea, I. G. Dumitrașcu-Buzău, Mircea Isplr, președintele grupării în-vățătorilor scriitori ; B. Iordan, I. D. Pietrari, Octav Sargețiu, I. Damian, Marius Popescu, Do-rian Grozdan, B. Frunte și Ben. Corlaclu. Înainte de manifesta-rea lor, scriitorii au fost con-duși să viziteze admirabilul ju-deț Neamț, pe valea Bistriței, unde au cunoscut cea mai mare cooperativă forestieră din țară, „Albina“, dela Tarcău și mă-năstirea Bistrița, ctitoria lui A-lexandru cel Bun. La Tarcău au fost primiți de o delegație din conducerea cooperativei în frunte cu d-ții : Calistrat Bog-dan, vice-președintele coopera

tivel și directorul școlii primare din localitate, Emil Aro-nescu, procurist, Scarlat Or-zescu, administrator și D. Dum-brăveanu, secretar.

După vizitarea minunatelor instalații ale cooperativei „mi-nune”, care a stârnit cea mai sinceră admirație pentru spiri-tul de organizare de care este capabil românul, membrii gru-pării s'au îndreptat cu trenul special al cooperativei spre tai-nița mănăstirii Bistrița, unde au fost primiți de primarul comu-nel, I. Adămoaia, președ. Cămi-nului Cultural și pr. Iulian Da-mielescu. Aici s'au vizitat mu-zeul și pictura veche a mănăs-tirii, datând de pe vremea lui Alexandru cel Bun.

Duminică, scriitorii au vizit-at școala Nr. 3 de băieți din Platra-N., care a fost complet renovată și înzestrată cu tot ce se poate închipui mai modern, prin sprijinul d-lui Lt. col. Gh. Ante cdt. C. T. Neamț. Tot aci a putut fi văzută admirabila frescă, pentru colțul eroilor, pe care o lucrează marele pictor Honorlu Crețulescu, tot după sugestțiile și cu sprijinul d-lui lt. col. Ante.

La ora 11 precis, toți învă-țătorii scriitorii au participat cu autoritățile locale la slujba ce s'a oficiat pentru eroii jertfiți în luptele fără seamăn dela Sta-lingrad. Sub impresia puternică a acestui moment, pe care l-a evocat d-l lt. col. Ante, vor-bind despre jertfa pentru țară și neam și pe care aveau să-l completeze scriitorii prin pro-ducțiile lor, s'a început șeză-

toarea la ora 12 jum. în sala cinematografului Regal.

Asistau la șezătoare toate autoritățile orașului și județului precum și un foarte numeros public din toate straturile so-ciale. Șezătoarea a fost deschisă de Mihail Avadanel, membru activ al grupării învățătorilor scriitorii, care a urât bun venit scriitorilor din toate unghiurile țării, prezentând publicului gru-parea, care se găsește astăzi pe locurile unde a văzut lumina soarelui cel mai mare și poate primul învățător scriitor, ră-mas neegalat în literatura uni-versală, Ion Creangă din Hu-muleștii Neamțului. A urmat a-poi șezătoarea propriu zisă: cuvântul d-lui Apostol Culea, despre Oamenii dela munte la mare, versuri recitate de I. Ple-trari, Marius Popescu, Dorlan Grozdar, Octav Sargețiu și B. Frunte; proză au citit B. Ior-dan și I. Damian. Fiecare scri-tor a fost prezentat de preșe-dințele grupării, Mircea Ispir. Membrii tinerii grupării — în mare majoritate și ei tineri — au făcut o puternică impresie publicului select care l-a ascu-tat; versuri originale, răscolito-are ale celor mai noble sen-timente, purtând pecetea idea-lismului învățătorului care trăiește în lumea curată a cop-lăriei, ca și proza plină de i-magini mărețe, depășind cele mai pretențioase condițiuni li-terare și teatrul. (În care învă-țătorii au un cuvânt important de spus) au prilejuit ascultăto-rilor câteva momente de înaltă spiritualitate.

Cele mai multe din operele cetite și recitate de scriitorii sunt inspirate din momentele actuale ale încordării naționale pentru lupta împotriva răvniților la pământul țării noastre.

După amiază, la ora 8 (20) manifestarea grupării s'a continuat în sala de festivități a liceului Petru-Rareș, cu următorul program: o admirabilă conferință despre costumul național, ținută de d-l Apostol D. Culea, urmată de lecturi și recitări de versuri de către: I. G. Dumitrașcu, Ben. Corlaclu, etc. Scriitorii au arătat admirația pentru frumusețile, munca și spiritualitatea ce pulsează în orașul și județul Neamț. Publicul pletrean și din județ a fost de asemenea puternic impresionat de comunicarea de sentimente, de care este astăzi stăpânit tot neamul și în primul rând învățătorii și de clipele de adevărată și înaltă spiritualitate pe care le-au prilejuit scriitorii învățătorii, nume de altfel consacrate în literatura noastră, prin frumoasele lor producții.

Manifestările Grupării continuă pe tot cuprinsul țării spre cinstea buchetului de talente care compune gruparea și mândria corpului învățătoresc.

† C. Tanasă - Teiul. Acum

câțiva ani, valea Bistriței era cutreerată de un tânăr masiv cu ochi scânteetori, cu suflet cald și cu urechea aplecată spre horile și bătrânii satelor, de unde culegea strigături, cântece, basme, legende ș. a. Acest îndrăgostit de comorile neamului, peste numele și truda cărnia am trecut cu atâta ușurință, purta numele de C. Tanasă-Teiul. Iubea adânc formele artistice de manifestarea sufletului românesc și cu greutate, lipsuri și eforturi pe care nimeni nu le va putea cunoaște vreodată, umbla fără odihnă, din sat în sat, după pietrele nestemate ale folklorului depe Bistrița. Poeziile, strigăturile și cântecele ce a adunat de prin aceste sate le-a publicat într'un volum, care este și astăzi unul din puținele lucruri unde i se mai păstrează numele.

Datoria către țară l-a chemat și pe el în Iunie 1941 și-a plecat să-și apere legea și pământul, ca atâția fii ai neamului nostru. A căzut în lupta cu înamicul bravul fiu al munților noștri, căruia nu-l vom uita niciodată memoria și dragostea de neam și țară, pe care dovedit-o atât când îl punea în valoare comorile spirituale cât și apărând-o cu jertfa vieții sale.

CĂRȚI, REVISTE, PUBLICAȚII...

„Solidaritatea“, organ de publicitate al Asociației Invățătorilor Soroceni, Nr. 2 și 3, Aprilie și Mai, 1942. Reapariția acestor reviste ne bucură dintr'un îndoit motiv: a) e organul care exprimă gând și preocupare dascălească, pe me-leaguri basarabene, acum la început de ev, pentru atingerea țelurilor impuse de împrejurări și sprijinite pe virtuțile cu care natura ne-a dotat și b) ea apare în provincia de-atâtea ori pângărită și recent smulsă din gârlara comunismului degradator.

În acest număr semnează articole de vădită actualitate din: Alexandru Stavăr, Nicolae N. Constantinescu, St. Antonovici, Al. Pânzaru, Teodor Ciobanu, etc. Galeria eroilor e frumos ilustrată prin calda evocare a ceea ce-au fost învățătorii-eroi: Nicolae Gorgos, Axinte Alexandru, și Iacob Popovskî.

Revista mai cuprinde: versuri și recenzii de Nicolae Constantinescu; apoi: Profesionale, Informații, Pagina oficială, Poșta redacției, etc.

Considerațiile „quase programatice“ schițate atât de judicios de condelerul cu vervă, colegul Stavăr, în articolul prim „Sugestii pentru o revistă a în-

vățătorilor“, se impun atenției tuturor celor care trebuie să se solidarizeze în acțiunea de ridicarea Statului prin saț.

O revistă învățătorescă cu program ca cel preconizat de colegul Stavăr ar face cinste întreg corpului didactic primar și ar contribui mult la salvaguardarea prestigiului acestui corp cărui l s'au închis porțile spre Olimpul „Almei Mater“!

Deasemenea, nu-s de mai puțină actualitate rândurile închinete „cântărețului pătrimit noastre“, O. Goga, în articolul semnificativ „Pentru cel răstignit a doua oară“, datorit tot colegului Stavăr, care-l încheie astfel:

„Peste ranele pricinuite de culele ingratitudei să turnăm untdelemnul recunoștinței veșnice. Și, dacă ne este îngăduft, noi am propune tuturor organelor de resort să reediteze „Poezii la ediția integrală a operii poetice apărută la Cultura Românească, în 1924, dacă nu și proza, pentru a fi trimisă tuturor școlilor primare din Basarabia desrobită. Ar constitui cel mai fericit prilej de sguđuire a conștiinței naționale a școlarilor lipsiți de împărtașania întăritoare a versurilor clasice adecvate momentului istoric“.

„Ereditate și eugenie“, articol semnat de colegul Constantinescu, constituie un strigăt de alarmă către conducători și educatori... „acum când națiunile pământului își revendică drepturile de prioritate în virtutea principiilor rasiale...“

Cu versurile „Meleag basarabian“, „Conu Nicu“ se complăce în elementul său.

Ștefan Popescu-Drăgușeni: Baba Dochia, poem dramatic în 2 acte, împărțite în 15 tablouri. Baba Dochia e o frumoasă legendă cunoscută din moși-strămoși, trăită de toți când își scutură cojoacele atunci când vine Aprilile la Marte și transpunerea ei în poem dramatic, în orice variantă, e riscantă dacă la creație muza nu-ți acordă grația unei inspirații ferice.

D-lui Ștefan Popescu muza i-a fost cam potrivnică.

Lăsând la o parte faptul că acțiunea nu-l destul de încheșată, personajele slab conturate — afară de crivățul care se leagă prea puțin de restul poemului, — versul domneli sale nu poate egala pe cele publicate mai înainte și, apoi, chiar unele greșeli de ortografie și punctuație nu sunt permise.

Nu vom putea înșira aici cele 62 de pagini, dar, din câteva versuri mai caracteristice, se pot vedea unele greșeli care nu prea merg:

Baba Dochia, care o ține pe Smaranda încătușată, se adresează așa:

Ah ! scorpe de fată
Cu buba veșnic coaptă
Ți-oi scoate ca la vîltă
Privirea-ți din orbită“.

„Ți-1 buzele încleștate
Și par nevinovate
Ca și la o fecioară,
Ei-asta mă omoară“.

Sunt imagini poetice? Se scrie : sau ții sau ți-s !

Crivățul i se adresează Smarandel așa :

„Cu-o dorință nesfârșită care
dorul să nsenine
Să te-avânti ca o fantomă
către formele ei fine“.

„Împărat și împărăteasă
vom fi peste alba zare
Ascultați de lupi și vulpe (sic),
urșii albi și alte fiare“.

„Iar luna începea să umble
Și de groază să se umfle“.

De ce se umfle de groază ?
Credem că de groază se strânge !
Desigur. are și versuri bune.
Crivățul spune :

„Din cojoacele durerii — in-
dreptar de suferință
Și din lacrimi stoarceți mirul
pentru cel în necredință“.

Mic, în ceea ce privește extensiunea, poemul dramatic al d-lui Popescu ne apare și mai mic în ceea ce privește versul, intriga, desnodământul și mai puțin mic în ceea ce privește subiectul ales.

D-l Popescu ne lipsește de plăcerea de a-l felicita căldu-

ros și ne obligă să-l reamintim că, în ceea ce privește literatura, de orice fel, procesul creerii pretinde durerile „facerei!” de care d. sa este în stare.

Maturiade

M. David - Gindăoani: *Din problemele școlii primare.* Iată un buchet de articole care comentează câteva din problemele școlii elementare.

Preocupat de școală, autorul își însușește experiența celor 15 ani de învățământ.

Demonstrate practic, cu grijă tălmăcite și frumos expuse, problemele rezoluționate de d-l David merită atenția oamenilor școlii. Ele nu sunt — așa cum suntem obișnuți să credem — produsul „savantismului” dela blorou, ci rezultatul frământărilor pe teren. Este un motiv nou, plin de realitate, prin care principii își impun viabilitatea lor. Nimic din scorbădul cancelariei, totul din atmosfera clasei și a satului.

Unele probleme sunt ridicate pentru a răspunde programelor și legăturilor, altele constituiesc temelurile sănătoase pe care trebuie să se bazeze școlii primară românească.

„Membrii ostentivi ai școlii” roagă pe cel ce nu vâd „ruralul” decât prin geamul mașinei, să nu mai doborâcească nevoile cu leacuri de imprumut, nici să împovăreze truda cu lucrări inutile și formale.

Dacă cel care simț la fel — învățătorii — vor ține seamă de recomandațiunile d-lui M.

David-Gindăoani, școlii și viața românească se vor re-simți, dacă legăturii nu vor trece peste ele, atunci ne vom bucura de o orânduire tămăduitoare și trăită.

N. Badea

Const. Nonea: *Comoara nefermecată* (povestiri moldovenești) ediția I, 156 pagini, editura librăriei Athanase Gheorghiu Iași, cu o prefață în versuri de George Lesnea și 50 gravuri originale de Th. Kiriacoff. Numele părintelui Nonea — căci autorul despre care vorbim este preot, consilier referent la secția culturală dela Mitropolia Moldovei și Sucevei — este adesea întâlnit prin reviste și ziare ce apar în capitala Moldovei.

Din scrisul lui radiază un parfum arhaic întretăcut cu nostalgia satului, unde desigur și-a petrecut copilăria, ca atâția alții care cinstesc astăzi scrisul românesc. Pe părintele Nonea nu l-au furat decât prea puțin — am putea zice numai relațiile oficiale și de serviciu — centrul urban în care-și duce viața. Sufletul l-a rămas la țară în vr'un sat de prin ținutul Vasluiului, din care ar dori să facă ceea ce a făcut Creangă din Humulești.

Subiectele bucăților din „Comoara nefermecată” sunt aproape exclusiv din viața copilărească și redau întâmplări și fapte din care se vede sufletul poznaș al copilului de țară „desculț și îmbrăcat în cămeșlucă și ismene de cânepă”, dar

inzestrat cu frumoasele sentimente de care acesta este în stare în anumite împrejurări.

Prefața, în versuri de poetul leșan, George Lesnea, începe cu strofa :

„Prin părți se hârjoană vântul
Sunt mulți, o Doamne, cât de mulți !
A lor e lumea și pământul,
Deși-s sburdalnici și desculți“.

și continuă :

„Am fost și noi ca ei, odată,
Rădeam cu florile'n vâlcea
Și zâna zilei, aplecată,
Pe creștet aur ne cernea“.

„Acum ne'nvălue apusul,
Icoane dedemult roesc,
Când amintirea-și toarce fusul,
Comori nefermecate cresc.“

Cele 18 bucăți câte are cartea părintelui Nonea sunt tot pe atâtea întâmplări din viața de copil, trăite și „trase acum pe firul amintirii“ : Șofranul, Scrânciobul, O vânătoare de albori, Premiantul, una dintre cele mai frumoase bucăți, Coamoara nefermecată și altele aduc în mintea noastră atâtea amintiri scumpe, mai ales pentru moldoveni, fiindcă sunt scrise și într-o curată limbă moldovenească. Să o cetim în original, pentru că, deși suntem ispititi nu putem trunchia bucățile.

Octav Sargețiu : Cântece în singurătate, ediția II-a 1943 editura revistei „Viața Basarabiei“ cu un portret înedit al

autorului, de Lucia Demetriade-Bălăcescu.

Sub numele vărtos de dac, Octav Sargețiu, se ascunde unul din cei mai gingași și melodioși poeți din generația tânără. D-l Octav Sargețiu este învățător și l-am avut la Piatra-Neamț oaspete când a fost aici șezătoarea grupării învățătorilor scriitorilor, al cărei membru este.

„Liricul“ așa-l numeau cu toții, căci tot timpul cânta cu patos cântece din Basarabia pe care o iubește mult. Aici și-a făcut apostolatul mai mulți ani și când a fost nevoit să o părăsească, în 1940, a început să „cânte în singurătate“ tot despre acest frumos colț de țară, Basarabia ; iarăși te revăd Basarabie, Chișinău, Frumoșii anii mei basarabeni, Doamnă basarabeană, Glas de holdă basarabeană, Cătuțul meu basarabean, Vad basarabean. Adio la Orhel, Nistrul, Se scaldă luna.

Cu acest buchet de poezii, Octav Sargețiu și-a făcut o triumfală intrare în literatura românească, primind de curând și premiul Societății scriitorilor români pentru poezie.

Poezia d-lui Sargețiu îți dă fiorii artei, are o formă îngrijită și este, aceasta din volumul de față, „Cântarea Basarabiei“ cum o numește unul din criticii săi. Dealtfel critica și-a spus cuvântul cu imbelșugare despre volumul de poezii a d-lui Sargețiu.

Putine cărți, însă, din cele apărute în ultimii ani, au fost primite cu atâta entuziasm de

critică, așa cum a fost primită aceasta.

Așteptăm dela d-l Sargețiu volume și mai cuprinzătoare, pe măsura talentului de care a dat dovadă, deși știm că se frosește cu munca și în redacția revistei „Viața Basarabiei”. Bună mamă este această Basarabie, căci o iubesc și fiul adoptiv, ca pe mama lor adevărată: d-l Octav Sargețiu este fiu adoptiv al ei.

Căminul cultural, revistă de cultura poporului. Apare la Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I”, București, str. Latină Nr. 8, servind drept publicație oficioasă pentru docirina și îndrumarea activității Căminelor culturale.

Deși s'ar părea, cum multă lume a crezut, că nu e nevoie de cineștie câtă doctrină sau pregătire tehnică pentru a începe o acțiune de ridicarea satului, poate că în puține domenii, ca în acesta, este nevoie, pe lângă entuziasm și avânt, de pregătire tehnică. Munca pentru ridicarea satului, dusă de Căminele culturale, este una din cele mai grele și frumose acțiuni. Revista Căminul cultural pune la îndemână materialul trebuitor, deși pare că apare cu greutate, din cauza lipsei de fonduri, căci o asemenea acțiune are nevoie de susținere materială serioasă. Este ajunsă la anul IX-lea și nu trebuie să lipsească de pe masa nici unuia dintre cei care au dragoste și

muncesc pentru ridicarea satelor și orașelor noastre.

M. A.

Primate la redacție :

Fundația culturală „Regele Mihai I”: „Școli și cursuri țărănești” organizate de Fundație în anii 1939-40 și 1940-41.

Anuarul liceului Petru-Rareș pe anii 1936-1940.

Apostol Culea : Invățătorul satului meu — invățătorul generației mele.

R e v i s t e :

Gândirea, revistă literară, București str. Domnița Anastasia nr. 16.

Slova noastră, bilunar de informație literară și pedagogică a invățătorilor; director-proprietar : Mircea Isplr.

Indrumătorul nostru, revistă lunară, director-proprietar Dr. V. Șelcaru, redactor rep. Const. Gh. Popescu.

Ogorul școalei, revista invățătorilor din Turda.

Viața Basarabiei, revistă lunară, director Pan. Halppa, redactor Octav Sargețiu.

Voința școalei, revistă culturală-pedagogică a invățătorilor din provincia Bucovina.

Revista Bucovinei, revista societății pentru cultura și literatură română în Bucovina.

Păstorul Tutovel, revistă lu-

mară a Asociației preoților din județul Tutova.

Revista generală a învățământului, fondator Spiru Haret, proprietari: Dr. C. Angelescu-G. Popa-Lisseanu; redactori: G. G. Antonescu și C. Kirilescu.

Învățătorul Bănățean, organ oficial al Asociației învățătorilor din jud. Severin, director Ion Șoma.

Lămuriri școlare, organ al Asociației Inv. din jud. Tecuci.

Biserica basarabeană, organul eparhiei Hotinului.

Revista Asociației Învățătorilor Mehedințeni.

Poporul românesc, foaie bi-lunară pentru folosința muncitorilor dela sate și orașe a regiunii Muntenia a Fundației culturale „Regele Mihai I”.

Făclia, gazeta Căminului cultural județean Romanșii.

Tribuna tineretului, săptămânal de literatură și luptă națională, director Mihail Daneș (nu se primește regulat).

Cetatea Hotinului, foaia Căminului cultural județean, Hotin.

Luminătorii, revistă literară-socială-științifică, Iași.

Convorbiri didactice, revista Asociației învățătorilor din jud. Constanța.

Gazeta cărților, publicație de bibliografie, literatură și cultură generală, director D. Munteanu-Râmnic.

Cetatea Neamțului, revista Societății culturale a elevilor liceului „Petru-Rareș” din Piatra-Neamț, director A. A. Rotundu, redactor prof. Har. Mihailescu.

Florile de Munte, revista școlii normale de fete Piatra-N., directoare Cleopatra Dobre, redactoare eleva Chiribău Veronica.

Revista școlii, organul Asociației învățătorilor din județul Botoșani.

Ogorul românesc, publicație de îndrumare și propagandă a Ministerului de Domenii.

Argeșul, gazetă săptămânală de informare și îndrumarea obștească - Pitești, str. Craiovei, 53.

Prahova noastră, săptămânal politic-social-literar dir. Ion Niculescu-Vătăjolu.

BULETIN

Dela Asociația învățătorilor **din județul Neamț.**

Duminică 18 Aprilie 1943 s'a ținut adunarea generală a Asociației învățătorilor din județul Neamț. Înainte de ședinta adunării, care s'a făcut în sala de festivități a școlii primare de băieți nr. 1, s'a oficiat la biserică Sf. Ioan Domnesc din Piatra-Neamț o slujbă de pomenirea învățătorilor eroi din județ căzuți pe câmpul de onoare în războiul dus împotriva bolșevismului.

Serviciul divin a fost oficiat de preoții: D. Nourescu, Mihail Gavrilescu, Gh. Cârliș și diacon Traian Lefter și au asistat toate autoritățile, în frunte cu d-l prefect al județului lt.-col. I. Teodorescu Darie, primar Alexandru Gheorghiu, lt.-col. Ante Gh. comandantul C. T. Neamț ș. a., mai mulți colegi învățători din județ și un numeros public. După slujba parastasului, d-l Petre Butnaru, membru în comitetul de conducere al Asociației a ținut următoarea frumoasă cuvântare, ascultată de toți cei de față cu adâncă smerențe:

„Ne găsim strănși, astăzi, pentru a doua oară, rude, prieteni și admiratori, pentru a pomeni și sălvi pe acela care, cu avântul lor neegalat, cu priceperea sufletească și virtutea trupească întregă, au plecat la luptă pentru neam și cruce și și-au jertfit viața pentru binele nostru, al acelor care am rămas.

Pentru a doua oară biserică lui Ștefan Vodă cel Sfânt și Viteaz ne deschide ușile pentru a ne lăsa să ne facem datoria așa după cum și ctitorul ei știa să și-o facă față de vitejii lui, care își aveau presărate oasele pe câmpiile de luptă, jertfă pentru neam și cruce.

Dar dacă trupurile Erollor lui Ștefan se găseau aproape grămadă, acelea alor noștri împânzesc multe locuri de bătăie și pe întinderi cum n'a fost niciodată...

Pe văile și dealurile Bucovinei și Basarabiei, pe lanurile nesfârșite ale Transnistriei, în Ucraina, în Crimeea, pe malu-

rile Donețului, ale Donului, la Volga și în Caucaz, cei scumpi și dragi nouă străjulesc în mormintele lor, locurile de aprigă bătălie și cumplită vărsare de sânge, a căror rezultat sunt nenumărate biruințe cu răsunet în toată lumea.

Acela, la amintirea cărora ne închinăm în această clipă cu toții și pentru care ne rugăm, sunt colegii noștri învățători și pentru mulți camarazi de luptă.

Parcă Dumnezeu a vrut ca el, care în timp de pace creșteau pe micuții copilași ai platurilor noastre în sfânta credință creștină și'n dragostea nemărginită de țară, rege și neam, să-l conducă, tineri în floarea vârstei, la războiu, urmând astfel drumul desăvârșirii lor în viață.

În cea mai mare parte niște anonimi, față de marele public și mai ales de măririle din timpuri trecute, învățătorii români asemenea albinelor tăcute și harnice, neabătute de vânturile otrăvite ce băntuiau în țară, conștienți că sunt stâlpi și temelii de țară, asupriți de multe ori și batjocoriți de agenții deslănării unui neam, cu posibilități de viață materială, totdeauna sub strictul necesar, încălzii însă de rolul covârșitor pe care-l au, în școlile lor în care de multe ori pătrundea viforința lernelor aspre și ploile și furtunile de primăvară și de toamnă, zi de zi construlau și formau din sufletele vlăstarilor din sate și orașe, un zid puternic ce trebuia să sprijine un neam și să reziste tuturor acțiunilor de subminare ale țării.

Pe vremea când în materia de învățământ erau impuse cunoștințele despre liga națunilor și când n'aveai voie în școală, la istorie și geografie să arăți cari a fost și sunt dușmanii noștri permanenți, pe vremea când a învăța pe copii Deșteaptă-te Române ori, La arme! era socotită drept păcat, pe vremea aceea, învățătorii înfruntau totul și parcă dorința și tendința lor de a forma suflete cât mai românești și mai patriotice se arătau mai puternice ba chiar hotărâtoare. Și dacă în sala de clasă, vrând, nevrând vorbeau despre liga națunilor, apoi de multe ori la sărbători naționale ori în păduri la excursii, aerul vibra ca de furtună cu câte un Deșteaptă-te Române, La arme, Marșul lui Avram Iancu, ori Frunză verde pălămidă, etc. cântate de școlari cu entuziasmul pe care numai el îl au.

În vremea când și'n armată ofițerii aproape n'aveau soldați sau erau trimiși să-l supravegheze la munci agricole, că doar țara n'avea nevoie de oaste, când armele erau lucru rar, când aproape toți ai noștri se complăceau *dolceli-farniente-lui* adus de pacea din 1918-1919, învățătorii rămăneau trezi și înfruntând puterea trecătoare și disolvantă, munceau pentru închegarea sufletească a neamului, ținând permanent candelile aprinse, căci el așteptau venirea Mirelui...

Așa au fost slăviți ostașii noștri de azi, eroi în timp de pace și au devenit eroi și în timp de război.

Cu sufletul granitic, cu inima vălvătăle de dragoste de neam, cu trupul oțelit de asprimile vieții, ei, cei mai buni dintre noi, au fost fruntași în orice clipă și exemplu viu pentru noi despre tot ceea ce trebuia să facem și despre tot ceea ce aveam de făcut. Vieța lor va trece în povestirile de legendă în cărțile pe care le-or citi generațiile viitoare și-or înțelege ele, așa cum am înțeles și noi tâlcul legendei Mănăstirei Argeșului și anume că în zidirea unui neam intră jertfe de viață, ale celor mai buni, pentru a căpăta țaria de neînving care duce la permanentizarea unui neam și-a unei țări.

În acest mare și sfânt război pentru noi românii, învățătorimea, ce și-a jertfit vieța pe altarul patriei, formează o falangă de multe mii iar dintre ai noștri de la Neamț sunt peste cincizeci.

În clipele acestea, când gândul nostru e la ei, îi revăd pe toți în plină acțiune, înclistați cu toată vigoarea în lupta cu cei mai odioși popor din câte a avut lumea noastră pământescă.

Iorgu Apopei, camaradul meu de clasă, printre cei mai mici ca statură, veșnic în mișcare, cu surâs nevinovat și platenos pe buze, bun la carte și mai vărtos la fapte, și-a înclinat vieța numai școlilor. A renunțat de a-și face un cămin al lui propriu, un culb al lui, numai pentru a rămâne cu totul al celor câteva mii de copii ai ce l-au trecut prin mână.

Parcă-l văd cu puil de bucovineț în 1921, cu cel de ardeleni prin 1923, apoi cu acel de la Buhalnița noastră în 1938, ocrotindu-l și îndrumându-l ca o adevărată mamă.

De câteori mica lui lefușoară nu se ducea pe hălănuțele, pe cărțile sau chiar pe hrana micușilor celor mai săraci. Câți orfanii, văduve și invalizi din războiul 1916-1918 n'au găsit în el stat și sprijin. Și-a dăruit tot sufletul și toată inima celor țării.

Și când marele nostru Conducător a scos sabia și făcând semnul crucii a dat ordin de plecare la luptă, cine a sbucnit în chioțe de bucurie și cine mângâia mai cu drag mitralierele cu care avea să semene moartea în păgân, decât iubitul nostru Iorgu? Cine pleca la-și la atac, cu capul descoperit cu părul, mult înainte de vreme albă, vâlvolu, asemeni coamei unui leu și cine rămânea până la urmă în luptă, grijind să-și numere oamenii, să-și strângă rănii și să-și îngroape creștinește morții? Și cine-și ținea mai mult camarazii de luptă, purtându-se blând și frățeste cu ei, încurajându-i și stându-le exemplu viu în fiece moment?

Își lubea oamenii și-l lubeau și ei. De aceea unitatea lui era cea mai bună.

În marea luptă din jurul Călărășilor Lăpușnei, în ziua de 8 Iulie 1941 plotonul său de mitraliere susține atacul alor noștri c-o dârzenie neînchipuită și cu un efect adevărat nemicitor pentru inamic, care scrâșnește și se svârcolește ca râma. Remarcat de vrăjmași, plotoaul lui Iorgu Apopei este atacat de brandt-urile bolșevice, cari asemenea balaurului din basm, varsă foc năprasnic peste el. Proiectil lângă proiectil cade și mulți dintre ai lui își încredințează sufletul lui Dumnezeu sfârtecași de ladul de fier aruncat de explozii. Apopei încurajează mereu, schimbă locul și seceră înainte pe dușman. Din nou e reperat și iarăși veninul hlaiei se varsă peste el. La trăgaciul unei mitraliere se găsește însuși comandantul. Mitraliera lui parcă-l vie. Sculptă gloanțele cu o tușeală și precizie amețitoare și benzii după benzi se golesc. C-o singură mișcare schimbă țeava care devenise roșie ca și fața lui asudată și nădușită și trage... trage... Oamenii olesei sunt toți morți. Se târie slogur și-și aduce cartușe și trage... trage... Deodată un proiectil rusesc cade aproape de el și explozia spârcule trupul lui și viața-l piere, lăsându-l fața luminată și sentină așa cum o aveau și luptătorii de la începutul creștinismului. Mitraliera sprijinea în clipa aceea un sfânt al neamului. Era locotenentul de rezervă Iorgu Apopei, eroul de la Călărăși. Sfeșnice la cap îl erau movilele de tuburi arse... Sufletul lui sburase mulțumit alături de Ștefan cel Mare, lângă cetatea cărula își împlinise copilăria...

Și-aiel, la Călărăși, au cunoscut aceeași soartă camarazii Cojocaru Mihai neobositul din Dobreni și răscolitorul de amintiri străbune și stravechi, copilul alintat al nostru, totdeauna în frunte la cele bune, apoi Popa Laurențiu, ș. a.

În primele rânduri întotdeauna, cu privirea veșnic trează, cu suflet dulos și blând, cu simțul datoriei ascuțit, camarad neprețuit, cel mai bun ofițer din batalionul lui, locotenentul Barcan Spiridon părăsește tovarășa-l de viață și pleacă la luptă ca un arhanghel. Ia parte de la început în bătălia de forțare a Prutului, traversează cu ai lui Basarabia, se luptă la Balta peste Nistru, învinge ori unde, pe unde trece el cu unitatea, rămâne praf din dușman și-l urmărește până la Dalnik, după ce atinsese Bugul. Scapă neatins până aiel, cu toate că luase parte la peste 20 de lupte. Aiel la Dalnik, unde bolșevicii organizaseră cea mai cumplită apărare, după un marș de noapte obositor, regimentul trebuia să forțeze cota 66,8 una din chelle de apărare ale Dalnikului.

Barcan, cu unitatea sa ocupă poziția lăsată de cel ce treceau în refacere. Își stabilește legăturile cu unitățile vecine,

apol își la locul într'o gaură. A luat măsuri de vigilență supraveghere a înamicului, a făcut tot ce trebuia. Razele de lumină ce pătrund până la el din proiectilele dușmane, conturează vesila cotă 66,8, care a ridicat multe vieți de a-lor noștri.

Regimentul trebuia s'o smulga din mâinile bolșevicilor. Barcan se găsea chiar în fața ei. În liniște, apăsătoare a nopții, toată viața îl trece pe dinainte... Își revede copilăria de țaran sănătos și bun. Revede culbul lui de la Rosnov, tovarășa de viață... Apol războiul cu toate încercările prin care a trecut până atunci... De câteori viața lui a atârnat de-un fir de păr... Prin ploaia de gloanțe, de proiectilele de brandt și artilerie, prin pânza țesută de automatele de pe bondarii bolșevici a trecut cu tot curajul și Dumnezeu l-a apărut. Viclenele mine nu l-au prins și tancurile rusești nu l'au speriat... Alături de el, în groapă, s'a strecurat ordonanța lui, tovarăș și prieten nedespărțit...

— „Domnule locotenent, n'ați luat nimic în gură de ieri dimineață... Am un harbuț proaspăt... nu vreți să gustați ?”.

În neștire, apucă bucata pe care l-o întinde Matel, mai mult o sugă, căci simte multă sete. Îl arde ascuns un foc ce pare că mai mult ar crește... Chipul soției lui se năzarește în lacrimi și glasul ei îl mângăie. Un oștat ce n'a putut fi stăpânit scapă din pleptul lui de falnic stejar și parcă simte în el ceva cu totul strein... Scutură capul puternic, apoi ochii i se înșurubează în zare pe cota 66,8, însângărată... Și toată vloga din el se strânge în gât din care izbucnește, vulcanic, glas puternic: Mâlne nu vei mai fi a lor. În vârful ei vor străjui ostașii mei... Ordonanți! strigă ostașul lângă dânsul trezit din ațipire... Și într'un târziu răspunde: Măi, Matel, mâlne este ce este... S'rașnic botez de sânge vom avea, dar bun e Dumnezeu...

În zorii, în atac, frumosul nostru camarad, în fruntea ostașilor, în pas alergător, cu arma'n mână, îndeamnă sub foc ucigător de arme automate și explozii de obuze de tot felul... Înainte voi ai mei! Salturi după salturi se execută, cât mai dese și repezi, și culcări între cute de teren căci dușmanul dă tot din el pentru a stăvili tureșul lui Barcan. Dintr'o adâncitură, el ridică încet capul, urmărind mișcarea celor din flanc... Un snop de mitralieră vrășmașă cade asupra lui. Unul dintre proiectile îl lovește în cap și-l ridică viața în clipa în care trebuia să execute ultimul salt.

A rămas cu mâna ridicată înainte, pentru a da cel din urmă semnal. Cu el a dispărut cel mai vrednic din batalion.

Iar noi, când am auzit, am simțit durerea ce curmă orice glas. Ne era prea drag și socotim că el nu trebuie să moară... Aceasta era la 20 Sept. 1941...

(Continuare în numărul viitor)

